

Tartu Ülikool
Usuteaduskond

Liisi Kanna

Jehoova tunnistajad Eestis

Religiooniuuringute magistritöö

Juhendaja dr Lea Altnurme

Tartu 2014

Sisukord

Eessõna.....	5
Sissejuhatus	6
Teema valiku põhjendus.....	6
Töö eesmärk ja uurimisülesande püstitamine	6
Uurimismetodoloogia.....	7
Teema senine uuritus ja töös kasutatud tähtsamad allikad.....	10
Töö koostamisel ette tulnud raskused	10
Töö struktuur	11
Uurimisküsimused.....	11
1. Kontekst	12
1.1. Üldine kontekst.....	12
1.1.1. Jehoova tunnistajate kui religioosse grupi määratlus	12
1.1.2. Ülemaailme ajalugu	13
1.2. Jehoova tunnistajate ajalugu Eestis	15
1.2.1. Eesti esimene iseseisvusaeg.....	15
1.2.2. Nõukogude okupatsiooni aeg	18
1.2.3. Eesti taasiseseisvusaeg	23
1.3. Kokkuvõte	26
2. Organisatsiooni toimimine	28
2.1. Juhtimine	28
2.2. Tegevus Peetelis	31
2.3. Asukohad Eestis	33

2.4.	Rahastamine	41
2.5.	Grupisolidaarusus ja –dünaamika	42
2.6.	Kokkuvõte	44
3.	Liikmeskond.....	45
3.1.	Liikmeskonna jagunemine.....	45
3.1.1.	Jagunemine grupisisese määratluse alusel.....	45
3.1.2.	Demograafiline jagunemine	50
3.2.	Mobilisatsioon	52
3.2.1.	Värbamistehnikad.....	52
3.2.2.	Liitumine	54
3.2.3.	Lahkumine	55
3.2.4.	Liikmeskonna kasv	56
3.3.	Kokkuvõte	57
4.	Õpetus	59
4.1.	Põhiõpetused	59
4.1.1.	Jehoova ja Jeesus Kristus	59
4.1.2.	Jumala kuningriik	61
4.1.3.	Jumalale meelepärane eluviis	64
4.2.	Pinge ühiskonnaga.....	66
4.2.1.	Pinge Jehoova tunnistajate ja traditsioonilise kristluse vahel.....	67
4.2.2.	Pinge Jehoova tunnistajate ja riigi ning seaduste vahel.....	68
4.2.3.	Pinge Jehoova tunnistajate ja levinud tõekspidamiste vahel	71
4.3.	Kokkuvõte	73
5.	Praktika	74
5.1.	Iganädalased tegevused	74
5.1.1.	Avalik koosolek.....	74

5.1.2. Koguduse piibliuurimine	77
5.1.3. Põlluteenistuskoosolek	80
5.1.4. Tegevused väljaspool kuningriigisaali	82
5.2. Iga-aastased tegevused.....	83
5.2.1. Kokkutulekud	83
5.2.2. Mälestusaeg	86
5.3. Rituaalid	87
5.4. Kokkuvõte	89
Kokkuvõte	91
Kirjandus ja allikad	95
Jehovah's Witnesses in Estonia.....	102
Lisa 1. Intervjuude teemakava	104
Lisa 2. Ankeetküsimustik	106
Lisa 3. Foto Tapal asuvast kuningriigisaalist	108
Lisa 4. Foto Tapal asuva kuningriigisaali ehitamisest	109
Lisa 5. Abipioneerteenistuse avaldus	110
Lisa 6. Liikmete statistika	111
Lisa 7. Põlluteenistusaruanne	112
Lisa 8. Ankeet tasuta koduse piiblikursuse tellimiseks	113
Lisa 9. Kokkutuleku päevakava	114
Lisa 10. Mälestusõhtu kutse	115

Eessõna

Soovin avaldada tänu kõigile, kes on olnud mulle abiks käesoleva töö koostamisel. Soovin tänada kõiki Jehoova tunnistajaid, kes omapoolse vastutulelikkuse ning abivalmidusega töö valmimisele kaasa aitasid. Eriti suured minupoolsed tänusõnad kuuluvad hr Lembit Reilele. Soovin tänada töö juhendajat dr Lea Altnurmet. Avaldan tänu ka enda vanematele, vennale ning elukaaslasele, kes olid töö koostamise perioodil mulle väga suureks toeks.

Tartu, 4. mai 2014

Sissejuhatus

Teema valiku põhjendus

Käesoleva magistritöö teema valimisel lähtusin esmalt isiklikust huvist uususundite vastu. Eesti Jehoova tunnistajad tundusid sobiliku ühendusena, mida uurida, kuna tegu on suurima liikmeskonnaga uususundiga Eestis. Teema muudab eriti huvitavaks asjaolu, et ühest küljest on Jehoova tunnistajate arv Eestis alates taasiseseisvumisest neljakordistunud, teisest küljest on Eesti ühiskonnast peegelduv suhtumine Jehoova tunnistajatesse pigem negatiivne. Teema valimisel sai määravaks asjaolu, et terviklik ülevaade Jehoova tunnistajate organisatsiooni tegevusest Eestis puudus. Käesolev uurimus keskendub esiteks Jehoova tunnistajate kui religioosse organisatsiooni tegevuse uurimisele Eestis kontekstist lähtudes ning paigutub seega religioonisotsioloogia valdkonda. Teiseks keskendub uurimus Eesti Jehoova tunnistajate hulgas käibivate ideede ja praktikate uurimisele, mistõttu paigutub uurimus ka religiooniantropoloogia valdkonda. (Furseth, Repstad 2006: 133-150).

Töö eesmärk ja uurimisülesande püstitamine

Magistritöö eesmärgiks on koostada Eesti Jehoova tunnistajate tegevusest kirjeldav terviklik ülevaade, milles esitatakse elemendid võimaldaks uurimuse tulemusi kasutada edukalt edasistes võrdlevates uurimustes. Töö koostamisel on võetud aluseks Rodney Stark'i, Christopher Bader'i ja Susan Pitchford'i artiklis *Doing Field Studies of Religious Movements: An Agenda* esitatud tegevuskava. Nimetatud autoreid motiveeris vastavat kava koostama asjaolu, et religiooni sotsiaalteaduslikus uurimises puudus alus, millele toetudes oleks võimalik koostada edukaks hilisemaks võrdluseks kohaseid uurimusi. Käesoleva magistritöö uurimisülesandeks on koostada artiklis esitatud kavale vastav ülevaade Eesti Jehoova tunnistajatest. Stark'i, Bader'i ning Pitchford'i poolt koostatud kava koosneb järgmistest osadest:

I ORGANISATSIOONI AJALUGU JA KONTEKST

1. Identiteet
2. Päritolu
3. Ajaskaala
4. Liikmelisus-statistika
5. Demograafia
6. Asukohad

II MOBILISATSIOON

7. Värbamistehnikad
8. Grupist lahkumine

III ORGANISATSIOON

9. Praktikad ja rituaalid
10. Grupisolidaarsus ja –dünaamika
11. Doktriinid ja pühendumus
12. Rahastamine

IV JUHTIMISTRUKTUURID

13. Juhtimine

V TULEMUSED

14. Edu või läbikukkumine

Uurimismetodoloogia

Nimetatud artiklis esitatud, ning minu poolt kasutatav, uurimisviis kattub olemuselt sellega, mida Earl Babbie oma raamatud *The Basics of Social Research* nimetab kvalitatiivseks välitöö uurimuseks (*Qualitative Field Research*). Babbie kirjeldab seda kui uurimisviisi, mille käigus uuritakse sotsiaalset elu selle loomulikus keskkonnas. Babbie poolt välja pakutud kvalitatiivse välitöö uurimuse paradigmatdest sarnaneb minu uurimus enim juhtumiuringule (*case study*), mille puhul uuritakse mingi sotsiaalse fenomeni üht juhtumit. Kui käsitleda uusundeid kui fenomeni, siis võib määratleda Jehoova tunnistajaid Eestis kui juhtumit. Babbie toob aga ka välja, et üldist konsensust selles osas, mis kvalifitseerub „juhtumi“ nimetuse alla, ei ole, ning termin on laialt kasutatav. Käesolev uurimus paigutub oma ulatuse (ning ulatusest tuleneva üldistava olemuse) tõttu sellesse nõ hägusesse alasse, mistõttu nimetan kasutatavat

uurimisviisi paradigmalt juhtumiuuringule sarnanevaks uurimisviisiks. (Babbie 2005: 312-332) Sarnasus tuleb esile andmete kogumise viisis. Uurimuse koostamisel kogusin triangulatsiooni põhimõttel väga mitmekesiseid andmeid. Andmete kogumisel ja analüüsil toetusin eelnevalt välja töötatud teoreetilistele eeldustele (uurimiskava). (Laherand 2008: 74)

Andmete kogumiseks kasutasin osalusvaatlusi, intervjuusid ja küsimustikke. Lisaks kasutasin uurimuse koostamisel erinevaid kirjalikest allikatest kogutud andmeid ning mulle saadetud kirjalikke teateid.

Olulisimaks meetodiks töö koostamisel võib pidada osalusvaatlusi. Osalusvaatlusi viisin läbi vaatlejana osaledes, mis tähendab, et uuritavad teadsid, et osalen vaid vaatlejana. Sellise osalusvaatluse puhul vaatleja küll osaleb, kuid on tugevasti uuringule suunatud. Osalusvaatlused jagunesid kolme tavapärasesse faasi. Osalusvaatlused algasid kirjeldavate vaatlustega, mille käigus orienteerusin uurimisväljal. Vaatlused muutusid aja jooksul üha fokuseeritumateks, vaatenurk kitsenes neile protsessidele ja probleemidele, mis olid uurimisülesande seisukohalt kõige olulisemad. Lõpuks muutusid vaatlused nõ valikulisteks vaatlusteks, mille eesmärgiks oli leida juba selgunud aspektide kohta detailsemat informatsiooni. (Laherand 2008: 232) Eestis on 53 Jehoova tunnistajate kogudust (pluss grupid), mistõttu ei oleks antud töö ressursse (ennekõike materiaalseid ressursse) ning eesmärki arvestades olnud mõttekas ega otseselt vajalik külastada kõiki kogudusi. Osalusvaatluste läbiviimiskohti valides lähtusin kolmest tingimusest: osaleda võimalikult paljudel erinevatel sündmustel; osaleda geograafiliselt üksteisest võimalikult kaugel asuvate koguduste kogunemistel; osaleda erineva suurusega koguduste kogunemistel. Vahemikus november 2013 kuni aprill 2014 viisin läbi 42 osalusvaatlust. Valdav osa vaatlustest kestsid umbes kaks tundi, kuid vastavalt sel perioodil toimunud Jehoova tunnistajate korraldatud sündmustele, osalesin ka ühe- ning kahepäevastel kokkutulekutel. Kõigi osalusvaatluste kestvus kokku oli umbes 112 tundi.

Osalusvaatluste käigus kogusin informatsiooni nii konkreetsete praktikate kohta, milles osalesin, kui ka enamike teiste uurimiskavas ettenähtud elementide kohta. Näiteks kogusin osaledes avalikul koosolekul informatsiooni nii koosoleku struktuuri ja inimeste aktiivsuse kohta, kui ka Jehoova tunnistajate õpetuse kohta,

kuna vaatlusmärkmehd tehesh konspekteeerishin ka esitatud kõneh sisu. Käesoleva magistritöö täpneh struktuur kujunes välja osalusvaatluste vahendusel saadud info põhjal. Osalusvaatluste kaudu tuli esile, milliste küsimuste kohta, ning millisel viisil, tuleks lisainformatsiooni koguda. Osalusvaatlustel oli käesoleva uurimuse läbiviimisel kandev roll.

Lisaks viisin läbi 12 intervjuud koguduse juhtimisega tihedamalt seotud olevate isikutega. Need olid poolstruktureeritud teemapõhised intervjuud, mille läbiviimise aluseks koostasih teemapõhise kava (Lisa 1). Kava sisaldab erinevaid teemablokke, intervjuueeritava ametist tulenevalt võtsih aluseks ühe või mitu kavas olevatest teemablokkidest. Intervjuude pikkus varieerus vastavalt kasutatavatele teemablokkidele umbes kümnest minutist kuni poole tunnini. Informatsiooni õigsuse kontrollimiseks kasutasih igat teemablokki vähemalt kahel intervjuul. Intervjuude vahendusel kogusih informatsiooni organisatsiooni toimimist ning liikmete määratlemist puudutavatel teemadel.

Info kogumiseks kasutasih ka ankeetküsimustikke (Lisa 2). Kasutasih lahtiste küsimustega küsimustikke kogumaks üldist suhtumist ning suundumusi kajastavat informatsiooni. Intervjuud ei tundunud siinkohal vajalikenä, kuna sel viisil ei oleks olnud antud uurimuse raames võimalik koguda nii paljude inimeste vastuseid. Lisaks ei taotlenud uurimus neile küsimustele süvitsi minevaid vastuseid. Küsimustikud jagasih Tapa Valgejõe koguduse ning Tallinna Läänekoguduse liikmetele, kellel kõigil oli võimalus soovi korral küsimustikke täita. Küsimustikega kogusih informatsiooni mobilisatsiooni, grupisolidaarsuse ja dünaamika ning liikmete ja ühiskonna vahelise pinge teemadel.

Kõigi andmete analüüsimiseks (vaatlusmärkmehd, küsimustike vastused jm) kasutasih sisuanalüüsi, mida võib nimetada suunatud sisuanalüüsiks, kuna kõige laiemad kategooriad olid uurimiskavana moodustatud. Sisianalüüs kätkes kategoriseerimist ja süstematiseerimist. Selle tegevuse käigus selgus olemasoleva uurimiskava kategooriate asjakohasus, moodustusid alakategooriad ning kujunes kategooriate süsteem (töö struktuur). Erinevatest allikatest saadud informatsiooni sidumiseks kasutasih sünteesi, ehk sidusih erinevatest allikatest saadud samasse kategooriasse kuuluva informatsiooni ühtseks tekstiks.

Teema senine uuritus ja töös kasutatud tähtsamad allikad

Jehoova tunnistajate tegevust Eestis on varasemalt vähe uuritud. Vähesed uurimused, mis on koostatud, keskenduvad pigem mõnele üksikaspektile (näiteks sotsiaaltöö), kui liikumisele tervikuna. On koostatud mõne lehekülje pikkuseid lühiülevaateid Jehoova tunnistajate organisatsioonist. Selline ülevaated on ilmunud näiteks raamatud *Uususundid* (Altnurme 2002) ja kogumikus *Uues usulised ja vaimsed ühendused Eestis* (Altnurme 2012). Eesti Jehoova tunnistajate ajalugu on pikemalt käsitlenud Ringo Ringvee artiklis *Jehoova tunnistajad Eestis* (¹Ringvee 2012), millele käesolevas töös ka korduvalt viitan.

Lisaks nimetatud artiklile on käesolevas töös esitatud ajalookirjelduses olulisel määral toetunud väljaandele *Jehoova tunnistajate aastaraamat 2011* (Jehoova tunnistajate aastaraamat 2011) ning mitmetele Jehoova tunnistajate publitseerimata allikatele. Publitseerimata allikad, ning Jehoova tunnistajate kirjalikud teated, olid suureks abiks ka liikmeskonda puudutavate teemade uurimisel. Õpetust ning organisatsiooni toimimist puudutavate osade koostamisel olid peamisteks allikateks *Watch Tower Bible and Tract Society* väljaanded, millest võiks esile tuua ülevaatliku väljaande *Nad täidavad Jehoova tahet* (Nad täidavad Jehoova tahet 2013). Terve töö raames on mõistete ja nähtuste seletamisel kasutatud raamatut *Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses* (Chryssides 2008), mis on olemuselt sõnastiku vormis ülevaade Jehoova tunnistajaid puudutavatest terminitest ja sündmustest.

Töö koostamisel ette tulnud raskused

Töö koostamisel tekitas veidi raskusi erinevatest allikatest saadud informatsioonile viitamisel ühtsuse saavutamine. Järgnevalt kirjeldan lühidalt, millisel viisil viitasin erinevatele allikatele. Osalusvaatluste puhul viitasin kuni kahe vaatluse vahendusel saadud informatsiooni juures konkreetsetele vaatlustele vaatluskoha ning kuupäevaga. Kui sama informatsioon pärines rohkem kui kahest vaatlusest, siis viitasin üldistavalt *Osalusvaatlused 2013-2014*. Intervjuude vahendusel kogutud andmete juures viitasin sarnase süsteemi alusel. Kui info pärines ühest või kahest intervjuust, siis viitasin isikule ja kuupäevale. Rohkem kui kahest intervjuust pärineva informatsiooni puhul viitasin üldistavalt *Intervjuud*

2013-2014. Siinkohal tuleks veel ka mainida, et paljud intervjuueeritud palusid enda nimele töös mitte viidata, kuid lubasid nimetada, millise koguduse ametikandjaga intervjuu läbi viidi. Informatsiooni juures, mis on saadud küsimustike vahendusel kasutan viidet *Küsimustikud 2014*. Lisaks tooksin veel välja, et mitmel *Watch Tower Bible and Tract Society* poolt välja antud allikatel ning publitseerimata allikatel puudusid autorid ja leheküljenumbrid, mistõttu on nende puhul viidatud nimele ning ilmumis/koostamis aastale.

Töö struktuur

Töö struktuur kujunes välja sisuanalüüsi käigus uurimiskavas olevate teemade süstematiseerimise tulemusel. Töö koosneb viiest peatükist. Esimene peatükk käsitleb Eesti Jehoova tunnistajate tegevuse konteksti. Esmalt on esitatud Jehoova tunnistajate kui religioosse grupi määratlus ning lühiülevaade nende ülemaailmsest ajaloost, seejärel on kirjeldatud Jehoova tunnistajate ajalugu Eestis. Teine peatükk käsitleb Jehoova tunnistajate organisatsiooni toimimist, põhitähelepanu on pööratud toimimisele Eestis. Peatükk sisaldab ülevaadet juhtimisest, rahastamisest, Jehoova tunnistajate koguduste ja hoonete asukohtadest Eestis, ning grupidünaamikat ja-solidaarsust. Kolmas peatükk käsitleb Eesti Jehoova tunnistajate liikmeskonda. Välja on toodud nii grupisisene liikmete määratlemine kui liikmete demograafiline jagunemine. Analüüsitud on mobilisatsiooni olemust. Neljas peatükk käsitleb Jehoova tunnistajate õpetust ning sellest õpetusest tulenevaid pingeid Eesti ühiskonna eri osadega. Viies peatükk annab ülevaate Jehoova tunnistajate praktika väljunditest Eestis.

Uurimisküsimused

Käesoleva töö uurimisküsimused on tuletatud otseselt uurimuse aluseks võetud artiklis esitatud uurimiskavast. Põhiküsimusteks on: Milline on Eesti Jehoova tunnistajate ajalugu ning tegevuse kontekst? ? Kuidas juhitakse ja rahastatakse Eesti Jehoova tunnistajate tegevust? Milline on Eesti Jehoova tunnistajate liikmeskond ja toimuva mobilisatsiooni iseloomustus? Milline on Eesti Jehoova tunnistajate poolt tunnistatav õpetus? Milles väljendub Eesti Jehoova tunnistajate praktika?

1. Kontekst

Käesolevas peatükis vaatlen esmalt Jehoova tunnistajate kui religioosse grupi määratlemisvõimalusi. Seejärel annan lühikese ülevaate Jehoova tunnistajate organisatsiooni tekkimisest ning organisatsiooni peamistest arengusuundadest ajaloos. Viimaks esitan ülevaate Jehoova tunnistajate ajaloost Eestis.

1.1. Üldine kontekst

1.1.1. Jehoova tunnistajate kui religioosse grupi määratlus

Jehoova tunnistajad moodustavad globaalse organisatsiooni, mille liikmed ise määratlevad end kristlastena. Õigem oleks isegi öelda, et liikmed määratlevad end ainsate õigete kristlastena. Jehoova tunnistajad usuvad, et õige religioon hakkas muutuma ning valesid vorme võtma varsti peale viimaste apostlite surma. Jehoova tunnistajate on piiblist lähtudes leidnud taas selle algse õpetuse ning püüavad õpetust inimkonnale jagada. Teisi religioone peetakse valereligioonideks, mille Jumal tulevikus hävitab. (Hea sõnum jumalalt 2012: 26-27) Niisiis ei määratle Jehoova tunnistajad end mitte kui uut, 19. sajandi lõpus tekkinud religiooni, vaid kui antiikse, kõigist tänapäeva religioonidest vanema, õpetuse kandjaid.

Religioonisotsioloogilise määratluse alusel on Jehoova tunnistajate puhul tegu uususundiga. Jehoova tunnistajad alustasid tegevust küll juba tänaseks üle saja aasta tagasi, maailmaajaloos on see aga siiski piisavalt lühike aeg, et paigutatud liikumine mõiste alla *uus*. Traditsioonilise ja *uue* usundi ajapiiri on paigutatud erinevatesse punktidesse, millest kaugeimad ulatuvad 16. sajandini (Melton 2003: 10-11).

Algasajast tänaseni on Jehoova tunnistajate liikumine teinud läbi suuri muutusi, mistõttu on kuigivõrd muutunud ka liikumise määratlused. Põhiõpetustest tulenevad määratlused on aga säilinud. Kõige laiemalt määratledes

paigutub Jehoova tunnistajate organisatsioon kristliku tagapõhjaga uusususundiks. Lea Altnurme on toonud välja, et uute kristlike sektide ja liikumiste tekkimist saadab tavaliselt idee peatsest maailma lõpust või taotlust minna tagasi algkoguduse elustiili ja õpetuse juurde, uskudes, et olemasolevad kirikud on õigelt teelt hälbinud. Need kirjeldused sobituvad Jehoova tunnistajate õpetusega. Altnurme lisab, et sektide eluiga on enamasti lühike, kestes üldjuhul ühe inim põlve. Seejärel need kas hääbuvad või kujunevad suuremateks usulisteks organisatsioonideks. Sellist arengut võib näha ka Jehoova tunnistajate puhul, mistõttu oleks õige nimetada neid uusususundiks, mitte aga sektiks. (Altnurme 2002: 6)

Roy Wallis on jaganud uued usulised liikumised kolme tüüpi: maailma tõrjuvad uued religioonid, maailma toetavad uued religioonid ja maailmaga kohanduvad uued religioonid. Selles jaotuses asetuvad Jehoova tunnistajad maailma tõrjuvate uute religioonide hulka. Wallis kirjeldab selliseid religioone kui selget Jumala kontseptsiooni rõhutavaid. Jumal on isikuline entiteet, kuid samaaegselt inimesest radikaalselt erinev. Selliste religioonide õpetuse järgi sätestab Jumal inimesele ranged moraalsed nõuded. (Wallis 2003: 36-58)

1.1.2. Ülemaailme ajalugu

Jehoova tunnistajate ajalugu on mitmed autorid detailselt kirjeldanud ja analüüsinud. Näiteks on Jehoova tunnistajate arengulugu detailselt käsitletud M. James Penton oma raamatus *Apocalypse Delayed: The Story of Jehovah's Witnesses* (Penton 1997). Jehoova tunnistajate ajalugu käsitleb ja hindab põhjalikult ka Tony Wills raamatus *A People for His Name: A History of Jehovah's Witnesses and an Avaluation* (Wills 2006). Käesoleva alapeatüki eesmärk ei ole anda põhjalikku ülevaadet Jehoova tunnistajate ajaloost, vaid konteksti loomiseks tutvustada üksnes ühingu tekkimise asjaolusid ning esitada konspektiivne lühikirjeldus ajaloos toimunud arengusuundadest.

Jehoova tunnistajate organisatsiooni tekkimine oli seotud 19. sajandi lõpus USAs esilekerkinud meeleoludega. Levis farmerite pahameel äriühingute ja valitsuse ning vaenulikkus katoliiklike migrantide vastu. Lisaks tõusis esile rahulolematuse liberaalse teoloogia levimisega. Adventistlikud meeleolud hakkasid tugevnema. (Altnurme 2002: 14) Sel perioodil liitus ka Charles Taze Russell

seitsmenda päeva adventistidega. Russell ei nõustunud adventistide õpetusega Kristuse teisest tulekust lihalikul kujul. Tema ümber hakkasid koonduma inimesed, kes tegelesid kogudustest eraldiseisvalt piibliuurimisega. 1875. aastal avaldas Russell ilmutuse kaudu saadud informatsiooni, et Jeesus oli tagasi tulnud, ning viibis nähtamatult maa peal. Selle ilmutuse kohaselt pidi Jeesus aastal 1914 nähtavalt tegutsema hakkama ning sellele pidi järgnema praeguse maailma lõpp. (Kaplan 1989: 3). 1916. aastal Russell suri, ühtlasi kukus läbi ka tema maailmalõpuennustus (Altnurme 2002: 15). Seejärel määrati uusi lõputähtaegu, aastatel 1925 ja 1975. Viimase konkreetse ennustuse kohaselt pidi maailmalõpp saabuma nende inimeste eluajal, kes elasid 1914. aastal. (Kaplan 1989: 3) Tänapäevaks kujunenud õpetuse kohaselt on lõpuajad küll saabunud, kuid kindlat viimset kuupäeva ei ole teada.

Viimasel aastakümnel aktiivselt Jehoova tunnistajate uurimisega tegeleval George Chryssides on Jehoova tunnistajate ajaloo jaganud viieks suuremaks perioodiks, millest igaüht iseloomustavad teatud arengusuunad. Esimeseks faasiks on ta nimetanud aega, mil tegevust juhtis Russell. Sel perioodil tegutseti lõdvalt organiseerituna ning nimetati end *piibliuurijateks*. Teiseks faasiks on ta nimetanud perioodi, mil tegevust juhtis Joseph Franklin Rutherford. Selles faasis võeti kasutusele nimi *Jehoova tunnistajad*. Rutherfordi juhtimise all kujunes välja struktureeritud ja tsentraliseeritud organisatsioon. Kolmanda faasina on Chryssides käsitlenud aega, mil tegevust juhtis Nathan Homer Knorri. Sel perioodil hakati viitama organisatsioonile kui *uue maailma ühiskonnale* ning valmistuti maapealseks paradiisiks, mille juures rõhutati ka 144000 väljavalitu ideed. Neljanda perioodina on ta nimetanud 1970-daid kuni 1990-daid aastaid, mil 1975. aasta ennustuse läbikukkumise järgselt toimus organisatsiooni restruktureerimine. Selle käigus muutus organisatsioon demokraatlikumaks. Viimase faasina on ta nimetanud sajandivahetuse läheduses toimunud restruktureerimist (Milton G. Henschel' juhtimisel). Selle käigus viidi läbi muudatus, mille tulemusel ei olnud juhtiva kogu ning presidentide juhatuse koosseis identne (samadest isikutest koosnev), vaid presidentide juhatusse valiti uued liikmed. (Chryssides 2007)

1.2. Jehoova tunnistajate ajalugu Eestis

1.2.1. Eesti esimene iseseisvusaeg

Eesti esimese iseseisvusaaja alguses jõudsid siia mitmed uued usuühendused (Altnurme 2005: 51). Jehoova tunnistajate tegevuse algusajaks Eestis võib pidada aastat 1923. Sel aastal tuli Eestisse Martin Kose, kes oli esimene sinne Jehoova tunnistaja. Meremeestest vennad Martin ja Hugo Kose puutusid Vahitorni Seltsi kirjandusega kokku Ameerika Ühendriikides. Martin Kose kohtus 1923. aastal seltsi juhi Rutherfordiga ning alustas tema soovitusel samal aastal Eestisse naastes misjonitööd. (Aastaraamat 2011: 165)

1925. aastal asutas Vahitorni Piibli ja Traktaatide Selts oma Põhja-Euroopa harubüroo Kopenhaagenis. Harubüroo hakkas koordineerima seltsi tegevust Taanis, Norras, Rootsis, Soomes, Leedus, Lätis ja Eestis. (Ringvee 2012: 164) 1926. aastal toimunud Londoni konvendil kutsuti osalejaid üles minema vabatahtlikuks Balti riikidesse. Üleskutsele vastasid Albert West, Percy Dunham ja James Williams, kes määrati organiseerima tegevust Eestis, Lätis ja Leedus. Pioneere (tollase nimetuse järgi kolportööre) saabus Eestisse nii Inglismaalt, Saksamaalt, Soomest kui mujalt. (Aastaraamat 2011: 166) 1926. aastal avati ka Tallinnas Kreutzwaldi tänav 17-15 neljatoelises korteris harukontor, mis asus seal 1932. aastani. Seal elasid saksa pioneer Theodore Höppner, esimesed Soomest 1927. aastal pioneeriks saabunud Irja Mäkelä ja Jenny Felt ning Albert West oma abikaasa Myriel'iga. Albert West tegutses ühtlasi 1926-1930 Eesti harubüroo esimese juhatajana. (Muuseumi pilditekstid)

Tolleaegse misjoni põhivormiks oli raamatute ja brošüüride levitamine. Esimesed eestikeelsed brošüürid anti välja 1926. aastal, nende hulgas näiteks *Miljonid nüüd elavatest ei sure kunagi*. Esimene eestikeelne raamat *Jumala kannel* avaldati 1928. aastal. Lisaks anti enne Teist maailmasõda välja eestikeelset ajakirja *Vahitorn* ning veel seitse raamatut ja arvukalt brošüüre. (Aastaraamat 2011: 167-170) Algusaastatel oli Eestis misjonitöö tegijaid vähe, aastaaruannete järgi näiteks 1927. aastal kolm ning 1928. aastal kaheksa. Aruannetes märgiti aga ka kaaslasi, millest võib järeldada, et tegelik kirjanduse jagajate arv oli suurem. Teada on ka neil aastail levitatud raamatute ja brošüüride umbkaudsed arvud. 1927. aastal jagati neid alla tuhande, 1928. aastal aga juba üle kümne tuhande.

1929. aastal jagatud kirjanduse arvu osas esineb vasturääkivusi, kuid kindlasti jagati raamatuid ja brošüüre üle kahekümne tuhande. (Ajalugu 2000) Nimetatud arvud toovad esile Jehoova tunnistajate tegutsemise aktiivsuse algusaastail. Arvestades transpordivõimalusi (jalgratas, suusad) ning hõredat asustust, võib arvata, et vastava hulga kirjanduse levitamisele (eeldades, et seda püüti teha võimalikult tõhusalt, jõudes võimalikult paljude inimesteni) kulus rohkelt aega. Ajakulu oli suur ka kirjanduse tõlkimisel ja paljundamisel. (Aastaraamat 2011: 170-171)

Esimese harukontori ruumides peeti ka 1928. aasta juunis esimene konvent, millel viibis 25 inimest ja ristiti neli (Aastaraamat 2011: 173). Konvente peeti regulaarselt ka järgnevatel aastatel (Ajalugu 2000).

1930. aastal lahkus Albert West Eesti harubüroo juhataja kohalt, ta määrati Taani kontori juhi William Dey abiliseks ning hiljem teda asendama. Eesti harubüroo juhiks sai Wallace Baxter. (Aastaraamat 2011: 174) Baxter oli Eestisse tulnud 1928. aastal ning teinud misjonitööd Tartus, Pärnus, Tallinnas ja Rakvere ümbruses. Harubüroo juhataja kohuseid täitis ta aastani 1940. 1932. aastal kolis harubüroo aadressile Tartu mnt 72-3 ning tegutses seal samuti 1940. aastani. (Muuseumi pilditekstid) 1931. aastal said tavaks iganädalased koosolekud, kus arutleti Vahitorni Seltsi väljaannete teemadel. Sel aastal peeti 140 koosolekut ja seitse pioneeri koos abilistega jagasid 17 974 eksemplari raamatuid ja brošüüre. Regulaarseid ajakirja *Vahitorn* tellijaid oli siiski veel vaid 11. (Ringvee 2012: 164)

1933. aasta 15. juunil registreeriti ühingute registris Vahi-Torni Piibli ja Traktaatide Selts. End sooviti registreerida küll *Usuihingute ja nende liitude seaduse* alusel usulise ühendusena, kuid registreeriti neid siiski *Ühingute ja nende liitude seaduse* alusel hariliku ühinguna. 1934. aastal alustasid Eestis misjoniga kolm vene rahvusest Jehoova tunnistajat. (Ringvee 2012: 164) Pioneeride hulk Eestis üha kasvas 1930. aastatel. Lisaks eelnimetatuile tegutsesid algusaegadel Eestis pioneeridena näiteks Kerttu Ahokas, Leo Kriibi, Maria Seebeks, Helli Grönlund, Miina Holopainen, Fanny Hietala, John North ja Alexander Brydson (Muuseumi pilditekstid).

Oluline on mainida, et paralleelselt muu tegevusega kasutati misjonitööks kuni 1934. aastani ka raadiot. Vahitorni Selts alustas misjonitegevust raadios 1922. aastal. (Ringvee 2012: 164) Eestis edastati esimest korda Vahitorni Seltsi sõnumit 1927. aastal ühel Tallinna kommertsraadiokanalil (Aastaraamat 2011). 1929. aastal said seltsi esindajad Eesti võimudelt eetriloo. 1932. aastal avati Tartus iseseisev raadiojaam, mis oli kuulda ka Põhja-Lätis. Lisaks olid oma hiilgeaegadel saated kuulda ka Soomes, Rootsis ja Nõukogude Liidu läänealadel. (Ringvee 2012: 164) Saated olid eetris regulaarselt. Esimesel kahel aastal toimusid saated igal pühapäeval kell 15.00 ning kandsid nimetust *Piiblitund*. Järgnevatel aastatel toimus muutusi eetriaegades. Lisaks muutusid pealkirjad konkreetsemaks (nt *Kes lõi Kuradi?; Kes saatis targad mehed Petlemma?; Inimese poja sünd* jne) ning järjestikku esitati erinevate pealkirjadega kõnesid. Viimase põhjus seisnes selles, et saate eri osi hakati pidama eri keeltes. Saated toimusid eesti, inglise, soome, saksa, vene ja rootsi keeles. (Raadiosaadete kavad)

Riigi suhtumine Jehoova tunnistajatesse oli üldiselt olnud neutraalne. Meedia kuvand neist oli aga negatiivne ning peamiseks kritiseerijaks luterlik kirik. Koos Jehoova tunnistajate vastaste suundumustega maailmas hakati ka Eestis nende tegevust piirama. 12. märtsi 1934. aasta riigipöördega saabus vaikiv ajastu. Jehoova tunnistajate raadiojaam tegevusluba lõpetati juunis. 1934. aasta detsembris jõustas riigivanem Konstantin Päts uue seaduse seniste usuühenduste kohta. Uus *Kirikute ja koguduste seadus* seadis uue vahekorra riigi ja kirikute ning teiste usuühenduste vahel. See tõi kaasa riigi tugevama kontrolli usuliste ühenduste tegevuse üle. (Ringvee 2012: 165-166)

1935. aastal taotles Vahitorni Selts luba oma häälekandja väljaandmiseks, ent seda ei antud. Samal aastal algas Jehoova tunnistajate kirjanduse konfiskeerimine. Esimesena konfiskeeriti siseministri 30. jaanuari käskkirja järgi trükkis nimega *Õiglane valitseja*, seejärel juulikuus väljaanded *Kes hakkab maailma valitsema?* ja *Ülemaailmne sõda on lähedal*. Ühtlasi liiguti Vahitorni Seltsi tegevuse lõpetamise suunas Eestis (Lätis oli organisatsioon suletud juba eelmisel aastal). Vahitorni Piibli ja Traktaatide Seltsi tegevus sundlõpetati 18. juulil 1935. aastal siseministri käskkirjaga *Kaitseseisukorra seaduse* alusel. Seltsi süüdistati tulevase sõja kuulutamise ärevuse tekitamises ja riigile kahjuliku

propaganda levitamises. Juhtkonda süüdistati ka keelatud kirjanduse peitmiseks juhtnööride jagamises. Sellist tegevust peeti rahvuslikele huvidele kahjulikuks ning leiti, et selt on kaldunud kõrvale registreeritud põhikirjast. Kaks päeva peale seltsi tegevuse lõpetamist konfiskeeriti 75 900 eksemplari Vahitorni Seltsi kirjandust nii eesti kui ka läti, soome, saksa, vene ja prantsuse keeles. 29. juulil arestiti seltsi vara. 20. augustil pöördus Vahitorni Seltsi tegevuse keelustamise ja varade arestimise asjus Eesti Vabariigi Siseministeeriumi poole Ameerika Ühendriikide saatkond. Konfiskeeritud vara ei kuulnud siinsele Vahitorni Seltsile, vaid Pennsylvanias registreeritud seltsile. Enamus seltsi varad vabastati aresti alt 27. septembril. (Ringvee 2012: 166-168)

Jehoova tunnistajate kirjanduse konfiskeerimine jätkus siiski ka järgnevatel aastatel, ent inimeste vastu otseseid repressioone ei rakendatud. Vahitorni selts tegutses edasi juriidilise isiku staatusega. 1938. aasta aprillis uuris poliitiline politsei Jehoova tunnistajate tegevust, kuid tõdes 5. mail, et seltsi tegevus ei kujuta riigikorrale ohtu. Samal aastal rahuldati seltsi esindajate palve, et kirjandus neile tagastataks (tingimusel, et see viiakse riigist välja). 1940. aasta 6. mail alustati juurdlust W. H. Baxteri suhtes, keda kahtlustati rooma-katoliku kiriku ja Saksamaa vastase kirjanduse levitamises, kuid juurdlus hääbus koos riigikorra vahetumisega. (Ringvee 2012: 168)

Tuleb mainida veel, et hoolimata keerulistele aegadele, on teada, et 1940. aastal jagas 27 kuulutajat ja 15 pioneeri kokku 59 776 raamatut ja brošüüri (Aastaraamat 2011: 180). Enne Nõukogude võimu kehtestamist jõuti ka pidada vabaduses viimane konvent enne keeluaega. Konvent peeti 1940. aasta kevadel Tallinnas. Kohal oli 37 inimest ning ristiti neist 11. Konvendi raames käidi ka misjonitööd tegemas ning kuue tunni jooksul levitati 640 raamatut-brošüüri. (Ajalugu 2000) Konvendil käsitleti selliseid *Vahitorni* artikleid nagu *Teokraatia*, *Erapooletus*, *Püüinised* ja *Religiooni hukk* (Aastaraamat 2011: 181). Selle konvendi järel katkes ühendus ühinguga, suleti harubüroo ja organiseeritud tegevus seiskus mitmeks aastaks (Muuseumi pilditekstid).

1.2.2. Nõukogude okupatsiooni aeg

Nõukogude esimese okupatsiooni alguses lahkusid välismaalastest Jehoova tunnistajad Eestist. Tegevuse korraldamine jäi esimest korda eestlaste

õlule. (Ringvee 2012: 168) 1940-1948 juhtisid tegevust Lõuna- Eestis Friedrich Altpere ja Põhja- Eestis Martin Kose (Muuseumi pilditekstid). Nõukogude võimu kehtestamine Eestis 1940. aastal tähendas Jehoova tunnistajate jaoks tegevuse viimist sügavamale „põranda alla“. 1941. aastal alanud Saksa okupatsioon ei toonud Jehoova tunnistajate jaoks kaasa muutusi. 1944. aastal naasnud Nõukogude võim ei toonud kaasa koheseid Jehoova tunnistajate vastaseid repressioone. Nõukogude Liidust olid Jehoova tunnistajad kui usuline rühm selleks ajaks peaaegu likvideeritud. Jehoova tunnistajad ei saanud ka uut kirjandust, kuna kontakt Vahitorni Seltsi keskusega oli katkenud. Kirjandust hakati Eestis koostama juba ilmunud väljaannete põhjal. Aastail 1947-1949 koostati kolm numbrit väljaannet *Teataja*. (Ringvee 2012: 168-169)

Olukord, kus otsesid Jehoova tunnistajate vastaseid repressioone ei toimunud, ei kestnud kaua. Nõukogude võimu ajal kehtis küll nõ usuvabadus, kuid see oli näiline. Tegelikkuses põhines Nõukogude riigi suhe religiooni- ja usuküsimustes Karl Marxi tuntud maksimil usu kui oopiumi kohta. (Remmel 2008: 247-248) Sellest juhindudes hakati korraldama tugevat ateistlikku propagandat. Sõjajärgsel ajal oli peamiseks ateistliku propagandatöö vormiks loeng. Samas kasutati kiriku ja religioossuse vastu ka administratiivseid meetodeid, nagu leeri keelustamine, kirikliku tegevuse allutamine usuasjade volinikule, suurenenud maksukoormus, koguduste likvideerimine, usualase kirjanduse trükikeeld ning küüditamine. (Remmel 2008: 254) Ateistliku propaganda olemus ja meetmed on hästi näha Jehoova tunnistajate edasises ajaloos.

1948. aastal arreteeriti koos teiste juhtivate Jehoova tunnistajatega Martin Kose ja Friedrich Altpere. Töö edasiseks korraldamiseks moodustati teenistuskomitee, mille liikmeteks olid Karl Tahlberg, Artur Indus, Albert Kruus ja abiline Lembit Toom. Lembit Toom sai gruppe külastada, kuna töötas möldrina ning tuulevaiksetel päevadel omi asju ajada. Teistel komitee liikmetel ei olnud nii häid võimalusi ringi liikuda, kuna oldi KGB jälgimise all. KGB oli Jehoova tunnistajate tegevusest ja tegevuse juhtide nimedest suhteliselt hästi informeeritud, mida võib näha Tallinna riigiarhiivist leitud skeemilt, mis vastavaid andmeid kajastab. (Aastaraamat 2011: 188-190)

Nõukogude Eestis arreteeriti 1948. aasta augustist 1949. aasta jaanuarini kaheksa Jehoova tunnustajat. 1948. aasta 22. septembril saatis teenistuskomitee selle kohta protestikirja Eesti NSV juhtkonnale, 16. detsembril ka Nõukogude Liidu ülemkohtule. 1949. aasta 1. juunil kirjutati Tallinnas kiri Nõukogude Eesti juhtkonnale, Nõukogude Liidu Ülemnõukogu presiidiumi esimehele ja Stalinile, kus nõuti Jehoova tunnustajate represseerimise lõpetamist ja usuvabaduse tagamist. (Ringvee 2012: 169)

1950. aasta kevadel said Jehoova tunnustajad kaks *Vahitorni* numbrit pealkirjadega *Elamine uuele maailmale* ja *Lapsed maailma lõpul*. Esimene neist sai aluseks konvendiprogrammile. (Ajalugu 2000) Hoolimata repressioonidest korraldasid Jehoova tunnustajad ühepäevase konvendi 1950. aastal 23. juunil Otepää lähedal. Konvendi toimumise täpset asukohta muudeti veel toimumispäeval, kui avastati, et nõukogude julgeolekuväed on toimumiskohast teadlikud ning valmis saabujaid arreteerima. Konvendil osales 111 inimest. (Ringvee 2012: 169)

Järgneva kuue kuu jooksul arreteeriti kokku 62 Jehoova tunnustajate ja nendega seotud inimest, nende hulgas ka neli seni tegevust organiseerinud komitee liiget. Jehoova tunnustajad taheti Nõukogude Liiduga Teise maailmasõja käigus liidetud aladelt täielikult eemaldada ning 1951. aasta 1. ja 2. aprillil viidi läbi operatsioon „Sever“. Operatsiooni raames küüditati 8576 Jehoova tunnustajat ja nende lähedast Lääne-Ukrainast, Lääne-Valgevenest, Bessaraabiast, Leedust, Lätist ja Eestist. Eestist küüditatud 353 inimesest 81 olid aktiivsed Jehoova tunnustajad. (Ringvee 2012: 169)

Nõukogude võimu eesmärgiks oli kaotada Jehoova tunnustajatega seotud probleemid, ent küüditamise tulemusel tekkis uus situatsioon, mida võimud ette polnud näinud. Tekkis võimalus üleliidulise Jehoova tunnustajate võrgustiku tekkeks. Oma tegevuses ja koosolekute korraldamisel järgisid Jehoova tunnustajad konspiratsioonireegleid. Kokkusaamiste korraldamiseks kasutati ettekäändena nii pulmi, pulma-aastapäevi kui ka matuseid. Kirjandust tõlgiti peamiselt vene keele vahendusel ning selle paljundamine ja levitamine toimus sarnaselt muu põrandaaluse kirjandusega. (Ringvee 2012: 169) Valdav osa kirjandust kirjutati ümber käsitsi, kuid väheses koguses paljundati seda ka algeliste trükimeetoditega.

Küüditatutele kirjanduse toimetamiseks kasutati erinevaid viise. Näiteks õmmeldi seda väikeste osadena rõivaste sisse ja peideti seebikarpidesse. Lisaks peideti informatsiooni nõ ridade vahele tavalistes kirjadest. (Aastaraamat 2011: 204-205)

1951. aastal toimunud küüditamise sarnaseid tagakiusamisi hiljem enam Jehoova tunnistajatele siiski osaks ei saanud. Repressioonid leidsid aset vaid siis, kui keelduti täitmast nõukogude ühiskonna norme (näiteks keelduti sõjaväeteenistusest, kuulutati piiblisõnumit jms). (Ringvee 2012: 169) Keerulisi olukordi tuli ette ka koolinoortel, kellele avaldati survet toetada poliitilisi organisatsioone. Näiteks tekitas probleeme Stalinile õnnitluskirja saatmine, millele Jehoova tunnistajatest õpilase alla ei tahtnud kirjutada. Tüliküsimuseks oli ka kommunistlikku võimu toetava punase kaelaräti kandmine. (Aastaraamat 2011: 222-223) Aastatel 1958-1965 toimus ka aktiivne laimukampaania Jehoova tunnistajate vastu. Selleks kasutati ajalehti ja raadiot, ning töökollektiivides korraldati hukkamõistvaid koosolekuid. (Ajalugu 2000)

Peale Stalini surma 1953. aastal hakkas poliitiline õhkkond muutuma. Aastatel 1956 ja 1957 saadeti üleilmse Jehoova tunnistajate vennaskonna poolt Nõukogude valitsusele sadu palvekirju, et vabastataks väljasaadetud Jehoova tunnistajad. Jehoova tunnistajad hakkasidki järk-järgult amnestiat saama, vabastati vangistatuid ning küüditatuil lubati kodumaale naasta. (Aastaraamat 2011: 208-211) Deporteeritud Jehoova tunnistajad olid 1965. aastaks vabastatud, kuid osadele seati liikumispääsraie ja keelati naasta kodukohta (Ringvee 2012: 170).

Jehoova tunnistajad taastasid sidemed välismaal asuva keskusega 1960. aastatel, kui läänemaailma turistid hakkasid Nõukogude Liitu külastama (Ringvee 2012: 170). Uut kirjandust oli senini olnud väga raske saada, kasutatud oli peamiselt varasemate aastate väljaandeid. Abiks olid ka Eestisse naasnud küüditatute Siberis loodud kontaktid Jehoova tunnistajatega mujalt nõukogude liidust, kelle kaudu oli harvadel juhtudel võimalik kirjandust hankida. (Aastaraamat 2011: 215) Nüüd sai aga oluliseks Soome harubüroo tegevus, kust toimetati Eesti NSVsse mikrofilmidel Vahitorni Seltsi materjale ja tegevusaruandeid. Siinsed Jehoova tunnistajad vahendasid ka Läti, Leedu, Leningradi, Karjala ja Murmanski tunnistajate materjale. Infovahetuses oli oluline roll Soome kodakondsusega Fanny Hietalal, kes oli Eestisse tulnud juba 1930.

aastal. (Ringvee 2012: 170) Kulleritena tegutses teisigi Soome Jehoova tunnistajaid. Kuna tegevus oli siiski salajane, siis kontakteeruti paar-kolm korda aastas. (Aastaraamat 2011: 215) Kontakt loodi ka Ühendriikidega, kust vahendas sõnumeid Hugo Kose. Ta reisis kullerina Eestisse 15 korda, viiel korral ei lubatud teda maale. (Muuseumi pilditekstid)

Keskusega kontakti saavutamise järel paranes ka tegevuse organiseeritus Eestis. Mõnda aega oli Nõukogude Liidus toimuv misjon Ukrainas baseeruva maakomitee järelvaatluse all. Mitu Jehoova tunnistajat tegutsesid piirkonnaülevaatajana, kuid maa-ala oli väga suur. Eestis tunti vajadust kohaliku järelvaataja järgi. Sellesse ametisse määrati 1967. aastal Adolf Kose. (Aastaraamat 2011: 216-217) Samal aastal jagati Jehoova tunnistajate tegevuse organiseerimiseks Eesti neljaks koguduseks: Tallinn, Tapa, Tartu ja Põlva-Räpina kaksikkogudus. Jehoova tunnistajate keskuseks Eestis kujunes järgnevateks aastateks Põlva. Põhjus selleks oli suhteliselt proosaline ning jällegi seotud ametialaste eripäradega. Nimelt töötas 1960. aastate lõpus Põlva rajoonis korstnapühkijate ja pottseppadena 16 Jehoova tunnistajat. Esimene korstnapühkija selles rajoonis oli Albert Kruus, kes ajendas Põlva rajooni tuletõrjeülemat võtma tööle ka teisi Jehoova tunnistajaid. Korstnapühkija töö oli suhteliselt vaba graafikuga ning võimaldas seega teha lisaks palju koguduslikku tööd. (Ringvee 2012: 170) Nii laienes tegevus Läti, Leetu, Karjalasse, Leningradi ja Murmanskisse. Tegevuses olid Kosele abiks näiteks Viljard Kaarna, Lembit Toom, Silver Silliksaar ja Aleksandr Jevdokimov (Aastaraamat 2011: 217) Põlva Jehoova tunnistajate tegevuse laienemine tõi aga kaasa repressioonid, nii et sealne tuumik vallandati 1970. aastate keskpaigaks (Ringvee 2012: 171). 1970. aastatel hakkas Eestisse kolima ka Jehoova tunnistajaid Ukrainast, Valgevenest ja mujalt Nõukogude Liidust, kuna sinne elu oli paljude jaoks kergem kui elu sünnimaal. 1972. aastal moodustati Tartus esimene venekeelne kogudus, kus oli umbes 50 kuulajat. (Aastaraamat 2011: 219)

Aastatel 1966-1989 paljundati eesti- ja venekeelset kirjandust põranda all kokku üle viie miljoni lehekülje, paarikümnest raamatust trükiti sadu eksemplare. Trükitöö jagunes nii, et vene keelt kõnelevad Jehoova tunnistajad trükkisid ise endakeelset kirjandust. Mikrofilmidel saabunud väljaanded olid juba venekeelsed

ning neid sai otse fotopaberile paljundada. Koguduste kasvades vahetati töömahukas fotopaljundamine teiste meetoditega välja. (Aastaraamat 2011: 217) Väljaandeid trükiti masinaprindist rotaprindini. Lisaks tegevusele kirjanduse valdkonnas korraldati ka konvente, mille pidamise võimaluseks olid endiselt perekondlikud sündmused, peamiselt pulmad. (Ringvee 2012: 171). Eraviisilise misjoni tegemine oli Jehoova tunnistajate jaoks raskendatud, kuna nende tegevus oli keelustatud ning avaliku misjonitööga seati end ohtu. Misjonitööl jälgiti ümbrust ning valiti ettevaatlikult, kellega vestlust alustada. Misjonitöö kohtadeks olid näiteks poe järjekorrad ja rongid. Julgemad Jehoova tunnistajad alustasid vestlust ka Tallinna külastavate turistidega. (Aastaraamat 2011: 219-221)

1.2.3. Eesti taasiseseisvusaeg

Ühiskondlik surutis hakkas pehmenema 1980. aastatel lõpupoole. Aastatel 1985-1991 toimunud vabastamisprotsess ja Nõukogude Liidu kokkukukkumine tõid kaasa uued suunad religioonipoliitikas. Religioonipoliitika liberaliseerimine Nõukogude Liidus on jagatud nelja faasi. Esimene faas kestis 1985. aasta märtsist 1986. aasta detsembrini ning teine 1988. aasta kevadeni. Nende faaside jooksul oli märgata mõningaid märke liberaliseerimisest. Näiteks teatati 1986. aastal uue religiooni seaduse ettevalmistamisest. Liberaliseerimise teisel perioodil ilmus nõukogude pressis artikleid, mis kiitsid religiooni ning kritiseerisid riiki kiriku asjusse sekkumise eest. Teises faasis sai Vene Õigeusu Kirik, kui suurim religioosne ühendus Nõukogude Liidus, toimuvatest protsessidest enim kasu. Teise faasi kõrghetkeks oli 29. aprill 1988, mil toimus Mihhail Gorbatšovi ja patriarh Pimeni ning Vene Õigeusu Kiriku sinodi liikmete vahel. Kolmas faas kestis 1988. aasta kevadest 1989. Aastani ning sel perioodil jõudis vabastamispoliitika kõigi religioossete gruppideni. Viimase faasi ajal, aastatel 1989-1991, valmis uus religioossete ühenduste seadus Nõukogude Liidus. Kirikuid hakati avalikult tunnistama ühe ühiskonna osana. Selle perioodi ajal toimus ka Balti vabariikide eraldumine ülejäänud Nõukogude Liidust. (Ringvee, Rohumets 2012: 356)

Vabastamisprotsessi ajal üha hoogustus Jehoova tunnistajate tegevus, eriti ülalnimetatud kolmandal perioodil. Perestroika alguses julgustas Jehoova tunnistajate juhtiv kogu kasutama ära Ida-Euroopa vastset avatust ning

korraldama konvente. Ühtlasi kasvas sel ajal ka inimeste huvi religiooni vastu. 1989. aastast sai Jehoova tunnistajatele osaks suurem usuvabadus. Osadel Eesti Jehoova tunnistajatel võimalus sõita Poola konvendile. Samal aastal saabus Kanadast Eestisse Toomas Edur koos abikaasaga, et nad abistaksid eestikeelse kirjanduse tõlkimist (Toomas Edur oli eestikeelset tõlketööd teinud ka Kanadas). Grupp tõlkijaid asus tööle Lembit Toome majas, aadressil Räni põik 6. Tõlketöö hõlbustus Jehoova tunnistajate jaoks kui hangiti kaks arvutit USA harubüroost. (Aastaraamat 2011: 223-230)

1990. aastaks oli Eestis juba 618 Jehoova tunnistajat (Ringvee 2012: 171). Sel aastal juhtus mitmeid Jehoova tunnistajate jaoks olulisi sündmusi. Näiteks trükiti 27. septembril Soomes esimene eestikeelne *Vahitorn*. Lisaks said umbes 250 Jehoova tunnistajat viisad, et käia *Puhta keele* konvendil Helsingis. (Muuseumi pilditekstid) Sel konvendil tehti teatavaks, et alates 1991. aasta jaanuarist hakatakse välja andma kaks korda kuus ilmuvat eestikeelset neljavärvitrükis *Vahitorni* (Aastaraamat 2011: 231). 1990. Algas ka teokraatlik teenistuskool, kõik koosolekud peeti alguses ühel päeval (Muuseumi pilditekstid).

Esimene vabaduses peetud piirkonnakonvent, mille nimeks oli *Jumala vabaduse armastajate konvent*, toimus 1991. aasta 13.-14. juunil Tallinnas. Tallinna Linnahalli kogunesid vene keelt kõnelevad Jehoova tunnistajad Nõukogude Liidu loodeosast, Balti riikidest ja Kaliningradist. Jäähalli kogunes umbes tuhat eesti keelt kõnelevat osalejat. Osavõtjate kõrgarvuks oli 4808 inimest, kellest ristiti 447. Teise iseseisvusaja esimese eestikeelse raamatuna trükiti 1991. aastal *Sa võid elada igavesti Paradiisis maa peal*. Sama aasta 31. oktoobril registreeriti esimene Jehoova tunnistajate kogudus Tallinnas. (Aastaraamat 2011: 231-233) Seejärel registreeriti kogudus Tartus 1992. aastal ja Maardus 1993. aastal (Ringvee 2012: 171).

1992. aastal määrati eesti Jehoova tunnistajate tegevuse järelvaatajaks Soome harubüroo, varem oli selleks Saksamaa harubüroo ning Soome harubüroo vahenduskanaliks (Aastaraamat 2011: 234). Esialgu oli ringkonnaks kogu Baltikum, kuhu kuulus 46 kogudust ja 12 gruppi neljas keeles. Kogudused vajasisid palju abi ja reisivate ülevaatajate süsteem aitas tegevust tugevdada. (Muuseumi pilditekstid) 1992. aastal tulid Eestisse esimesed Gileadi kooli lõpetanud

misjonärid, neli esimest neist olid Vesa ja Leena-Maria Edvik ning Esa ja Jaael Nissinen. Eestisse määrati ka 17 aastat reisivat tööd teinud Reion ja Lesli Kesk. 1993. aastal saabus 20 soome eripioneerit ning veel neli misjonärit. Tegutses ka ringkonnaülevalvaja. (Aastaraamat 2011: 240-242)

1993. aastal ehitati Eesti esimene Jehoova tunnistajate kuningriigisaal Maardusse. Sellele järgnes mitmete teiste saalide ehitamine. 1994. aasta veebruariks valmis Tallinnas Puhangu 77 (tollane Herzeni tänav) Eesti Jehoova tunnistajate bürookompleksi esimene hoone. Kuna liikmete arv oli kasvanud, siis vajati eriti tõlkemeeskonnale suuremaid tööruume. Valminud osa jäi aga samuti väikseks ning kompleksi laiendati. (Aastaraamat 2011: 251-252) 1997. aastal valmis aadressil Puhangu 81 viiekorruseline hoone ning aastal 1999 aadressil Puhangu 79 kolmekorruseline hoone. Hoone pühitseti sisse juunis aastal 2000. Lisaks osteti 2003. aastal lähedal asuv hoone, mis renoveeriti. (Harubüroo brošüür 2010) 1994. aastal oli oluliseks sündmuseks ka Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liidu (EJTKL) asutamine. Asutajateks olid Tallinna, Tartu ning Maardu kogudus. (Ringvee 2012: 171)

1996. aasta augustis toimus Eestis rahvusvaheline konvent *Jumala rahusõnumi toojad*. Esitati kaks kolmepäevast programmi, mis olid mõeldud eesti- ja venekeelsetele delegaatidele, ning Läti ja Leedu Jehoova tunnistajatele. Osalejaid saabus ka 15 muust riigist. Osales viis juhtiva kogu liiget: Barber, Henschel, Jaracz, Schroeder ja Sydlik. Konvendil osalejate kõrgarvuks oli 11 311 ning ristiti 501 inimest. (Aastaraamat 2011: 253)

1999. aasta 1 märtsil muudeti Eesti maabüroo, mis seni kuulus Soome harubüroo järelvaatamise alla, iseseisvaks harubürooks. Eestikeelse kirjanduse trükkimine toimus jätkuvalt Soomes. Selle komiteesse määrati Toomas Edur, Reino Keski, Lembit Reile ja Tommi Kauko. (Aastaraamat 2011: 255) Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liidu põhikiri kinnitati 9. aprillil 2004. aastal (Mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrite väljatrukk 2014).

Ülalkirjeldatust on näha Jehoova tunnistajate väga aktiivne tegevus taasiseseisvunud Eestis. Tegevus ei kulgenud siiski päris probleemideta. Kerkis esile Jehoova tunnistajate õpetuse ning enamusühiskonnas valitsevate normide vaheline pingeline, mis tekitas mitmeid tülisid, millel peatun pikemalt peatükis

Pinge ühiskonnaga. Siinkohal mainiksin üksnes, et Jehoova tunnistajatest noormeeste kaitseväeteenistusest loobumisest tulenev probleem sai lahenduse 1996. aastal, mil Jehoova tunnistajate ja kaitseministeeriumi läbirääkimiste tulemusena suunati esimest korda 12 asendusteenistuse valinud Jehoova tunnistajast noormeest Päästeameti alluvusse Kose päästekompaniis, kus neid käsitleti tsiviilisikutena. Meditsiiniteemaliste küsimuste parema reguleerituse ni jõuti 2002. aastal, mil jõustunud *Võlaõigusseaduse* peatükk tervishoiuteenuste osutamise lepingust, mis annab võimaluse reguleerida ka verevaba meditsiiniga seotud küsimusi. (Ringvee 2012: 172-173)

Üldiselt siiski Jehoova tunnistajate tegevus taasiseseisvumise järel sujus suhteliselt hästi. 20. sajandi lõpus kasvas liikmete arv Eestis hoogsalt. 1995. aastaks oli Eestis juba 2600 Jehoova tunnistajat (Kui kristlik on Eestimaa? 1997: 19). 2000. aastaks oli liikmeti juba 3846 (Au, Ringvee 2000: 140). 2007. aastaks kasvas Jehoova tunnistajate arv 4248-ni (Au, Ringvee 2007: 167). Sellest ajast alates on liikmete arv jäänud suhteliselt stabiilseks. 2013. aastal oli kuulutajatest Jehoova tunnistajate arv keskmiselt 4108 ning tipparvuks 4144. Kogudusi oli 2013. aastaks Eestis 53. (Aastaraamat 2014: 178-179) Liikmete statistikat ning koguduste ja saalide ehitamise ajalugu käsitlet pikemalt järgnevas peatükis.

Siinkohal tuleks lõpetuseks veel mainida, et alates 2013. aasta aprillist koordineeritakse Jehoova tunnistajate tegevust Eestis taas Soomes asuvas harubüroost. Lisaks suleti käesoleva töö koostamise perioodil Soome harubüroo trükikoda ning edaspidi trükitakse eestikeelset kirjandust harubüroos Saksamaal. (Naaber 31.03.2014)

1.3. Kokkuvõte

Jehoova tunnistajad moodustavad globaalse organisatsiooni, mille liikmed ise määratlevad end algse kristluse kandjatena. Religioonisotsioloogilise määratluse alusel on aga uususundiga, millel on kristlik taust. Organisatsiooni tekkimisele pani aluse Charles Taze Russell 19. sajandi lõpus. Alguses nimetasid liikmed end *piibliuurijateks*. Organisatsiooni teise liidri, Joseph Franklin Rutherfordi, juhtimise all võeti kasutusele nimetus *Jehoova tunnistajad*.

Eestisse jõudsid esimesed Jehoova tunnistajad 1920. aastatel. Juba siis tegeleti aktiivse misjontööga ning Eestis jagati laiali suured hulgad kirjandust. Sel

ajal olid siinseteks misjonärideks peamiselt välismaalased. Misjoni tulemusel liikmeskond kasvas, kuid jäi siiski üsna väikeseks (1940. aasta kevadel peetud kogunemisel osales 37 inimest). Nõukogude okupatsiooni ajal keelustati Jehoova tunnistajate tegevus ning tegevust jätkati nõ põranda all. Sel perioodil tabas Jehoova tunnistajaid tagakiusamine ning paljud Eesti Jehoova tunnistajad küüditati Siberisse. Okupatsiooni lõppedes said Jehoova tunnistajad alustada taas avalikku tegevust. Taasiseseisvunud Eestis hakati aktiivselt tegelema kuulutustööga. Kümneni jooksul kasvas liikmeskond neljakordseks. Loodi uusi kogudusi ning ehitati kuningriigisaale. Tänapäevaks on Eestis 53 Jehoova tunnistajate kogudust.

2. Organisatsiooni toimimine

Käesolevas peatükis vaatlen Jehoova tunnistajate organisatsiooni toimimist. Esimesed alapeatükis kirjeldan organisatsiooni juhtimist. Seejärel vaatlen tegevust Peetelites. Kolmandas alapeatükis toon välja Jehoova tunnistajate koguduste ja neile kuuluvate hoonete asukohad Eestis. Seejärel kirjeldan organisatsiooni rahastamist. Viimaks vaatlen grupisolidaarsuts- ja dünaamikat.

2.1. Juhtimine

Jehoova tunnistajad rõhutavad, et kogu organisatsiooni peamine eesmärk on kuulutustöö korraldamine. Struktuuri loomine ning tegevuse organiseerimine on ajendatud soovist võimalikult tõhusat misjonitööd teha. Jehoova tunnistajate organisatsiooni juhtimine toimub kindla struktuuri järgi. Siinjuures ei saa tänapäeval rääkida ühest konkreetsest juhust, kuigi algusaegadel oli just juhi tegevus ja otsused määrava tähtsusega. Tänapäevase Jehoova tunnistajate organisatsiooni struktuuri kõrgeimaks astmeks on juhtiv kogu. (Hea sõnum jumalalt 2012: 28-29) Lisaks juhtivale kogule tegeleb Jehoova tunnistajate organisatsiooni juhtimisega ka *direktorite juhatus*, kes tegeleb administratiivsete küsimustega. Selle üksuse loomise peamiseks eesmärgiks oli vähendades juhtiva kogu liikmete kohustusi, suunates nn selle maailma kontekstis tekkivad administratiivsed probleemid teistele. Direktorite juhatusel liikmed, erinevalt juhtiva kogu omadest, ei kuulu võitute hulka. Nad ei osale doktriinide kujundamisel ega organisatsiooni töö strateegiate väljatöötamisel. Nende tegevust ei kajastata aastaraamatutes ning tavaliselt teavad nende tegevusest vähe. (Chryssides 2007)

Jehoova tunnistajad soovivad esile, et juhtiva kogu moodustamisel võeti eeskujuks Piibel. Juba esimesel sajandil teeninud väike rühm Jeruusalemma apostleid ja vanemaid juhtiva koguna, tehes tähtsaid otsuseid. Tänapäeva juhtiv kogu võtab eeskujuks tollase kogu. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 20) Juhtiv kogu koosneb hetkel seitsmest liikmest (see arv võib vastavalt vajadusele

muutuda), kes on Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt võitnud. Juhtiva kogu peakorter asub Ameerika Ühendriikides Brooklynis. Kogunetakse igal nädalal, et arutada hetkevajadusi. Juhtiv kogu koordineerib kirjanduse trükkimist ning kuulutustööd. Juhtiv kogu teeb kindlaks hetkevajadused ning delegeerib ülesanded konkreetsete valdkondade spetsialistidele. Juhtiva kogu alluvuses töötavad erinevad osakonnad, mis nende antud juhiseid täide viivad. Üks olulisim osakond on kirjutusosakond, mis koordineerib kirjutajate tööd. Peakorteris koostatakse raamatute ja brošuuride tekstid, mis hiljem üle maailma laiali saadetakse. Peakorteris koostatakse ka kavad, mille alusel toimuvad Jehoova tunnistajate nii iganädalased kui igaaastased tegevused.

Peakorterist järgmine üksuks on harubüroo. Juhtiva kogu ja harubüroode vahelise koostöö tõhustamiseks saadab juhtiv kogu regulaarselt võõndiülevaatajaid harubüroodesse, et vajadusel sealset tegevust juhendada. Harubüroodes tegeletakse peakorteris koostatud kavade ja kirjanduse kohandamisega konkreetse maa-ala vajadustele. Ühe harubüroo hallata võib olla üks või mitu riiki, vastavalt liikmeskonna hulga konkreetsetes piirkonnas. Alates 2013. aasta aprillist kuuluvad kõik Baltikumi Jehoova tunnistajad Soome harubüroo koosseisu. Varasemalt oli Eestis iseseisev harubüroo.

Harubürood juhib komitee, mille liikmete arv oleneb vastutusala suurusel. Tavapäraselt koosneb komitee kolmest kuni seitsmest liikmest. Kui harubüroo juhib tegevust mitmes riigist, siis on komitee liikmete hulgas kõigi nende riikide esindajad. Soome harubüroo komitees on seitse liiget, kelle hulgas on üks liige igast Balti riigist. Iga komitee liikme koordineerida on üks või enam osakondi harubüroos. Osakondade arv harubüroos võib varieeruda olenevalt konkreetse harubüroo kanda olevatest ülesannetest. Alati ei tegutse kõik osakonnad tervenisti konkreetse harubüroo ruumides, mõni osakond võib oma olemusest lähtuvalt asuda sihtrühmale geograafiliselt lähemal. Selline olukord esineb ka Eesti puhul. Ehkki harubüroo asub Soomes, jäid paljud osakonnad esindatuks ka Eestis asuvad keskuses. Harubüroo peamised ülesanded, nii nagu juhtiva kogugi puhul, on seotud kirjanduse trükkimise ning kuulutustöö koordineerimisega, kuid väiksemas ulatuses. Kõik harubüroo osakonnad on loodud nende ülesannete täitmist

toetamiseks (harubüroode osakondade ülesannetest ning sealsest elukorraldusest loe täpsemalt alapeatükist *Tegevus Peetelis*). (Naaber 31.03.2014)

Harubüroost järgmine struktuurüksus on piirkond. Senini tegutses siinkohal piirkonnaülevalvaja, kes piirkonna vajadusi hindas. Käesoleva töö kirjutamise perioodil toimus muudatus, mille käigus otsustati piirkonnaülevalvaja amet kaotada. Varasemaid piirkonnaülevalvaja kohuseid hakkavad täitma ringkonnaülevalvajatad (vt täpsemalt peatükk *Liikmeskond*). Üks piirkond moodustab üldjuhul umbes kümnest ringkonnast (<http://www.jw.org/et/jehoova-tunnistajad/kkk/kogudused-organiseeritud>). Eesti puhul on olukord veidi erinev. Eestis on kokku neli ringkonda, millest kaks eestikeelset ja kaks venekeelset (lisaks moodustavad Soome, Eesti, Läti ja Leedu viipekeelsed kogudused ja grupid eraldi ringkonna, kellel on eraldi ringkonnaülevalvaja). Eesti ringkonnad jagunevad kahte erinevasse piirkonda. Eesti eestikeelsed kogudused ja Soomes asuvad eestikeelne kogudus ning grupp moodustavad ühe piirkonna. Seega ei vasta jaotus tavapärasele kümne ringkonna kavale. Eesti venekeelsed kogudused kuuluvad aga ühte piirkonda Läti, Leedu ja Soome venekeelsete kogudustega. Piirkonna Jehoova tunnistajate aasta tippündmus on piirkonna üldkokkutulek, kus osalevad tavapäraselt kõik ühe piirkonna ringkonnad. Ka selles osas on korraldud Eestis veidi isepärane. Üle ühe aasta korraldatakse eestikeelse piirkonna kokkutuleks sinna kuuluvate ringkondade kogunemisena. Neil aastail toimub Eesti venekeelsete ringkondade üldkokkutulek isekeskis, teistest samasse piirkonda kuuluvatest ringkondadest eraldi (Riias ja Vilniuses toimuvad samuti eraldi kokkutulekud). Kuid üle ühe aasta toimub Eesti kõigi ringkondade üldkokkutulek koos, ehk siis ühel piirkonnakokkutulekul on kahe piirkonna ringkondi. Sellised piirkondi puudutavaid korraldusi põhjendatakse kui vajadusele vastavaid. (Kirjalik teade Lembit Reilelt 06.03.2014)

Piirkonnale järgnev alaüksus on ringkond. Tavapäraselt moodustub üks ringkond umbes kahekümnest kogudusest (<http://www.jw.org/et/jehoova-tunnistajad/kkk/kogudused-organiseeritud>). Eesti puhul on ringkonnad väiksemad, 53 kogudusest moodustub neli ringkonda. Esiteks on ringkonnad moodustatud keelelise jagunemise alusel, mille tulemusel on tekkinud eesti- ja venekeelsed ringkonnad. Teiseks on moodustamisel lähtunud territoriaalsest

jagunemisest, mille alusel on nii eestikeelsed kui venekeelsed kogudused jaotatu omakorda kaheks. Ringkondi nimetatakse Lõuna-Eesti ja Põhja-Eesti ringkondadeks, ent tegelik jaotusjoon kulgeb kirdest edelasse. Lisaks on Eestis kõik ringkonnad jagatud A ja B osaks, kuna Eestis ei ole nii suuri saale, kuhu kõik ringkonna Jehoova tunnistajad kokkutulekul korraga sisse mahuks. Seetõttu ei kogune Eestis ringkonnakokkutulekul mitte kõik ühe ringkonna Jehoova tunnistajad, vaid vastavalt A või B osasse kuuluvate koguduste liikmed. (Kirjalik teade Lembit Reilelt 06.03.2014)

Ringkonnale järgnev üksus on kogudus. Kogudust juhib vanemate kogu, mis koosneb minimaalselt kahest liikmest. Kogudusevanemate hulk varieerub vastavalt koguduse suurusele. Kogudusevanemad vastutavad koguduse toimimise eest ning vanemate kogu langetab kogudust ja liikmeid puudutavaid otsuseid. Selliste otsuste alla kuuluvad näiteks abipioneerteenistuse taotlused, inimeste eemaldamine, ristimisele lubamine, uute kogudusevanemate ja teenistusabiliste soovitamise jne. Igat kogudust külastab kaks korda aastas ka ringkonnaülevaataja, kes vajadusel vanemaid juhendab ja koguduse ning harubüroo vahelist suhtlust vahendab. (Intervjuud 2013-2014)

Kõikidesse ametitesse määramine toimub soovitusel alusel. Ühegi ametikoha täitmiseks ei esitata kandidaate ega korraldata hääletusi. Sobivate inimeste ametisse määramist otsustavad kogenumad Jehoova tunnistajad Piiblist lähtuvalt (vaata täpsemalt peatükk *Liikmeskond*). (Intervjuud 2013-2014)

2.2. Tegevus Peetelis

Sõna Peetel tuleb heebrea keelest ja tähendab *Jumala* koda. Seda sõna kasutatakse kõigi Jehoova tunnistajate hoonete kohta, kust juhatakse ja toetatakse kuulutustööd. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 21) Niisiis nimetatakse ennekõike Peetelik harubüroosid, aga ka keskuseid, kus tegevust toetatakse, nagu Eestis.

Igas Peeteli-kodus elab Peeteli-pere, mis koosneb täisajalistest jumalateenijatest, kes on pühendunud organisatsiooni toimimise toetamisele. Keegi neist inimestest ei saa palka, kuid kõigile võimaldatakse eluruum ja toit ning neile antakse isiklike kulude katteks väikest toetusraha. Kõigil inimestel Peetelis on oma tööülesanne. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 21) Seal elavad

nii eri valdkondade spetsialistid kui ka inimesed, kes ei ole veel eriala omandanud. Peetelis tehtava töö peamine eesmärk on küll kuulutustöö juhtimine, kuid seejuures on tarvis tegeleda ka seal elavate inimeste igapäevavajadustega. Nende erilaadi ülesannete täitmise korraldamiseks on Peetelis loodud erinevad osakonnad. Osades Peetelites on rohkem osakondi kui teistes ning osakonnad on Peeteliti erinevad. Näiteks tegutsevad mõnes Peetelis trükikojad, enamuses aga mitte. Paljudes Peetelites tegutsevad koolid, samas mitte kõigis.

Kõige laiemalt võikski täidetavad ülesanded jagada kahte leeri, need mida tehakse kuulutustöö otseseks toetamiseks, ja need, mida tehakse Peeteli olmeelu toimimiseks. Viimaste hulgast võiks välja tuua teenindusosakonna, hooldusosakonna ja toitlustusosakonna. Teenindusosakonnas tegelevad inimesed ruumide koristamisega, aga seal osakonnas töötavad ka juuksur ja pesumaja. Huvitav asjaoluna seose Peeteli-pere liikmete riiete ja muude vajalike esemetega võiks välja tuua, et lisaks igäühe isiklikele riiete ja tarbeesemetele on perel ühine laoruum, kuhu saab igaüks viia asju, mis on üle jäänud, ning kust saab igaüks valida endale, mis meeldib. Hooldusosakond tegeleb Peeteli remonditöödega ning selles osakonnas töötab ka autoremonditöökoda.

Kuulutustöö toetamiseks tegutsevate osakondadena võib välja tuua tõlkeosakonna (mille alla kuuluvad audio/video osakond ja küljendusosakond), teenistusosakonna, trükkimisega tegeleva osakonna, väljastusosakonna, arvutiosakonna. Tõlkeosakonnas tõlgitakse peakorterist saadetud kirjandust inglise keelest vastava harubüroo juhitud riikides kasutatavatesse keeltesse. Tõlketöö toimub kolmeliikmelistes gruppides, mis koosnevad tõlgist, kontrollist ja korrigeerijast. Küljendusosakonnas küljendatakse tekst Jehoova tunnistajate poolt välja töötatud paljumeelse elektroonilise kirjastusprogrammi (MEPS) abil, misjärel saadetakse küljendatud leheküljes trükimisse. Arvutiosakonna oluline ülesanne on veebisaidi www.jw.org arendamine. Veebisaidi arengu praeguse staadiumi üle on Jehoova tunnistajad väga uhked, kuna see on teadaolevalt kõige rohkemates keeltes kasutatav sait terves maailmas. Audio/video osakonnas salvestatakse õpetusel põhinevaid filme ja laule, samuti koostatakse viipekeelseid videoid ja tehakse tekstidest audiosalvestusi. Väljastusosakonnas koordineeritakse kirjanduse saatmist sihtkohtadesse. Teenistusosakonna töötajad peavad

kirjavahetust reisivate ülevaatajate, koguduse vanemate, pioneeride ja teistega. Seal kavandatakse piirkonna üldkokkutulekuid ja ringkondlikke kokkutulekuid. Seal määratakse kogudustele kuulusterritooriume ja koostatakse kuulustööaruandeid. Peale selle korraldab osakond teenistusväljaõppe koole. Selliselt nimetatakse erineva pikkusega ja erinevale sihtrühmale mõeldud koolitusi.

Lisaks nimetatud osakondadele tegutsevad Peetelites raamatupidamise ja varustuse osakond, juriidiliste küsimuste ja kuningriigisaalide osakond, ja haiglainfoteenistus. Juriidiliste küsimuste ja kuningriigisaalide osakond annab abi, kui Jehoova tunnistajate avalik teenistus või uskumused seatakse küsimuse alla. Osakond aitab ka kogudustel hankida krunte ja ehituslubasid. Haiglainfoteenistus jagab haiglakomiteedele kõige värskemad veresäästliku meditsiini alast infot. Haiglasidekomiteedes teenivad kogudusevanemad omakorda teevad selle info kättesaadavaks arstidele, kes on nõus ravima patsiente ilma vereta. (Tallinna keskus 12.11.2013; Soome harubüroo Vantaas 31.03.2014)

Nagu ülal näha võib, on tööülesanded Peeteli-peres elavatel inimestel erinevad. Peeteli-pere inimesed veedavad aga ka koos aega. Peetelis elavad inimesed järgivad päevaplaani. Tööpäev Peetelis algab kell seitse hommikul, mil kogunetakse söögisaali. Seal arutatakse piibliteksti brošüürist *Uuri piibli iga päeva*. Arutelu kestab 15 minutit ning seda juhivad selleks määratud inimesed. Teksti kommenteerivad pereliikmed, kellele on see eelnevalt ülesandeks tehtud. Arutelu järel esitab pere ühispalve ning siis süüakse hommikusööki. Seejärel asub igaüks oma ülesandeid täitma. Kell kaksteist on lõuna, mis kestab tund aega. Seejärel jätkub tööpäev kella viieni. Esmaspäev õhtuti kogunevad kõik Peetelis elavad inimesed pere kuningriigisaali, et uurida piiblit ajakirja *Vahitorn* abil. Aeg-ajalt järgneb sellele eriprogramm. Lisaks osalevad Peeteli-pere liikmed tavapärasest iganädalastes tegevustes ja kuulustustöös. Nad on määratud teenima lähedalasuvatesse kogudustesse. (Harubüroo brošüür 2010; Soome harubüroo brošüür 2012; Naaber 31.03.2014)

2.3. Asukohad Eestis

Eestis on 53 juriidilise isiku õigusteta Jehoova tunnistajate kogudust. Lisaks on neli kogudust registreeritud juriidiliste isikutena ning nende põhjal on

registreeritud Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liit, kuid need kogudused ei tegele kogudustele iseloomuliku iganädalase tegevusega. Mittejuriidilistest kogudustest 28 on eestikeelsed ning 25 venekeelsed. Lisaks on 12 Jehoova tunnistajate gruppi, millest kaks toimuvad eraldiseisvatena ning kümme koguduste juures. Eraldiseisvad grupid on Haapsalu venekeelne grupp ning Tõrva (eestikeelne) grupp. Koguduse juurde kuuluva grupi eest kannab hoolt kogudus, kelle juurde kuulutakse. Sellises grupis ei ole kogudusevanemaid ning kõiki kohustusi ei anta grupi liikmete kanda. Põhikoguduse vanemad aitavad tegevust korraldada ning grupil ei ole kõiki funktsioone, mis kogudusel. Selline grupp on moodustatud põhikogudusest geograafiliselt eemal asuvatest inimestest või erineva keele kõnelejatest. Koosolekud toimuvad kas põhikogudusega samaaegselt saali raamatukogus (kui kõneldakse teist keelt) või üüritud ruumis. Eraldiseisev grupp täidab kõiki kogudusele omaseid kohustusi ning korraldab tegevust. Selle eelduseks on kogudusevanema olemasolu kohapeal. Eraldiseisvat gruppi eristab kogudusest väiksem liikmete arv. Kui selline grupp on piisavalt kasvanud, siis kaalutakse grupist koguduse moodustamist. (http://www.jw.org/apps/ST_FRNsPnPBrTZGT; Reile 28.03.2014)

Eesti Jehoova tunnistajad omavad 28 ehitist, mida nimetatakse kuningriigisaalideks. 28-s kuningriigisaalis on kokku 34 eraldi saali ruumi. Tallinnas P. Pinna 12 asuvas hoones ning Tartus Ihaste 1 asuvas hoones on mõlemas kolm saali, need hooned on ühtlasi ka ringkonnakokkutulekute paikadeks. Tallinnas asuvas teises kahes hoones, aadressidel Puhangu 81 ja Pärnu mnt 223, on kummaski kaks saali. Kõigis kuningriigisaalides on lisaks saali osale ka raamatukogu. Suuremates hoonetes on veel muid lisaruume nagu emade tuba ja söögisaal. Ringkonnakokkutulekute jaoks kasutatavates hoonetes on ka ristimise jaoks klaasiga eraldatud basseini ruum. Ruumid on heledates toonides (kollane, helehall, helesinine jm) ning dekoratsioonideks on lilled ning lillede imitatsioonidega seinad ja laua kaunistused. Igas saalis on lava, kus asub mikrofon ning laud kahe tooliga. Laval võib lisaks olla eraldi laud ja tool ettelugeja tarbeks. Igas saalis ripub, tavapäraselt lava kohal, silt aastatekstiga. Lava taguse seina ees ripuvad kardinad (soojema õhkkonna loomiseks). Vastavalt saali suurusele on see täidetud toolidega. Uuemate ehitiste puhul on toolide küljes ka mikrofonid

sõnavõttude tarvis. Vanemates hoonetes on selleks otstarbeks üks-kaks mikrofoni, mida keegi koguduse liikmetest kõnelda soovijaile viib. Lisaks kuningriigisaalidele toimuvad ühel kogudusel ja kolmel grupil koosolekud üüripindadel. (Saalide ülevaade 2014; Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajate kuningriigisaalid on üle Eesti valdavalt ühtses äratuntavad stiilis ehitatud (Lisa 3). Ehitamisel on kasutatud väikeseid telliskive, mis on beežides või punakates toonides. Hooned on madalad (kui ei ole tegu mitut saali sisaldava hoonega). Hooneid ümbritseb alati hoov, milles on parkla. Hoovis on tavapäraselt ka tagasihoidlik haljastus. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Saalide ehitamist rahastatakse ülemaailmsete annetuste ning vabatahtliku tööjõu abil. Enamus Eestis ehitatud saale on ehitatud nn kiirehituse meetodil. Sellisel meetodil kulub saali ehitamiseks aega alla nädala. Selle aja sisse ei mahu ettevalmistustööd ega vundamendi valamine, vaid vundamendi peale jääva osa ehitamine. Ettevalmistusi hakatakse ka kiirehitamise puhul tegema siiski mitu kuud varem (võsa maha võtmine, pinna ette valmistamine, vundamendi valamine jne). Lihtsate ettevalmistustöödega tegelevad koguduse liikmed, kellele hoonet ehitatakse. Vundamendi valamiseks on tavapäraselt kokku pandud spetsiaalne tiim selle ala spetsialistidest Jehoova tunnistajatest. Vahel moodustatakse see oma ringkonna inimestest, vahel on vaja abijõudu kaugemalt. Ehitajad majutatakse koguduseliikmete poole või vajadusel mõnda majutusasutusse. Koguduse liikmed korraldavad neile toitlustuse.

Samamoodi moodustatakse kiirehitustiim. See koosneb ringkonda kuuluvatest ehitusvaldkonda õppinud Jehoova tunnistajatest, kui oma ringkonnast piisavalt palju inimesi ei leita, kutsutakse abijõudu kaugemalt. Kiirehitusel aitavad kaasa ka kõik selle koguduse liikmed, kellele hoonet ehitatakse. Igähele antakse täita mõni jõukohane ülesanne. Ülesanded on kindlalt jagatud ning ehitamisel järgitakse ranget ajakava (puhkepausid toimuvad kindlatel kellaegadel ning on kindla pikkusega jne). Kiirehitused on talgutele sarnanev ettevõtmine. Platsile on üles seatud köögitelgid, kus koguduseliikmed inimhulgale lõunat valmistavad. Kaugemalt tulnud töölisi majutatakse sarnaselt vundamendi valajatele, kas liikmete kodudesse või majutusasutustesse. Sellistel kiirehitustel võib koos olla

üle saja erinevas vanuses ja erinevate võimetega inimesed (Lisa 4). (Intervjuud 2013-2014)

Järgnevalt esitan maakondade kaupa ülevaate Jehoova tunnistajate hoonete asukohtadest (üüripindade aadressid jätan nimetamata, kuna vastavad andmed on sageli muutuvad) ja ehitamisaegadest ning neis tegutsevatest kogudustest ja gruppidest. Lisan koguduste juurde ka teadaolevad esmamainimise ajad.

- Harju maakond

Harjumaal asub seitse Jehoova tunnistajate ehitist.

- Tallinna linnas asub neist kolm. Aadressil Tallinn, Puhangu 81 asuv hoone on osa suuremast kompleksist, mille ehitamisest oli juttu eelmises alapeatükis. Puhangu 81 asuv hoone ehitati vahemikus jaanuar 1996 kuni veebruar 1997. Seal tegutseb kolm kogudust: venekeelsed Tallinna Kesklinna kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1977), Tallinna Pelguranna kogudus (esmamainimise aeg 31.07.1995) ja eestikeelne Tallinna Põhjakogudus (esmamainimise aeg 1927). Aadressil Tallinn, P. Pinna 12 asuv hoone ehitati vahemikus september 1997 kuni september 1998. Seal tegutseb kuus kogudust: venekeelsed Tallinna Kadrioru kogudus (esmamainimise aeg 01.12.2011), Tallinna Laagna kogudus (esmamainimise aeg 01.12.1997), Tallinna Lasnamäe kogudus (esmamainimise aeg 01.11.1987), Tallinna Majaka kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1986), Tallinna Priisle kogudus (esmamainimise aeg 01.06.1994) ning eestikeelne Tallinna Idakogudus (esmamainimise aeg 01.09.1997). Aadressil Tallinn, Pärnu mnt. 223 asuv hoone ehitati vahemikus september 1996 kuni mai 1997 ning seal tegutseb viis kogudust: venekeelsed Tallinna Männiku kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1986), Tallinna Mustamäe kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1993), Tallinna Õismäe kogudus (esmamainimise aeg 31.07.1995) ning eestikeelsed Tallinna Lõunakogudus (esmamainimise aeg 01.06.1995), Tallinna

Läänekogudus (esmamainimise aeg 01.06.1995). Viimase juures tegutseb ka eesti viipekeelne grupp.

- Neli hoonet asuvad mujal Harju maakonnas. Aadressil Maardu, Haigla 4c asuv hoone ehitati vahemikus oktoober kuni detsember 2012 (esimene saal ehitati Maardusse juba 1993, kuid müüdi aastal 2012 maha). Seal tegutseb kolm kogudust: venekeelsed Maardu kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1989) ja Kallavere kogudus (esmamainimise aeg 1997) ning eestikeelne Viimsi-Kuusalu kogudus (esmamainimise aeg 01.02.2012). Aadressil Loksa, Posti 4 asuv hoone ehitati vahemikus november 2008 kuni veebruar 2009 ning seal tegutseb venekeelne Loksa kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1998). Aadressil Keila, Männiku 1a asuv hoone ehitati vahemikus aprillist juunini 2007. Seal tegutsevad kaks kogudust: eestikeelne Keila-Saue kogudus (esmamainimise aeg 01.01.2004) ja venekeelne Keila-Paldiski kogudus (esmamainimise aeg 01.03.2010). Aadressil Kose, Kodu 24 asuv hoone ehitati vahemikus aprillist juunini 2005. Seal tegutsevad kaks kogudust: eestikeelne Kose Vahtra kogudus (esmamainimise aeg 01.10.2010) ja venekeelne Kose Pargi kogudus (esmamainimise aeg 1976). Viimase juures tegutseb ka venekeelne Kehra grupp, mis koguneb üüripinnal.

- Hiiumaa

Hiiumaal asub üks kuningriigisaal aadressil Kärkla, Metsa 11 ning seda ehitati 2002. aastal veebruarist märtsini. Saalis tegutseb eestikeelne Hiiumaa kogudus (esmamainimise aeg 01.11.2006).

- Ida-Viru maakond

Maakonnas on kaks kuningriigisaali. Aadressil Jõhvi, Kooli 17 asuvat hoonet ehitati 2002. aasta maist juulini. Hoones tegutseb kaks kogudust: eestikeelne Jehoova tunnistajate Jõhvi kogudus (esmamainimise aeg 01.10.2008) ja venekeelne Jehoova tunnistajate Kohtla-Järve kogudus (esmamainimise aeg

01.09.1993). Viimase juures tegutseb ka Kiviõli grupp. Teine hoone asub aadressil Narva, Puškini 37/39 ning ehitamise ajaks juuni kuni august 2002. Saalis tegutsevad venekeelsed Narva Vanalinna kogudus (esmamainimise aeg 1927) ja Narva Kreenholmi kogudus (01.10.2002). Maakonnas tegutseb ka venekeelne Sillamäe kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1997), mis koguneb üüripinnal.

- Jõgeva maakond

Maakonnas on üks hoone aadressil Jõgeva, Jõe 3a, mille ehitamise ajaks juuni kuni august 2001. Hoones tegutseb eestikeelne Jehoova tunnistajate Jõgeva kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1993) ning selle juures venekeelne Mustvee grupp.

- Järva maakond

Maakonna esimene kuningriigisaal asus aadressil Paide, Lai 1 ning ehitati vahemikus mai 1994 kuni aprill 1995. See saal müüdi 2008. aastal. Uus saal ehitati aadressile Paide, Vaksali 5 ning ehitusajaks juuli kuni september 2008. Hoones tegutsevad eestikeelne Paide-Türi kogudus (esmamainimise aeg 1937) ning venekeelne Paide Kesklinna kogudus (esmamainimise aeg 01.07.1997).

- Lääne maakond

Maakonnas asub üks hoone, aadressil Haapsalu, Metsa 34. Ehitamise ajaks on juuni kuni august aastal 2000. Hoones tegutsevad eestikeelne Jehoova tunnistajate Haapsalu kogudus (esmamainimise aeg 1927) ning eraldiseisev Haapsalu venekeelne grupp. Eestikeelse Haapsalu Koguduse juurde kuulub ka Lihula grupp, mis koguneb üüripinnal.

- Lääne-Virumaa

Maakonnas on kaks hoonet. Üks asub aadressil Tapa, Ambla mnt. 36 ning ehitatud vahemikus mai kuni juuli aastal 2003. Hoones tegutseb kaks kogudust: eestikeelne Tapa Valgejõe kogudus (esmamainimise aeg 1956) ning Tapa-Tammsalu kogudus (esmamainimise aeg 01.11.2006). Teine kuningriigisaal asub

aadressil Rakvere, Rohuaia 30 ning ehitati vahemikus 1999. aasta maist juulini. Seal tegutseb samuti kaks kogudust: eestikeelne Rakvere Kesklinna kogudus (esmamainimise aeg 1927) ning venekeelne Rakvere Tammiku kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1993). Viimase juures tegutseb venekeelne Kunda grupp.

- Põlva Maakond

Põlvamaal asub kaks hoonet. Aadressil Põlva, Ringtee 6 asuv hoone ehitati vahemikus juuni kuni august 2003 ning seal tegutseb eestikeelne Põlva kogudus (esmamainimise aeg 1956). Aadressil Rāpina, Kooli 14 asuv hoone ehitati vahemikus september 2003 kuni veebruar 2004. Seal tegutseb eestikeelne Rāpina kogudus (esmamainimise aeg 1956), mille juured asub ka venekeelne Rāpina grupp.

- Pärnu maakond

Maakonnas asub hoone Aadressil Pärnu, Pirni 14b, mis ehitati vahemikus maist juulini aastal 2000. Hoones tegutseb kolm kogudust: eestikeelsed Pärnu Lõunakogudus (esmamainimise aeg 01.01.1994) ja Pärnu Põhjakogudus (esmamainimise aeg 01.09.1996) ning venekeelne Pärnu Kesklinna kogudus (esmamainimise aeg 01.10.1997).

- Rapla maakond

Raplamaal asub saal aadressil Rapla, Viljandi mnt. 8 ning ehitati vahemikus aprill kuni mai 2004. Seal tegutseb eestikeelne Rapla kogudus (esmamainimise aeg 01.02.2000)

- Saaremaa

Saaremaal asub hoone aadressil Kuressaare, Rohu 6 ning ehitamise ajaks november 1997 kuni veebruar 1998. Seal tegutseb eestikeelne Kuressaare kogudus (esmamainimise aeg 1937).

- Tartu maakond

Maakonnas asub kaks Jehoova tunnistajate hoonet. Aadressil Tartu, Ihaste 1 asub 1998. aastal vahemikus märtsist septembrini ehitatud hoone, kus asub kolm saali. Seal tegutseb kolm kogudust:

eestikeelne Tartu Kesklinna kogudus (esmamainimise aeg 01.09.1972), eestikeelne Tartu Tammelinna kogudus (esmamainimise aeg 1927) ning venekeelne Tartu Annelinna kogudus (esmamainimise aeg 1973). Aadressil Elva, Ujula 23 asub vahemikus juuli kuni september 2004 ehitatud hoone, kus tegutseb eestikeelne Elva kogudus (esmamainimise aeg 01.08.2000).

- Valga maakond

Maakonnas asub kaks hoonet. Aadressil Otepää, Kopli 9 asuv saal ehitati vahemikus september 2003 kuni veebruar 2004. Seal tegutseb eestikeelne Otepää kogudus (esmamainimise aeg 1937). Aadressil Valga, Kungla 24 asuv hoone ehitati vahemikus jaanuarist märtsini 1999. Seal tegutsevad eestikeelne Valga Kungla kogudus (esmamainimise aeg 1927) ja venekeelne Valga Allika kogudus (esmamainimise aeg 01.06.2005). Lisaks tegutseb Valgamaal eraldiseisev eestikeelne Tõrva grupp, mis koguneb üüripinnal.

- Viljandi maakond

Maakonnas asub kolm hoonet. Aadressil Viljandi, Kevade 1a asuv kuningriigisaal on ehitatud vahemikus 2001. aasta maist juulini. Seal tegutseb eestikeelne Viljandi kogudus (esmamainimise aeg 1934). Aadressil Põltsamaa, Viljandi mnt. 2a asuv hoone ehitati vahemikus augustist septembrini 2012. aastal ning seal tegutseb eestikeelne Põltsamaa kogudus (esmamainimise aeg 01.09.2011). Aadressil Võhma, Aasa 1 asuv hoone ehitati vahemikus oktoober 2005 kuni jaanuar 2006 ja seal tegutseb Põltsamaa koguduse juurde kuuluv Võhma grupp.

- Võru maakond

Maakonnas asub hoone aadressil Võru, Kreutzwaldi 61a, mis on ehitatud 1995. aastal vahemikus maist augustini. Seal tegutseb eestikeelne Jehoova tunnistajate Võru kogudus (esmamainimise aeg 1937), mille juures tegutseb ka venekeelne Võru grupp.

Ülaltoodust võib näha, et koguduste teadaolevad esmamainimiste ajad on kooskõlas Jehoova tunnistajate Eesti ajaloo ülevaates kajastuvaga. Esmamainimise ajad ulatuvad Teise maailmasõja eelsesse aega, ent uute koguduste nimetamine muutub väga sagedaks Eesti taasiseseisvumise järel. Kuningriigisaalide ehitamine algab samuti taasiseseisvunud Eestis ning muutub üha aktiivsemaks paralleelselt uute koguduste tekkimisega. (Saalide ülevaade 2014; Koguduste nimekiri 2013; http://www.jw.org/apps/ST_FRNsPnPBrTZGT)

2.4. Rahastamine

Jehoova tunnistajate organisatsiooni tegevust rahastatakse üksnes vabatahtlike annetustega. Sellest tulenevalt on organisatsioon iseseisev ega sõltu nõ patrooni (liikumisse mitte kuuluva rahalise toetaja) otsustest. Jehoova tunnistajate organisatsioon ei taotle majanduslikku kasu ega ole osanik üheski ettevõttes. Jehoova tunnistajad toetavad organisatsiooni toimimist nii rahaliste annetustega, kui ka aja ning jõu kui ressursside panustamisega (ehitavad vabatahtlikena, koristavad vabatahtlikena jne).

Rahaliste annetuste jaoks on igas koguduses seinal kolm kastid. Liikmetel on võimalik valida kolme annetussuuna vahel. Võimalik on annetada oma koguduse, ülemaailmse tegevuse ja ülemaailmse kuningriigisaalide ehitamise hüvanguks. Oma koguduse hüvanguks annetatud raha kulub enamjaolt kogudusehoone kommunaalkulude katteks. Teisel kahel annetussuunal kogutud annetused saadetakse edasi kõrgematesse struktuurüksustesse, kus nende kasutuse üle konkreetsemad otsused langetatakse. Ülemaailmse kuningriigisaalide ehitamise tarvis tehtavad annetused jagatakse saalide ehitamiseks eri riikides. Sageli suhtutakse sellesse annetussuunda kui „võla tagasi maksmisesse“, kuna varasemalt on enda koguduse hoone välismaalt tulnud annetuste abil ehitatud. Ülemaailmse tegevuse toetuseks tehtud annetuste abil korraldatakse kogu organisatsiooni toimimist (elu Peetelites, kirjanduse transport jm) ning abistatakse katastroofide piirkondi. See on ainus heategevuslik aspekt Jehoova tunnistajate organiseeritud tegevuses. Annetusi ei kasutata muud laadi heategevuse tarbeks (ei püüta seda maailma nõ parandada). Ülemaailmse tegevuse toetuseks annetatud rahaga toetatakse ka kogudusi, kes enda ülalpidamisega toime ei tule. Kogudustel on võimalik otsustada ka teatav summa inimese kohta suunata mingisse enda

poolt valitud alasuunda (näiteks ringkonnaülevaataja transpordivahendi soetamiseks vm). Kokkutulekul lisandub tavapärastele annetusseundadele ka võimalus annetada konkreetse kokkutuleku kulude katteks.

Annetuste üle peetakse ranget kontrolli. Annetuste lugemise ja suunamisega tegelevad spetsiaalselt raamatupidamisega tegelema määratud kogudusevanemad või teenistusabilised. Koguduse liikmeid teavitatakse regulaarselt laekunud annetuste suurusest ja oma koguduse heaks tehtud annetuste puhul ka ülejäägist/puudujäägist. Iga kuu alguses kantakse ette eelmise kuu finantsaruanne. Kokkutulekul kantakse ette kokkutulekuga seotud annetuste ja kulude aruanne ning piirkonna/ringkonna üldaruanne (kui suur on olnud annetuste ja kui suur kulude summa piirkonnas/ringkonnas alates möödunud kokkutulekust). (Vaatlused 2013-2014; Intervjuud 2013-2014)

2.5. Grupisoldaarusus ja –dünaamika

Üldjuhul on ühenduse liikmeskonna suurus ja liikmete vahelise solidaarsuse ja entusiasmi määr omavahel negatiivses suhtes (mida rohkem on liikmeid, seda väiksem on solidaarsuse ja entusiasmi määr, ja vastupidi). Mida väiksem on ühendus, seda tõenäolisem on, et selle liikmed tunnevad üksteist, sellega kaasneb tihedalt seotud sotsialvõrk liikmeta vahel. (Stark jt 2001: 385) On võimalik, et Jehoova tunnistajate organisatsioon, olles sellest tendentsist teadlik, on suutnud sellise negatiivse suhte arenemist ennetada. Samas võib soodne olukord olla arenenud ka kellegi poolt planeerimata. Jehoova tunnistajate liikmeskond on kasvanud väga kiiresti, kuid grupisese solidaarsuse ja entusiasm määr on endiselt kõrge. Üheks põhjuseks võib olla, et Jehoova tunnistajate organisatsioon koosneb väga paljudest suhteliselt väikestest kogudusest. Need väikesed kogudused võiksid nii geograafilise asetumise kui kõneldava keele poolest moodustada ka ühe suurema koguduse. Näiteks tegutseb Tallinnas aadressil Pärnu mnt 223 nii eestikeelne Tallinna Läänepogudus kui eestikeelne Tallinna Lõunapogudus. Põhjus, miks kogudusi ei ole liidetud, võib tuleneda saali mahutavusest, kuid võib olla ka teadlik otsus.

Teine aspekt, mis on tõenäoliselt aidanud ära hoida nimetatud negatiivse suhte arenemist, on kuulutustöögruppide moodustamine. Kuulutustöögrupid on väikesed, umbes kümnest liikmest koosnevad, rühmad. Üldjuhul tunnevad

Jehoova tunnistajate koguduses kõik üksteist, kui aga mõne suurema koguduse puhul siiski kõiki liikmeid ei tunta, siis kuulutustöögrupi liikmeid tuntakse igatahes.

Niisiis tunnevad Jehoova tunnistajad oma koguduse liikmeid hästi. Kuningriigisaalis kohtudes tervitatakse enamike nimepidi. Kehakeele põhjal võib liikmetevahelisi suhteid hinnata lähedasteks. Mehed patustavad üksteist õlale ning naised kallistavad tervituse käigus sageli. (Vaatlused 2013-2014)

Liikmetevaheline suhtlus on väga tihe. Kohtutakse kuningriigisaalis, aga ka iganädalasel kuulutustööl. Lisaks veedavad Jehoova tunnistajad oma vaba aja koos kaasusklikega. Mitte-Jehoova tunnistajatega suhtlemine ei ole keelatud (eemaldatutega küll), kuid soovitav on suhelda siiski teiste Jehoova tunnistajatega. Jehoova tunnistajate kirjeldustest tuleb esile, et seda soovitud järgitakse innukalt. Teisi koguduseliikmeid külastatakse regulaarselt. Tõelisteks sõpradeks peetakse üksnes kogudusse kuuluvaid inimesi. Suuremal osal alla keskealistel Jehoova tunnistajatel kuulub kogudusse ka ülejäänud perekond. Enamjaolt abielluvad noored koguduseliikmed nendega, kes on samuti Jehoova tunnistajad või piibliuurijad. Vanematel inimestel lapsed tihti kogudusse ei kuulu, kuid seejuures käiakse igapäevaselt läbi pigem kogudusekaaslastega. (Küsimustikud 2014)

Entusiasmi määra toob hästi esile koosolekul osalemise aktiivsus. Koosolekul osaleb alati suurem osa koguduse liikmeist. Haiged, või muul põhjusel eemal viibivad liikmed, kuulavad koosolekuid telefoni teel. Lisaks sellele, et peetakse koosolekul kohalolu tähtsaks, osalevad enamikes kogudustest liikmed arutlustes väga aktiivselt. Igal koosolekult juhtub korduvalt, et igaüks, kes kaasa rääkida sooviks, ei saa seda ajapiirangu tõttu teha. Entusiasmi määr tuleb hästi esile ka vaadeldes vabatahtlikes tegevustes osalemise aktiivsust, enamjaolt pakub end erinevatel tegevustel (koristamine, toitlustamine jm) appi rohkem inimesi, kui töö ülesande täitmiseks tarvis on. (Vaatlused 2013-2014)

Ülalkirjeldatust on näha, et Jehoova tunnistajate grupi/gruppide sisesed suhted on väga tihedad. Solidaarsus grupi liikmete suhtes on suur ning entusiasmi määr kõrge.

2.6. Kokkuvõte

Jehoova tunnistajate organisatsiooni juhtimiseks on loodud struktuurid, millest kõrgeim on juhtiv kogu. Sealt koordineeritakse harubüroode tegevust. Harubürood koordineerivad neile määratud piirkondade tegevust. Piirkonnad jagunevad väiksemateks ringkondadeks.

Harubüroode (nimetatakse ka Peeteliteks) tegevuse eesmärk, nii nagu kogu organisatsiooni eesmärk, on tõhusa misjonitegevuse korraldamine. Peetelites elavad alaliselt Jehoova tunnistajad, kes seal vabatahtlikena töötavad. Seal elavate inimeste tööülesanded jagunevad otseselt kuulutustööd toetavateks (tõlkimine, küljendamine jm) ning sealse olmeelu heaks tehtavateks ülesanneteks.

Eesti Jehoova tunnistajate kogudused on jagatud neljaks ringkonnaks, mille tegevust juhitakse Soome harubüroost. Neis ringkondades on kokku 53 kogudust, millest 28 on eestikeelsed ning 25 venekeelsed. Eesti Jehoova tunnistajatel on kokku 28 hoonet, mida nimetatakse kuningriigisaalideks. Jehoova tunnistajate kogudusi ning hooneid asub kõigis Eesti maakondades.

Jehoova tunnistajate organisatsiooni rahastamine toimub üksnes annetuste kaudu. Igal Jehoova tunnistajal on annetada soovides võimalik valida, kas ta soovib toetada oma koguduse tegevust, ülemaailmset tegevust või kuningriigisaalide ehitamist.

Eesti Jehoova tunnistajate grupisolidaarsus on suur. Liikmeskond suhtleb väljaspool kuningriigisaali aktiivselt ning väljaspool kogudust olevate inimestega üldjuhul lähisuhteid ei looda. Koosolekutel ja muudel ettevõtmistel osaletakse väga aktiivselt.

3. Liikmeskond

Käesolevas peatükis käsitlen Eesti Jehoova tunnistajate liikmeskonna jagunemist ning mobilisatsiooni olemust. Esmalt vaatlen, kuidas jaguneb Eesti Jehoova tunnistajate liikmeskond organisatsioonis kasutusel olevate nimetuste alusel. Seejärel kirjeldan liikmeskonna demograafilist jagunemist. Peatüki teises pooles kirjeldan Jehoova tunnistajate värbamistehnikaid ning liitumisega ja lahkumisega seotud asjaolusid. Viimaks uurin Jehoova tunnistajate liikmeskonna kasvu puudutavaid küsimusi.

3.1. Liikmeskonna jagunemine

Jehoova tunnistajate organisatsiooni kuuluvate erinevate ülesannetega liikmete nimetused on iseenesest konkreetselt määratletud. Samas muudab erinevat nimetust kandvate liikmete kohase statistika koostamise keeruliseks liikmete pidev liikumine ühe nimetuse alt teise alla. Lisaks ei ole üheselt selge, keda võiks määratleda kui Jehoova tunnistajat. Koosolekutel osalejaid ning end ise Jehoova tunnistajaks nimetavaid inimesi võib olla tunduvalt rohkem kui neid, kelle kohast statistikat organisatsioon regulaarselt koostab. Käesolevas alapeatükis tutvustan esmalt Jehoova tunnistajate liikmeskonna jagunemist grupisese määratluse alusel. Seejuures toon välja ka viimase aja statistilisi näitajaid Eesti kontekstis. Seejärel esitan erinevaist allikaist kogutud statistika põhjal üldise demograafilise jagunemise.

3.1.1. Jagunemine grupisese määratluse alusel

Positiivselt meelestatud kõrvaltvaatajad on need inimesed, kes ei osale aktiivselt kuulutustöös või ole esitanud soovi koguduse liikmeks saada. Selle nimetuse alla kuuluvad pereliikmed, noored, lapsed, inimesed, kes ei saa tervislikel põhjustel aktiivselt osaleda jne. Kuna väikelapsi Jehoova tunnistajad liikmeks ei risti, siis kuuluvad enamus lastest positiivselt meelestatud kõrvaltvaatajate hulka. Kõik positiivselt meelestatud on potentsiaalsed koosolekutel osalejad.

Piibliuurijad on Jehoova tunnistajate õpetusest huvitatud inimesed, kes on esitanud soovi koduseks piiblikursuseks, ning tegelevad antud ajahetkel selle läbimisega. Kõik piibliuurijad on potentsiaalsed koosolekutel osalejad. (Kirjalik teade Elise Nieminenilt 24.03.2014) Jehoova tunnistajate ülemaailmse aruande järgi oli 2013. aastal toimunud piibliuurimiste 12 kuu aritmeetiline keskmine Eestis 2706 piibliuurimist (Jehoova tunnistajate aastaraamat 2014: 179).

Kuulutajad ehk tegevad liikmed on see osa inimestest, keda Jehoova tunnistajate organisatsioon nõ ametlike Jehoova tunnistajatena käsitleb, ning kelle kohta igakuist statistikat koostatakse. Siia hulka arvestatakse ka kõik allpool toodavad lisanimetusi kandvad inimesed. Tegevad liikmed on inimesed, kes on avaldanud ise isiklikku soovi koguduse liikmeks saamiseks ning osalevad koguduse tegevuses. Nad täidavad ka põhitingimusi (usuvad Jehoova tunnistajate õpetusi piibli kohta ning püüavad elada oma tõekspidamiste järgi) ning osalevad võimalust mööda kuulutustöös. Kuulutajad jagunevad ristitud ja ristimata kuulutajateks. Ristimata kuulutamine on nõ prooviaeg, mil inimene saab proovida, kas selline eluviis talle sobib. Kui inimene mingil põhjusel ei ole enam tegev, siis on ta koguduse nimekirjas mitte-tegev kuulutajad. Sel perioodil teda liikmete statistikasse ei kaasata. Kui inimene on kogudusest eemaldatud, siis ta enam koguduse nimekirja ei kuulu. (Kirjalik teade Elise Nieminenilt 24.03.2014) Jehoova tunnistajate ülemaailmse aruande järgi oli 2013. aastal Eestis kuulutajate keskmine arv (12 kuu aritmeetiline keskmine) 4108 ning tipparvuks 4144 (Jehoova tunnistajate aastaraamat 2014:178-179).

Pioneerid on tegevad liikmed, kes pühendavad tavapärasest rohkem aega kuulutustööle. *Üldpioneerid* on täisajalised kuulutajad. Nad osalevad kuulutustöös 70 tundi iga kuu. Sageli käivad nad palgatööl vaid osajaliselt. *Eripioneerideks* nimetatakse neid pioneere, kes määratakse teenima paika, kus on kuulutajate järele suurem vajadus. Nemad osalevad iga kuu teenistuses 130 tundi või rohkem. *Abipioneerideks* nimetatakse neid, kes ei saa osaleda täisajalises pioneeritöös, kuid saavad võimaluse korral teenida abipioneerina, suurendades oma kuulutustööd 30 või 50 tunnini kuus. Igal koguduseliikmel on igakuiselt võimalus esitada vanematekogule avaldus enda poolt valitud perioodil (üks või enam kuud) vastavalt 30 või 50 tunnise osalusega abipioneerina teenimiseks (Lisa 5). (Nad

täidavad Jehoova tahet 2013: 13) Jehoova tunnistajate ülemaailmse aruande järgi oli 2013. aastal Eestis pioneere keskmiselt (12 kuu aritmeetiline keskmine) 469 ja abipioneere 256 (Jehoova tunnistajate aastaraamat 2014:179).

Pioneerteenistuse juures on oluline ka mainida, et pioneeride koolitamiseks on loodud spetsiaalsed koolid, mida korraldatakse kas suuremates saalikompleksides või Peetelites. Üldpioneere kutsutakse *pioneerida teenistuskooli*, mis vältab üks nädal. Vallalised, kes on valmis mõnes suurema vajadusega paigas teenima, võivad esitada avalduse kaks kuud kestvasse *vallaliste vendade piiblikooli*. Abielupaarid, kes vastavad nõuetele, võivad esitada avalduse *kristlike abielupaaride piiblikooli*. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 13)

Lisaks pioneerteenistusele on muidki *täisajalisi teenistusi*. Üheks selliseks teenistuseks on *misjoniteenistus*. Põhimõtteliselt on see sarnane eripioneerteenistusega, kuid misjoniteenistuseks sõidetakse tavapäraselt mõnda kaugemasse ning keerulisemas olukorras olevasse riiki. Enamus inimesi läbib enne sellesse ametisse astumist *Vahitorni ühingu Gileadi piiblikooli*, mis asub Ameerika Ühendriikides. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 14)

Täisajalises teenistuses töötavad ka *reisivad ülevaatajad (ja nende abikaasad kui ülevaataja on abielus)*. Siia kuuluvad nii *vööndiülevaatajad*, kes külastavad harubüroosid, kui *ringkonnaülevaatajad*, kes külastavad kogudusi. Eestis on neli ringkonnaülevaatajat, vastavalt üks iga ringkonna tarvis. Ringkonnaülevaataja jälgib ühe koguduse tegevust kahe kuni kolme aasta jooksul, seejärel võidakse teise ringkonna ülevaatajaga ringkonnad nõ vahetada. Peale nelja kuni kuue aasta pikkust teenistust üldjuhul vabastatakse amet järgmistele inimestele.

Ringkonnaülevaataja ning tema abikaasa külastavad iga poole aasta jooksul kõiki ringkonda kuuluvaid kogudusi. Külastused toimuvad iga nädal, väljaarvatud kokkutulekute nädalail, ning viiel puhkusenädalal (aasta jooksul). Iga külastus kestab teisipäevast pühapäevani, esmaspäev on nende jaoks vaba päev, mis veedetakse oma alalises elukohas. Ringkonnaülevaataja külastusnädal on ülesehituselt koguduse tavanädalast erinev. Külastus algab teisipäeva pärastlõunal, mil ülevaataja kohtub koguduse koordineerijaga. Vaadatakse üle koguduse raamatupidamine ja kuulutustöökorraldused. Arutatakse kohaliku

koguduse vajadusi. Õhtul toimub nädalasisene koosolek, kus ülevaataja peab 30-minutilise kõne. Seejärel majutatakse ringkonnaülevaataja (ja abikaasa) mõne koguduseliikme koju. Kolmapäeval läheb ülevaataja (ja abikaasa) koguduse liikmetega kuulutama, see toimub hommikul ja pärastlõunal. Terve nädala jooksul toimub tavapärasest rohkem põlluteenistuskoosolekuid. Lõunat pakub igal päeval keegi koguduse liikmetest. Teisipäeval, pärast kuulutustööd, külastab ülevaataja koos kohaliku kogudusevanemaga mõnda koguduseliiget või peret, et nendega lähemalt tutvuda. Külastus kestab umbes tund aega. Õhtul on koosolek koguduse aktiivsematel kuulutajatel- pioneeridel ja abipioneeridel. Neljapäeva päevakava sarnaneb kolmapäevaga, kuid õhtul toimub teine nädalasisene koosolek, kus ülevaataja peab 40-minutilise kõne. Reedel sõidavad ülevaataja (ja abikaasa) koguduseliikmetega kuulutama mõnele kaugemal asuvale territooriumile ja pikemaks ajaks. Õhtul toimub umbes kaks tundi kestev koosolek kogudusevanematele ja teenistusabilistele. Laupäeval toimub ühine kuulutustöö, millest võtavad paljud koguduse liikmed osa. Pühapäeval on koosolekul on ringkonnaülevaatajal kaks 30-minutilist kõnet. Pärast (või enne) koosolekut käiakse kuulutama. Seejärel sõidab ülevaataja (koos abikaasaga) oma alalisse elukohta. Ringkonnaülevaataja peetavad kõik kõned on poole aasta jooksul kõigis kogudustes samal, sel perioodil olulisel, teemal.

Ringkonnaülevaatajal on oluline roll ka igaaastaste ringkonnakokkutulekute korraldamisel, ta esitab seal ka keskseid kõnesid. Ringkonnaülevaataja külastab regulaarselt ka harubürood, kuhu ringkond kuulub, et anda ülevaade ringkonnas toimuvast ning saada informatsiooni, mida kogudustele edastada. (Jõhvi kogudus 10.04.2014; Kaljulaid 10.04.2014)

Täisajalises teenistuses on ka *Peeteli elanikud*. Peeteliks nimetatakse Jehoova tunnistajate keskuseid (harubüroosid), kus elatakse ja töötatakse vabatahtlikuna organisatsiooni hüvanguks. Peetelis elamise ajalise pikkuse üle otsustab igaüks ise. Jehoova tunnistaja saab minna nii oma riigi Peetelisse, kui välismaale, vastavalt sellele, kus mingisuguste oskustega inimesi vajatakse. Peeteli elanike eluolu kohta saab pikemalt lugeda alapeatükist *Tegevus Peetelis*. (Vaatlused 2013-2014)

Kogudusevanemad ja teenistusabilised on koguduste tegevust organiseerivad koguduseliikmed. Kogudusevanemad vastutavad koguduse toimimise eest ning delegeerivad praktilisi ülesandeid vastavalt teenistusabilistele. Iga kogudusevanem on varasemalt olnud teenistusabiline. Neisse ametisse astumiseks võib avaldada soovi juba koguduses tegutsevatele kogudusevanematele. Kogudusevanemad võivad ka ilma liikme oma algatuseta soovitada kellegi teenistusabiliseks või kogudusevanemaks määramist, kuid enne lõplikku määramist küsitakse ka liikme nõusolekut. Kogudusevanemad esitavad soovitused ringkonnaülevaltajale, kes kõlblikkuse nõuete täitmise korral liikme vastavasse ametisse määrab. Teenistusse määramiseks peab meessoost liige vastama ettenähtud käitumiskriteeriumitele, mis tulenevad piiblist (1 Ti 3,1-13; Tt 1,5-9).

Kogudusevanemad vastutavad koguduses nii praktilise toimimise kui liikmete vaimse heaolu eest. Kogudusevanemaid on ühes koguduses minimaalselt kaks. Ühe koguduse kogudusevanemad moodustavad vanemate kogu. Vanemate kogu otsustab ühiselt oluliste küsimuste üle. Sellised otsused on näiteks uute teenistusabiliste ja kogudusevanemate soovitamine, liikmete kogudusest eemaldamine, uute liikmete vastuvõtmine jne. Igal kogudusevanemal on oma konkreetsed ülesanded, mida nad koordineerivad. Näiteks on igas koguduses üks vanem teenistuskordinaator, kes vastutab kuulutustöö toimimise eest (kuulutustöö gruppide loomine jm). Koguduses on alati ka koosolekute kordinaator, kes vastutab koosolekute sujuvuse eest. See vanem määrab kavas ette nähtud kõnede pidajad jne. Kõigi kogudusevanemate ülesannete hulka kuulub kõnede pidamine. Kõigi kogudusevanemate olulisim ülesanne on hoolitseda koguduse liikmete usuliste vajaduste eest. Nad külastavad koguduse liikmeid, annavad probleemide korral nõu, julgustavad ja aitavad püsida õigel teel. (Vaatlused 2013-2014) 2013. aasta seisuga oli Eestis kokku 269 kogudusevanemat (Liikmete statistika 2013).

Teenistusabilised on meessoost koguduseliikmed, kes on küll eeskujulikud, kuid mitte veel usuliselt nii küpsed, et teisi juhatada. Teenistusabilised täidavad praktilisi ülesandeid, et vähendada kogudusevanemate kohustusi. Teenistusabilisel võib olla abiks meessoost koguduseliikmeid, kes on näidanud üles aktiivsust, kuid

ei ole veel teenistusabiliseks määratud. Ka teenistusabilistel on ülesandeid, mida kõik aegajalt täidavad, näiteks ettelugemised koosolekutel ning lühikeste kõnede pidamine. Kuid igal teenistusabilisel on ka oma kindlad ülesanded. Olenevalt teenistusabiliste hulgast ja koguduse suuruselt võib abilisel olla üks või enam konkreetset ülesannet. Ülesanded võivad aeg ajalt ka vahetuda. Teenistusabiliste peamiseks ülesanneteks on saali puhtuse ja olukorra eest vastutamine, helitehnika toimimise eest vastutamine, raamatupidamine, kirjanduse tellimine, teenistusuannete koostamine, avaliku kõne pidajate leidmine ning nende heaolu eest vastutamine, ringkonnaülevaataja külastusnädala korraldamine, koosolekule tulijate tervitamine. (Intervjuud 2013-2014) 2013. aasta seisuga oli Eestis kokku 228 teenistusabilist (Liikmete statistika 2013).

3.1.2. Demograafiline jagunemine

Jehoova tunnistajate organisatsioon ise peab statistikat üksnes kuulutajate, pioneeride, abipioneeride, kogudusevanemate ja teenistusabiliste üle. Demograafilisel jagunemisel põhinevat statistikat ei koostata. Seetõttu ei saa siinkohal põhineda täpsetele Jehoova tunnistajate poolt kinnitatud arvudele. Käesoleva uurimuse raames kogusin demograafilise jagunemise kohast infot osalusvaatlustevaatluste käigus. Lisaks palusin ühe maakonna ja ühe suurema linna (Lääne-Virumaa ja Tartu linn) kõigil kogudustel jagada minuga koguduse demograafilise jagunemise kohast hetkeinformatsiooni. Seeläbi sain aluse, mida võrrelda 2011. aasta rahvaloenduse andmetega, et selgitada välja rahvaloenduse tulemuste adekvaatsus demograafilise jagunemise osas. Siinkohal tuleb mainida, et Jehoova tunnistajad (mitmed kogudusevanemad ning Tallinnas keskuses töötavad inimesed) peavad rahvaloenduse andmeid piisavalt adekvaatseks ning soovitasid mul neid kasutada. Rahvaloenduse kattuvus reaalse olukorraga tuli esile ka nimetatud võrdluse käigus. Võrreldes erinevate demograafiliste näitajate esindajate osakaalu rahvaloenduses ning uurimuse läbiviimise ajal neis piirkondades, tuli esile sarnane jagunemine.

Rahvaloenduse andmete adekvaatsus tuleb esile ka võrrelda kasvõi kõige üldisemat näitajat- Jehoova tunnistajate arvu. 2011. aasta Eesti rahvaloenduse andmetel on Eesti kokku 3938 Jehoova tunnistajate (<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL0456&lang=2>). 2011. aasta Jehoova

tunnistajate aastaraamatud on esitatud 2010. teenistusaasta aruanne, mille kohaselt on Eestis keskmiselt (aritmeetiline keskmine aasta lõikes) 4203 kuulutajat (Jehoova tunnistajate aastaraamat 2011). 2012. aasta aastaraamatud on 2011. aasta aruande järgi Eestis 4179 kuulutajat (Jehoova tunnistajate aastaraamat 2012). 2014. aasta aastaraamatu järgi oli Eestis 2013. aastal keskmiselt (aritmeetiline keskmine aasta lõikes) 4108 kuulutajat (Jehoova tunnistajate aastaraamat 2014). Niisiis võib näha, et liikmete arv on 2011. aastast tänaseni püsinud suhteliselt stabiilne. Rahvaloendusse ja aastaraamatutes esitatud arvu suhteliselt väikene erinevus on tõenäoliselt põhjustatud liikmetest, kes on alla 15 aastat vanad (seega rahvaloenduse statistikast välja jäänud), kuid kuuluvad juba kuulutajate hulka.

Niisiis esitan järgnevalt esmalt Jehoova tunnistajate liikmeskonna üldise demograafilise kirjelduse ja seejärel esitan konkreetseid andmeid 2011. aasta rahvaloendusest.

Soolise jagunemise poolest on Eesti Jehoova tunnistajate hulgas naissoost liikmed ülekaalus, vaatluste põhjal on umbes 2/3 liikmeist naissoost. Eesti Jehoova tunnistajate hulgas jagunevad eesti ja vene keele kõnelejad umbes pooleks (Lisa 6). Samas ei tähenda see, et liikmed oleksid üksnes Eesti ja Vene rahvusest. Esindatud on ka suhteliselt palju soomlasi, ukrainlasi, valgevenelasi. Rassilt on liikmeskond europiidne, võimalik, et mõne üksiku erandiga. Eesti Jehoova tunnistajate hulgas on esindatud kõik vanuserühmad, üksnes selle erandiga, et väga väikeseid lapsi liikmeteks ei loeta (samas osalevad nad siiski koosolekutel). Vaadeldes vanuselist jagunemist eraldi meeste ning naiste hulgas, võib täheldada väikest erinevust. Meessoost liikmete puhul ei esine vaatluse käigus märgataval tasemel ühegi vanuserühma esiletõusu. Naissoost liikmete puhul on umbes pooled keskea ületanud (50+). (Vaatlused 2013-2014) Jehoova tunnistajate hulgas on esindatud erinevad haridustasemed, millest enim tõusevad esile kesk- ja kutseharidus. Püüdes tagasivaatavalt hinnata demograafilist jagunemist taasiseseisvumise järel, võib näha, et ka sel perioodil olid esindatud kõigi demograafiliste rühmade esindajad. (Küsimustikud 2014)

2011. aasta rahvaloendus näitab sarnaseid tendentse. 3938-st end Jehoova tunnistajaks pidanud vastajast 2755 olid naissoost. Eestlasi oli vastanute hulgas 1982, venelasi 1332, ukrainlasi 330, soomlasi 108, valgevenelasi 55 ning kõigi

muude rahvuse esindajaid kokku 141 (leedulased, lätlased, poolakad, sakslased jt). Vanuseline jaotus oli järgmine: 15-29 aastaseid liikmeid 728, 30-49 aastaseid liikmeid 1433, 50-64 aastaseid liikmeid 927 (seejuures naissoost 689), 65 aastaseid ja vanemaid liikmeid 850 (seejuures naissoost 727). Kõigist vastanuist oli üldpõhiharidus või vähem 872-l, põhiharidus või vähem ja kutse 185-l üldkeskharidus 800-l, keskharidus ja kutse 1171-l ja kõrgharidus 909-l vastanul. (<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL0456&lang=2>)

3.2. Mobilisatsioon

3.2.1. Värbamistehnikad

Jehoova tunnistajate õpetus on tugevalt misjoni suunitlusega. Kogu organisatsiooni tegevuse eesmärk on tõhusa misjoni korraldamine. Misjon on tõstetud esiplaanile ning seejuures rõhutatakse, et sel viisil tegutsedes järgitakse Jeesust. Nimi *Jehoova tunnistajad* toob selle aspekti hästi esile. Jehoova tunnistajate õpetuse järgi on Jumala nimi Jehoova, ning tunnistuse andmine tähendab misjonit. Nimi Jehoova tunnistajad võeti kasutusele, kuna see seob Jehoova tunnistajaid oma Jumalaga ning kõneleb nende missioonist. Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt andsid Jehoova kohta tunnistust juba Aabel, Aabraham, Mooses ja paljud teised. Tunnistuse andmist võrreldakse kohtuprotsessiga, kus keegi võib süütu inimese kaitseks tunnistust anda. Jehoova tunnistajad annavad tunnistust oma Jumalast, rääkides temast nõ tõde. Kuna ka Jeesus Kristus andis tunnistust, siis tuleb Kristuse tõelistel järelkäijatel olla Jehoova tunnistajad, rääkides tema nimest. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 2)

Nagu eespool kirjutatust näha võib, tegeleb iga tegevaks tunnistatav Jehoova tunnistaja misjoniga. Jehoova tunnistajad nimetavad misjonitegevust erinevate nimetustega nagu kuulutamine/kuulutustöö, põlluteenistus, teenistus, tunnistuse andmine. Nagu juba mainitud on organisatsiooni peamine eesmärk misjonitöö organiseerimine ning sellest tulenevalt on kuulutustegevus väga detailselt organiseeritud.

Kuulutustöö olulisim vahend on kirjandus, mille levitamiseks kuulutamisel tegeletakse. Kirjanduse koostamine, tõlkimine ning kogudustesse saatmine on harubüroode peamine ülesanne. Kirjandust on erinevas formaadis ning erinevate

eesmärkidega. Osa kirjandust on mõeldud juba tegevatele Jehoova tunnistajatele lugemiseks ja õppimiseks. Näiteks kuuluvad sinna alla teenistuskoosoleku õpikud, aga ka alates 2013. aastast välja antavad eraldi *Vahitorni* ja *Ärgake!* numbrid liikmetele. Jehoova tunnistajatel on ka oma piiblitõlge, millest hetkel veel on eesti keelde tõlgitud ainult Uus Testament, kuid ka Vana Testamendi tõlkimine on alanud. Teine osa kirjandust on aga mõeldud kuulutustööd toetavana. Iga kuu ilmuvad spetsiaalselt kuulutustöö tarbeks koostatud *Vahitorn* ja *Ärgake!*, mis on lihtsasõnalisemad kui koguduseliikmetele mõeldud eksemplarid. Lisaks ilmuvad erinevad brošüürid ja voldikud, mida kuulutustööl huvi tekitamiseks jagada. Jne.

Kirjanduse levitamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid, millest levinuim on ükselt uksele käimine. Koosolekutel tegeletakse selletarbeks spetsiaalselt suhtlemisoskuse arendamisega. Selleks, et ükselt uksele kuulutustöö oleks võimalikult tõhus, on igal kogudusel kindel maa-ala millel elavaid inimesi teatud aja jooksul tuleks külastada. See territoorium on jagatud väiksemateks territooriumideks. Iga koguduseliige saab nõ endale territooriumi, mille võimetele vastava perioodi jooksul läbi püüab käia. Kui inimene on kõiki territooriumil asuvaid eluasemeid külastanud/ püüdnud külastada (kõikjale ei lasta sisse jne), siis võib ta võtta spetsiaalsest arhiivist uue territooriumi, ning viia vana tagasi. Ühel kogudusel toimub järjepidev kuulutustöö neile ennenähtud territooriumil, mille erinevaid osi erinevad koguduseliikmed üha uuesti külastavad. Külastuste eesmärk on huvi tekitamine Jehoova tunnistajate õpetuse vastu ning soovijaile kirjanduse jätmise. Kuulutustöö tarvis on koguduse liikmed jagatud kuulutustöögruppideks, kellega vahel enne kuulutama minemist kogunetakse. Neid kogunemisi nimetatakse põlluteenistuskoosolekuteks. Kuulutustöögruppidel on koordinaatorid, kes liikmeid julgustavad ja nõustavad. Tavapärast käiakse kuulutamas kahekaupa, et teineteist vajadusel toetada. Iga koguduseliige esitab iga kuu kohta põlluteenistusaruande, kus kajastuvad nii kuulutustöö tegemiseks kasutatud tunnid kui jagatud kirjanduse hulk (Lisa 7). Kuulutustööd tehakse ka telefoni- ning meiliteel, vastavalt kuulutaja soovile ja võimalustele. Juhul kui külastatav inimene on veidigi huvi üles näidanud, siis lepatakse kokku korduskülastuse aeg, et huvi suurendada. Kui kuulutaja leiab huvilise võib ta huvilisele pakkuda kodust piiblikursust, mida kuulutaja ise (või vastavalt

olukorrale mõni teine koguduse liige) läbi viima hakkab. Piiblikursuste jaoks antakse organisatsiooni poolt välja spetsiaalset kirjandust.

Teine tänapäeval üha enam leviv meetod on kuulutusstendiga ringi liikumine. Kuulutusstend on ratastel stend, kus on spetsiaalsed riulid kirjanduse tarvis. Jehoova tunnistajad lähevad üksi või kahekesi stendiga mõnda rahvarohkesse paika ning ootavad huvilisi. Eriti levinud on selline meetod suurlinnades, kus inimesi elab väga palju ning elutempo on väga kiire, ning seepärast ei ole Jehoova tunnistajatel võimalik iga inimeseni ükselt-uksele käies jõuda. See meetod on võetud kasutusele ka Eestis, kuna siinsed inimesed ei ole sageli väga suhtlusaltid.

Soovitav on igal Jehoova tunnistajal võimaluse tekkides anda tunnistust ka igapäevategemiste kõrvalt. Tunnistust võiks anda nii võõrastele kui tuttavatele (töökaaslased, sugulased jt). (Osalusvaatlused 2013-2014)

3.2.2. Liitumine

Jehoova tunnistajate ülemaailme liikmeskond kasvab hoogsalt, mis on tõestuseks, et nende püüded kannavad vilja. Eestis on liikmeskonna arv alates sajandivahetusest kuni tänaseni püsinud stabiilne. Seega tuleb tõdeda, et viimase kümnendi jooksul ei ole Jehoova tunnistajate kuulutustöö Eestis suurt vilja kandnud. Sellel võib olla mitmeid põhjuseid, mille üle arutlen alapeatükis *Liikmeskonna kasv*.

Niisiis saan siinkohal arutleda peamiselt taasiseseisvumisele järgnenud kümne aasta vältel liitunud inimeste liitumispõhjuste üle. Eesti Jehoova tunnistajate hulgas on just ükselt-uksele misjon tulutoov olnud. Minu poolt koostatud küsimustikule vastanud inimestest enamus nimetas esmakokkupuutena just ukse taha tulnud kuulutajaid. Telefoniteel või stendide abil tehtava kuulutustöö tõhusust ei saa siinjuures käsitleda, kuna need on viimasel ajal kasutusele võetud meetodid. Küsimustikele vastanute hulgas oli väga palju inimesi, kellel oli huvi vaimsete teemade vastu juba enne Jehoova tunnistajatega kokku puutumist. Samas oli ka neid, kellel igasugune varasem huvi puudus. Seega oli Jehoova tunnistajate misjon tõhus mõlemal juhul. Oli ka neid, kes nimetasid esmakokkupuutena mõne tuttava või lähedase poolset tunnistuse andmist, ent selliseid juhtumeid oli vähe. Pigem tuli tugevalt esile vanemate mõju laste

liitumisele. Enamus alla 30 aastastest vastanutest kirjeldas juba lapsepõlves aset leidnud esmakokkupuudet, mille järgselt hakati koos vanema(te)ga koosolekuid külastama.

Küsimusele *Miks otsustasid Jehoova tunnistajaks hakata*, vastati enamjaolt lühidalt ning sarnaselt. Liitumist põhjendati sellega, et leiti tõde Jumala kohta. Liitumist kirjeldatakse pikaajalise protsessina, mille käigus jõuti selle teadmiseni. (Küsimustikud 2014)

3.2.3. Lahkumine

Kogudusest lahkumine võib aset leida kahel moel. Esiteks võib inimene jääda tegevusest eemale põhjustel, mis ei lähe tugevasti vastuollu Jehoova tunnistajate õpetusega (haigus, ajapuudus, keerulised suhted lähedastega vm). Selliselt eemale jäänud inimestele tuntakse kaasa ning neid püütakse aidata ja veenda taas osalema. Neid võidakse külastada, et oma toetust pakkuda. Teine viis kogudusest lahkumiseks on eemaldamise kaudu. Eemaldatakse inimene, kes avaldab selleks soovi, või hakkab teadlikult elama vastuolus Jehoova tunnistajate õpetusega, ega reageeri korduvatele katsetele teda aidata. Neil inimestel on võimalus saada tagasi koguduse liikmeks, kui nad ennast parandavad. Seni kuni nad seda teinud ei ole, on nendega suhtlemine taunitav. Koguduse liikmetel ei ole kasulik selliste inimestega suhelda, et mitte lasta enda usku nõrgestada. Lisaks ollakse seisukohal, et Jehoova sõbrad on ka Jehoova tunnistajate sõbrad. Mitte suhtlemine nendega, kes Jehoovat ei armasta, näitab truudust Jehoovale. (Osalusvaatlused 2013-2014; Küsimustikud 2014)

Kogudusest lahkumisi leiab aset harva. Väga paljud küsimustikke täitnud inimesed ei teadnud ühtegi lahkunut, ega osanud seetõttu ka nendesse mingisugust suhtumist väljendada. Peamised põhjused, miks siiski lahkutakse, tulenevad peamiselt Jehoova tunnistajale sobiliku eluviisi rangusest. Sage on kogudusest eemaldamine või eemale jäämine lähisuhete tõttu. Üks sagedasemaid eemaldamise põhjuseid on abikaasa petmine või lahutamine uue partneri leidmise tõttu. Eemale jäämise (ja tihti edasise eemaldamise) sagedasim põhjus on koguduseväliste lähisuhete loomine. See põhjus puudutab enim noori inimesi. Sageli ei ole koguduses piisavalt teisi noori, kellega suhelda, ning hakatakse sõbrustama kogudusest väljaspool olijatega. See omakorda toob sageli kaasa

elukommete muutuse. Üks sagedasemaid põhjuseid, miks noor inimene lahkub kogudusest, on armumine kogudusse mitte kuuluvasse inimesesse, kes ei soovi Jehoova tunnistajaks saada. Erinevates situatsioonides on koguduse suhtumine erinev. Näiteks viimasena kirjeldatud juhul ei pruugi järgneda liikme eemaldamist, kui ta ei alusta abieluvälist kooselu. Samas pikemaajaline kogudusest eemale jäämine toob viimaks sageli kaasa eemaldamise. (Osalusvaatlused 2013-2014; Küsimustikud 2014)

3.2.4. Liikmeskonna kasv

Nagu ülal mainitud, on Jehoova tunnistajate ülemaailmse liikmeskonna kasv jätkuv (ehkki veidi langenud alates 1990. aastatest) Taasiseseisvumise järel kasvas ka Eestis Jehoova tunnistajate arv neljakordseks, kuid seejärel kasv peatus. Paralleelselt toimus kuulutustöö organiseerituse paranemine ning selle kuulutustöö tõhususe vähenemine. See on huvitav olukord, mille võimalikke põhjuseid järgnevalt vaatlen.

Uute usuliste liikumiste liikmeskonna kasvu mõjutavad tegurid on huvi pakkunud mitmetele teadlastele. Konkreetselt Jehoova tunnistajate kiire kasvu põhjuseid on uurinud Rodney Stark ja Laurence R. Iannaccone 1997. aastal koostatud artiklis *Why the Jehovah's witnesses grow so rapidly: A theoretical application*. Artiklis toovad nad välja kümme aspekti, mis mõjutavad liikumise levikut. Nende poolt toodud aspektid kirjeldavad liikumise olemust, omadusi ja suundumusi, mida on liikumine ise võimeline muutma ja mõjutama (pinge määr ühiskonnaga, liidrite legitimeerimine jm). Kui vaadata tänast olukorda, kus Jehoova tunnistajate arv jätkuvalt kasvab, võib tõdeda, et nende autorite poolt esitatud aspektid on Jehoova tunnistajate puhul endiselt esindatud kasvu soodustaval viisil. (Stark, Iannaccone 1997: 133-157)

Kui liikumine ise ei ole muutunud oma omadustelt levikut pidurdavaks, siis miks on levik Eestis pidurdunud? Geograafilise leviku eripärade põhjuseid on uurinud Roland Lawson ja Ryan T. Cragun artiklis *Comparing the Geographic Distributions and Growth of Mormons, Adventists and Witnesses*. Artiklis vaatlevad nad lähemalt, millised keskkonnast tulenevad asjaolud võivad mõjutada ühe või teise liikumise levikut. Siinjuures toovad autorid välja, et liikmeskonna kasvu mõjutab enim konkreetse keskkonnas esinev nõudlus. Oluline on ka

misjonistrateegiate sobitamine keskkonnaga. Lisaks mõjutab tänases maailmas kõikki religioosseid liikumisi sekulariseerumise protsess. (Cragun, Lawson 2012: 220-240)

Kui vaadelda Jehoova tunnistajate liikmeskonna kasvu Eestis nende aspektide taustal, siis võib leida mõningaid põhjendusi kasvu peatumisele. Äsja taasiseseisvunud Eestis oli nõudlus igasuguse religioosseid teemasid puudutava informatsiooni järele väga suur. Inimeste nõuaimne nälg oli suur ning kõik seni keelatu pakkus suurt huvi. Tänapäevaks on olukord teistsugune ning nõudlus organiseeritud religiooni järele on minimaalne.

Kirjeldataud äsja taasiseseisvunud Eestis oli ükselt-uksele misjonistrateegia igati sobilik. Inimesed otsisid iseseisvalt informatsiooni ning võtsid vastu ka üksel pakutava. Tänapäevaks Eestis ei ole aga ükselt-uksele misjon inimestele enam meelepärane. Seda tajutakse privaatsuse rikkumisena ning sobimatu enda seisukohtade pealesurumisena. Küllap on ka Jehoova tunnistajad seda mõistnud ning proovivad seepärast Eestis rakendada uusi meetodeid. Kui varasemalt kuulutustööl keskenduti rääkimisele ning kirjandus oli toeks, siis nüüd on rõhk pigem kirjanduse pakkumisel. Lisaks kasutatakse stendidega kuulutamist.

Jehoova tunnistajate kuulutustööle pärssivalt on tõenäoliselt mõjunud ka ühiskonnas süvenev sekulariseerumine ja individualiseerimine. Milline võiks olla Jehoova tunnistajate liikmeskonna edasine areng on raske oletada. Praegust olukorda vaadates võiks pigem kujutleda kestvaid stabiilset olukorda või isegi langustendentsi. Samas on Jehoova tunnistajad olukorrast teadlikud ning näevad lähitulevikus tõenäoliselt palju vaeva kuulutustöö tõhustamisega. (Osalusvaatlused 2013-2014)

3.3. Kokkuvõte

Jehoova tunnistajate organisatsioonis on liikmete staatus täpselt määratletud. Määratluse aluseks on misjonitegevuses osalemise määr ning vabatahtlikus tegevuses osalemine. Jehoova tunnistajate koostatud liikmelisus statistikas käsitletakse Jehoova tunnistajatena kuulutustöös osalevaid inimesi. Neid nimetatakse *kuulutajateks*. Aktiivsemaid kuulutajaid nimetatakse vastavalt kuulutustöös osalemise aktiivsusele *üldpioneerideks*, *abipioneerideks*, *eripioneerideks* ja *misjonärideks*. Nende kohta, kes palgatööl ei käi ning

pühendavad kogu oma aja Jumala teenimisele, kasutatakse nimetust *täisajaline teenistuja*. Koguduse tegevusi juhtivaid liikmeid nimetatakse *kogudusevanemateks* ja nende abilisi *teenistusabilisteks*.

Eesti Jehoova tunnistajate demograafiline jagunemine on mitmekesine. Liikmetest veidi üle pooled on eesti keelt kõnelevad, ülejäänud vene keelt kõnelevad inimesed, kuid rahvuselt on nende hulgas ka kuigi palju soomlasi valgevenelasi, ukrainlasi jm. Esineb kõigi vanuserühmade esindajaid. Ainus demograafiline rühm, mis teistest suurema osakaaluga esile tõuseb on ülekeskealised naissoost liikmed.

Jehoova tunnistajad on tugeva misjoni suunitlusega liikumine ning kuulutustöö on detailselt organiseeritud. Olulisim värbamistehnika on ükselt-uksele misjon. Ühendusest lahkumisi leiab Eestis aset harva. Peamiseks lahkumise põhjuseks on lähisuhete tekkimine väljaspool kogudust olevate inimestega. Ükselt-uksele meetod on Eesti Jehoova tunnistajate hulgas varasemalt tõhusaks osutunud, kuid sajandi algusest alates enam mitte. Selle põhjuseks on tõenäoliselt nõudluse vähenemine organiseeritud religiooni järele Eestis.

4. Õpetus

Jehoova tunnistajad määratlevad end kristlastena ning nende pühakirjaks on Piibel, nii Vana Testament kui Uus Testament. Jehoova tunnistajad peavad suurimaks autoriteediks Piiblit ning nende õpetusliku aluse moodustab Piibel. Käesolevas peatükis vaatlen esmalt Jehoova tunnistajate põhiõpetusi. Seejärel kirjeldan õpetusest tulenevaid pingeid Jehoova tunnistajate ja ühiskonna vahel ning toon sellekohaseid näiteid Eestis kontekstist.

4.1. Põhiõpetused

4.1.1. Jehoova ja Jeesus Kristus

Jehoova tunnistajad ei tunnista kolmainu õpetust. Nende õpetus sisaldab käsitlust nii Jeesusest Kristusest kui ka Pühast Vaimust, kuid eriomasel moel. Nad leiavad, et Jumal on üksnes Jehoova. (Altnurme 2002: 16) Jehoova tunnistajad kasutavad Jumala nime Jehoova ning nad usuvad, et on oluline kasutada just isikunime Jehoova, mitte üldnimetusi nagu jumal või issand. Isikunime kasutamine võimaldab isiklikumat ning lähedasemat suhet Jehoovaga. Kuigi enamik juudi ning kristlikke õpetlasi on seisukohal, et algselt hääldati jumalikku nime Jahve, leiavad Jehoova tunnistajad, et seda ei saa tõestada. Jehoova tunnistajate jaoks ei seisnegi Jehoova nime kasutamise olulisus mitte püüdes rekonstrueerida autentne häälde, vaid olulisus seisneb isikunime kasutamises. (Chryssides 2008: 78)

Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt on Jehoova igavikuline, tal ei ole algust ega lõppu, ta on minevikus igavesti olemas olnud ja on igavesti olemas ka tulevikus. Jehoova on loonud kõik, mis universumis olemas on. (Tule Jehoova ligi 2003: 11-12) Jehoova tunnistajad nimetavad oma Jumalat ka Kavandajaks. Nad on vastu väitele, et loodus ja inimeste kätetöö on kaks erinevat asja. Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt on kõik inimeste tehtav võimalik seeläbi, et Jehoova kavandas maailma niisugusena. Jumala olemasolu tõestuseks on nii looduse

keerukas ülesehitus kui ka inimese võime teatud määral kujundada elu Maal. (Kes on Jehoova 2001) Seega on Jehoova tunnistajate Jumal looja Jumal.

Jehooval on neli põhiatribuuti: jõud, õiglus, tarkus, armastus. Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt kajastuvad need neli olemust selgelt Piiblis Hesekieli esimese peatüki salmides neli kuni kümme, kus kirjeldatakse taevast vankrit vedavaid vaimolendeid. Jehoova tunnistajate tõlgenduse kohaselt tähistab vanker Jehoova taevast organisatsiooni, mida vedavate olendite välimus annab edasi Jehoova omadusi. Härg sümboliseerib Jehoova jõudu. Lõvi sümboliseerib õiglust. Kotkas sümboliseerib tarkust. Inimene sümboliseerib armastust. Kõige olulisem neljast omadusest on armastus. Jehoova ilmutab jõudu, tarkust ja õiglust armastaval viisil. Õpetuses kehtib lause *Jumal on armastus*. (Tule Jehoova ligi 2003: 13-14) Õpetuse kohaselt on ülimalt oluline, et jõu atribuuti ei kasuta Jehoova kunagi eraldi, vaid alati koos teiste omadustega. Jumal on kõikvõimas, kuid ta ei kasuta oma jõudu julmalt. (Mida piibel õpetab 2005: 9-10) Jumala kirjeldamise juures on lisaks oluline märkida, et Püha Vaim on Jehoova tunnistajate õpetuse järgi Jumala nähtamatu tegutsev jõud, mis tähendab, et ka tema pole Jumala hüpostaas. (Altnurme 2002: 16).

Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt on Jeesus prohvetite poolt ennustatud Messias (Mida piibel õpetab 2005: 39). Nende õpetuse järgi ei ole aga ka Jeesus Kristus Jumala hüpostaas. Ta on Jumala poeg, aga mitte võrdne Jumalaga. Enne seda, kui Jeesus inimesena maa peale sündis, oli ta erinevalt kõigist teistest inimestest elanud vaimolendina taevas. Jeesus oli Jumala esimene loodu ning oli aidanud teda kõige muu loomisel. Õpetuse järgi on Jeesus ainus, kelle Jumal lõi otseselt, ilma kedagi teist kaasamata ning seetõttu nimetatakse teda ainusündinud pojaks. Jeesus oli Jumala eesträäkija ja seepärast on teda kutsutud ka Sõnaks.

Jumal saatis oma Poja maa peale, kandes tema elu taevast üle neitsi Maarja üsasse. Jeesus tuli maa peale selleks, et õpetada Jumala kohta tõde, jätta inimestele eeskuju, kuidas täita Jumala tahet ka raskustes olles ning anda oma täiuslik elu lunahinnaks. Inimesed vajavad lunastust, et vabaneda Aadama pärandatud patust ning selle karistusest surmast. Jeesus oli täiuslik ja ei teinud ühtegi pattu, seega ei oleks tal olnud vaja ka surra. Jeesus suri teiste pattude eest.

Kui Jeesus suri, äratas Jumal ta vaimolendina üles. Seejärel ootas Jeesus Jumala paremal käel, kuni Jehoova annab talle võimu valitseda kuningana maa üle. (Hea sõnum jumalalt 2012: 8-9) Alates 1914. aastast valitseb Jeesus Kristus taevase kuningana (Chryssides 2008: 1).

Seoses Jehoova tunnistajate õpetusega Jeesusest Kristusest on oluline mainida, et nad ei tunnusta risti sümbolit (algselt tunnistasid, õpetus ristist muutus). Selleks on mitmeid põhjuseid. Esiteks ei loodud Jehoova tunnistajate piiblitõlke järgi Jeesust mitte risti, vaid piinaposti külge. Lisaks on, olenemata sellest, kuidas täpselt vastavat sõna tõlkida, Jeesuse piinaposti eksponeerimine teotav. (Ringvee 2012: 15) Lisaks näevad Jehoova tunnistajad risti kui paganlikku sümboli. Ristist distantseerumine on ka üks viis distantseeruda nn salgavast kristlusest. (Chryssides 2008: 38-39) Ristimise sakramenti Jehoova tunnistajate õpetus aga pooldab. Ristimise käigus sai Jeesusest Messias. Jehoova tunnistajad ristivad uusi liikmeid, kes võtavad sellega omaks Jehoova tunnistajate õpetuse. (Osalusvaatlused 2013-2014)

4.1.2. Jumala kuningriik

Jehoova tunnistajate õpetus sisaldab ideed Jumala kuningriigist. See vahetab välja kõik teised valitsused ning viib ellu Jumala tahte nii taevas kui maa peal. Jehoova tunnistajad elavad selle kuningriigi valitsusaja ootuses. (Hea sõnum jumalalt 2012: 14)

Õpetuse kohaselt andis Jumal maa inimestele, et nad elaksid siin lõputut elu. Adam ja Eeva astusid aga Saatanale võitu Jumala käsust üle. Saatan oli algselt täiuslik ingel, kuid temas kasvas soov, et inimesed teda kummardaksid. Eevale valetades alustas Saatan mässu Jumala vastu. Jehoova ajas Jumala käsust üle astunud Aadama ja Eeva paradiisist välja. Sellele järgnevalt on suur osa inimkonnast asunud Saatanale poolele ning Saatan on saanud selle maailma valitsejaks. See aga ei tähenda, et Jumala loodu oleks puudulik. Jumal on teinud kõik veatu ning inimesed on võimelised talle täielikult kuuletuma. Jumal andis oma loodule ka vabaduse ise valida, kuna tänu sellisele vabadusele saavad inimesed näidata oma armastust Jumala vastu. Valikuvabadus andis aga ka võimaluse otsustada kurja kasuks. Koos paradiisist väljaheitmisega langes Aadamale ja tema järeltulijatele patt, mis põhjustab surma ja kannatusi. See ei

tähenda, et Jumal oleks loobunud eesmärgist, mis tal oli. Õpetuse kohaselt taastatakse paradiis maa peal. Jehoova korraldas lunastuse Aadama tekitatud kahju korvamiseks. Lunaohvriks oli Jeesuse Kristuse täiuslik inimelu. Ebatäiusliku inimese elu ei saanuks olla piisava ohver, kuna ka Adam kaotas täiusliku inimelu. Niisiis on taastatud potentsiaalne olukord Jehoova algse eesmärgi täitmiseks. Jumala ei ole seda seni teinud kindlal põhjusel. Jehoova on lasknud teatud aja oma ülemvõimu vastu mässata eesmärgiga näidata, et mitte mingisugused püüdlused valitseda ilma temata ei too head. Ükski inimvalitsus ei ole suutnud teha lõppu sõdadele, kuritegevusele, haigustele jne. (Hea sõnum jumalalt 2012: 10,16; Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt on Piiblist leitavad kindlad tunnused, mis iseloomustavad aega, mil Jumala kuningriigi kehtestamine on lähedal. Näiteks toovad nad esile, et Jeesuse sõnul iseloomustavad lõpuaega sõjad, nälg, maavärinad ja katk. Pauluse sõnul toimuvad viimseil päevil lisaks põhilistele maailmasündmustele ka muutused inimühiskonnas. Inimesed on enesearmastajad, rahaahned, sõnakuulmatud vanematele, tänamatud, südametud, pillajad, toored, rohkem lõbuarmastajad kui jumalarmastajad, jumalakartuse näoga aga tema väge salgavad. Jehoova tunnistajad on seisukohal, et need Piibli ettekuulutused on täide läinud ning seega on lõpuaeg käes. (Mida piibel õpetab 2005: 88-91)

Õpetuses viimsetest päevadest on olulisel kohas aasta 1914. See on aeg, mil Jeesus Kristus sai taevas Kuningaks. Sel aastal tõusis Kristus troonile ja Jumala taevane Kuningriik hakkas valitsema. Niisiis sai aastal 1914 läbi ooteaeg Jeesuse surma ja ülesäratamise ning Jumala Kuningriigi valitsemise vahel, aeg mil Jeesus istus Jehoova paremal käel. Õpetuse kohaselt viitavad aastaarvu õigsusele peale aastat 1914 maailmas aset leidnud sündmused, mis on vastavuses ülaltoodud lõpuaja kirjeldustega. Lisaks on Jehoova tunnistajad arvutanud Piibli põhjal välja aja, mille jooksul paganarahvad Jumala valitsust nn tallavad. See aeg algas 607 e.m.a., kui babüloomlased vallutasid Jeruusalemma. Selle aja pikkuseks on 2520 aastat (vastavalt arvutustele, mis on viidud läbi Tn 4,7-13, Hs 4,6; 1,22-24; 31,2-5, Ilm 12,6.14.; 4Ms 14,34 põhjal), mis sai täis oktoobris 1914. Jeesus Kristus hakkas siis Jumala seatud taevases Kuningriigis valitsema. (Mida piibel õpetab 2005: 84-85, 216-217) Kuningaks saades viskas Jeesus Kristus Saatana ja

deemonid taevast alla maa peale. Saatan tuli maa peale siinsetele elanikele hädasid põhjustama, nagu on näha ka aastale 1914 järgnenud sündmustest. Niisiis algas ühest küljest suurte hädade aeg, teisest küljest aga ka Jeesuse ligioleku aeg. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajate õpetuse järgi on inimene üks tervik, koos kõigi oma füüsiliste ja vaimsete omadustega. Inimesed on füüsilised loodud ja miski neist ei jää peale surma elama. Kui inimene sureb, siis sureb ka tema aju ning lakkab mõtlemast. Surnutel ei ole võimalik rääkida ega kuulda. Inimesel ei ole surematut hinge. Surm tähendab elu puudumist. Küll aga ütleb õpetus, et igast inimesest jääb universumisse jälg, mille järgi ta üles äratamisel taastatakse. (Hea sõnum jumalalt 2012:12-13; Mis lootus on surnud omastel 1992)

Inimese hinge puudutava õpetuse juures on oluline ka Vanast Testamendist võetud idee hinge veres asumisest. Jehoova tunnistajad mõistavad seda sümbolsest. Veri tähistab elu ning on seetõttu püha. Lisaks vere söömise keelule keelab Jehoova tunnistajate õpetus ka vereülekannete tegemise. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajate õpetuse järgi on inimestel lootus peale surma ihulikult üles tõusta. Õpetus ütleb, et miljonid inimesed äratatakse üles. Nende seas on ka selliseid, kes tegid halba, kuna ei tundnud Jumalat. Kõik inimesed lähevad peale surma põrgusse, mis ei ole piinu täis koht, vaid inimkonna haud. Kõik kes sinna lähevad, äratatakse sealt ka üles. Inimesed, kes on pöördumatult kurjad, sinna ei lähe, vaid hävivad. Neid ei äratata ka üles. Ülesäratatud saavad võimaluse õppida Jumala kohta tõde ja väljendada oma usku Jeesusesse talle kuulutamisega. Need, kes ellu tagasi tuuakse ja head teevad, võivad maa peale igavesti elama jääda. (Hea sõnum jumalat 2012: 13; Osalusvaatlused 2013-2014) Need, kes vastavalt ei käitu, hävitatakse siiski. Ehkki Jehoova tunnistajad seda negatiivset poolt ei rõhuta, maalib õpetus õõvastava pildi laipu täis maailmast. Nende laipu, kes ei vali Jumala õpetuse kasuks, nokivad raipesööjad linnud seni, kuni nende jälg maailmast on kadunud. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajate õpetus kirjeldab kahte ülestõusmist. Esimene neist on juba osaliselt toimunud ja toimumas. Selle käigus tõusevad üles 144000 kristlast. Seda nähakse kui kindlaks määratud arvu, mitte sümbolset numbrit. (Chryssides

2008: 3) See idee toetub Ilmutuse raamatu seitsmenda peatüki neljandale salmle, kus räägitakse 144000-st, kes on pitsoriga märgitud (Ilm 7,4). Jehoova tunnistajad usuvad, et see mäрге tähistab esimesel ülestõusul osalejaid. Seda ülestõusmist kirjeldatakse, kui Kristuse juuresoleku ajal (praegune aeg) toimuvat. Need 144000 äratatakse üles taevasse vaimse kehaga ja nad hakkavad valitsema koos Kristusega. (Hea sõnum jumalat 2012: 14-15)

Teine ülestõusmine toimub peale Harmagedooni. Harmagedoon on võitlus Jumala ja Saatana vägede vahel. See on inimestele nähtamatu lahing, mis ei too kaasa koheseid suuri sündmusi maal. (Chryssides 2008: 9) Selle käigus hävitatakse Saatana maailm ning Saatan ja demonid vangistatakse tuhandeks aastaks sügavikku. Peale Harmagedooni sõda algab kohtupäev. Kohtupäev kestab tuhat aastat. Selle aja vältel valitsevad Jeesus ja 144000 kaaslast ning mõistavad kohut. Selle tuhande aasta jooksul tehakse maast paradiis ja inimesed äratatakse üles maa peale. (Mida piibel õpetab 2005: 213-215) Lõpuks annab Jeesus kuningriigi tagasi Isale (Hea sõnum Jumalalt 2012: 15).

4.1.3. Jumalale meelepärane eluviis

Jehoova tunnistajate õpetus määrab rangelt, milliste pühade ja tähtpäevade pidamine on Jumalale meelepärane. Jehoova tunnistajad ei tähista usulisi ega ilmalikke pühasid, mis ei tulene nende õpetuse kohaselt piiblist. Pühad, mis ülistavad inimesi või inimeste organisatsioone ei ole Jehoovale meelepärased. Seega ei ole ka riiki ülistavad pühad Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt Jehoovale meelepärased. (Osalusvaatlused 2013-2014) Usupühade puhul oleneb nende algupärast, kas need meeldivad Jumalale või mitte. Siinkohal tooksin näite kahe traditsioonilise kristluse olulisima püha näol. Jehoova tunnistajad ei tähista jõule, kuna Piibel ei ütle, mis kuupäeval Jeesus sündis või et seda tuleks tähistada. Lisaks leiavad Jehoova tunnistajad, et jõulude algupära on paganlikes usuriitustes. Jehoova tunnistajad ei pea ka lihavõtteid, kuna õpetuse kohaselt ei põhine ka need Piibilil. Esiteks tulenevad need kombes muistsest viljakusriitusest. Teiseks ütles Jeesus, et tähistada tuleks tema surma, mitte aga ülestõusmist. (<http://www.jw.org/et/piibli-õpetused/>) Ilmalike pühade pidamise juures on lisaks riikide auks korraldatavatele pühadele huvitavaks näiteks Jehoova tunnistajate õpetusel põhinev arutlus uusaasta tähistamisest. Uusaasta tähistamise kombestik

on küll eri maades erinev, kuid algupära on üks. Julius Caesar määras uue aasta alguseks 1. jaanuari ning roomlased pühendasid selle päeva Janusele. Seega rajaneb uusaasta tähistamine paganlikel traditsioonidel. (Mida piibel õpetab 2005: 223)

Nagu eelnevalt mainitud, tähistavad Jehoova tunnistajad Jeesuse surma ning teevad seda Jeesuse Kristuse surma mälestusõhtul. Nad tähistavad seda sündmust lähtudes Jeesuse sõnadest õhtul enne oma surma, mille kohaselt tuleks tema surma mälestada (Lk 22,19). Jehoova tunnistajate arvutuse kohaselt tuleb mälestusõhtut pidada juudi kalendri 14. niisanil peale päikese loojangut, ajal mil Jeesus koos oma jüngritega sõi paasatoitu ning seadis sisse oma surma mälestamise (See...jäägu teile mälestuseks 2013: 19). Mälestusõhtul peetakse Issanda õhtusöömaaga, kus kasutatakse hapnemata leiba ja veini. Leib ja vein on sümbolid, neid mõistetakse sümboolselt. Leib kujutab Jeesuse füüsilist keha ning vein tema ohvrivert. (Tehke seda...minu mälestuseks 2013: 24)

Jehoova tunnistajad lähtuvad ka inimese isiklike elusündmuste tähistamise küsimustes Piiblist. Nii on näiteks pulmad lubatud tähistada ning ka pulma-aastapäevad lubatud tähtpäevad. Sama kehtib ka matuste kohta. Samas näiteks sünnipäevade pidamine on Jehoova tunnistajate õpetusega vastuolus. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajad korraldavad ka oma igapäevaelu õpetusest (st Piiblist) lähtuvalt. Järgnevalt esitan Jehoova tunnistajate seisukohad mõningatel vaidlusküsimustel.

Üks oluline aspekt õpetuses, mis mõjutab Jehoova tunnistajate igapäevaelu, on poliitikasse ning sõdadesse mitte sekkumise idee. Jehoova tunnistajad muu hulgas ei kuulu poliitilistesse erakondadesse, ei käi valimas ning keelduvad osalemast kaitseväeteenistuses. (Osalusvaatlused 2013-2014) Nad leiavad, et sellega hülgevad nad Saatanat kui oma valitseja ning näitavad, et on valinud Jumalat. See osa õpetusest on põhjendanud Jehoova tunnistajate ja ühiskonna vahel suuri pingeid, millest tuleb lähemalt juttu järgmises alapeatükis.

Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt kasutab Saatan oma mõjuvõimu, et propageerida moraalitust ja kahjulikke elukombeid. Selleks, et hüljata Saatan, hüljatakse ka vastavad elukombed. (Hea sõnum jumalat 2012: 17) Järgnevalt toon

välja, millised olulisemad moraali ja elukombeid puudutavad tegevused on lubatud ja millised mitte.

- Mehe ja naise kooselu enne abielu on keelatud, sh abielueelsed seksuaalsuhted.
- Samasooliste abielu on keelatud.
- Lahutus on lubatud, kuid üksnes juhul kui partneril on olnud abieluväline seksuaalsuhe.
- Rasestumisvastased vahendid on lubatud, kuna kusagil Piiblis ei ole rasedusest hoidumist hukka mõistetud.
- Abordi tegemine on keelatud, kuna Jumal peab ka loodet elavaks olendiks, ning elu on püha. (<http://www.iw.org/et/piibli-õpetused/>)
- Suitsetamine ning narkootiliste ainete tarbimine on keelatud.
- Alkoholi tarbimine ei ole keelatud, kui tegu ei ole joomarlusega.

Ülaltoodud loetelu ei ole lõplik, kuid kajastab Jehoova tunnistajate õpetusi levinumates vaidlusküsimustes. Loomulikult rõhutab Jehoova tunnistajate õpetus ligimesearmastust ning keelab varastamist ja tapmist. Ahnus ja isekus on taunitavad. Tähtsaks peetakse omadusi nagu kannatlikkus, heatahtlikkus, ausus, puhtus jne. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajate igapäevaelu üks suurim mõjutaja on õpetus kuulutamisest ehk tunnistuse andmisest. Jehoova tunnistajad nimetavad end Jeesuse eeskuju järgijateks. Jeesus ütles, et ta on teinud teatavaks Jumala nime ja andnud tema kohta tunnistust (Jh 17,26; 18,37). Nende õpetuse kohaselt tuleb Kristuse tõelistel järelkäijatel olla Jehoova tunnistajad ja rääkida tema nimest (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 2). Jehoova tunnistajate organisatsioon tegutseb selle ülesande täitmise nimel ning iga Jehoova tunnistaja eesmärk peaks olema tegeleda võimalikult palju misjoniga. Seega on Jehoova tunnistajate igapäevaelu oluline osa kuulutamas käimine. (Osalusvaatlused 2013-2014)

4.2. Pinge ühiskonnaga

Pinge Jehoova tunnistajate (piibliuurijate) ja ühiskonna vahel on olnud reaalsus liikumise rajamise algusest saadik. Côté ja Richardson on kirjeldanud

Jehoova tunnistajate liikumise kujunemise ja muutumise otseseid seoseid nende õpetuse ja ühiskonna vaheliste pingetega. Jehoova tunnistajate võitlused tsiviilõiguste eest mõjutasid meile täna teadaoleva organisatsiooni kujunemist. Pinge ühiskonna erinevate osadega (eriti meditsiini teemadel) mõjutas Jehoova tunnistajate organisatsiooni olemuse kujunemist ning enesemääratlust. Côté ja Richardson nendivad, et kuuekümnne aasta jooksul (1930-datest alates) toimus dramaatiline muutus Jehoova tunnistajate organisatsioonis. Selle käigus muutus organisatsiooni struktuur ning muututi paindlikumaks ja ühiskonnale avatumaks. (Côté, Richardson 2001: 13-21)

Ehkki pinged on kujundanud Jehoova tunnistajate organisatsiooni kujunemist, on pinged neis samades valdkondades jätkuvalt veidi muutunud kujul eksisteerimas ka tänases maailmas. Nagu nimetatud, toimus möödunud sajandil muutusi Jehoova tunnistajate organisatsioonis, mistõttu ei hakka ma käsitlema Jehoova tunnistajate ja ühiskonna vaheliste pingete olemust alates liikumise algusaegadest, vaid vaatlen siinkohal tänaseks kujunenud olukorda maailmas, ning ennekõike taasiseseisvunud Eestis.

Käesolevas alapeatükis püüan lisaks Jehoova tunnistajate ja ühiskonna vahelise pinge kirjeldamisele tuua välja ka Jehoova tunnistajate õpetusest (ning nimetatud pingest) tulenevaid piiranguid ja kohustusi, mida Stark, Bader ja Pitchford on nimetanud „kuludeks“. Kulused kirjeldatakse siinkohal kui aja ja ressursside kulu ning pingutuste määra, mida nõuab liikmelt heas valguses püsimine (sõna on asetatud jutumärkidesse, kuna tegu on kuludega enamusühiskonna, mitte Jehoova tunnistajate aspektist) . Autorid toovad ka esile, et liikmeks olemise „kulud“ on seda suuremad, mida suurem on pinge üldise ühiskonnaga. (Stark jt 2001: 386-387)

4.2.1. Pinge Jehoova tunnistajate ja traditsioonilise kristluse vahel

Jehoova tunnistajad kuuluvad religioonisotsioloogilise määratluse järgi uusususundite hulka, ning nii nagu paljude uusususundite puhul, on Jehoova tunnistajate ja traditsiooniliste kristlike kirikute suhted keerukad. Mõnede kristliku taustaga uusususundite ning traditsiooniliste kristlike kirikute vahel toimub dialoog ning neid liikumisi määratletakse kristlastena. Selliste uusususundite liikmeskonnas võib esineda liikmeid, kes on ühtaegu nii vastava usundi kui ka

mõne traditsioonilise kristliku kiriku liige. Jehoova tunnistajaid aga traditsioonilise kristluse esindajad kristlastena ei määratle. Jehoova tunnistajate õpetus tervikuna on traditsioonilise kristluse omast sedavõrd erinev, eriti kolmainu õpetuse eitamise tõttu.

Jehoova tunnistajad on end ka ise kristlaskonnast distantseerinud, kuna nad on kindlad, et õige õpetus deformeerus varsti pärast viimaste apostlite surma (Altnurme 2002: 17). Jehoova tunnistajaks saada sooviv inimene peab end kustutama teiste kirikute nimekirjast. Jehoova tunnistajate organisatsioon ei osale ka oikumeenilises tegevuses. Lisaks kolmainu eitavale õpetusele muudab suhted traditsioonilise kristlusega keeruliseks ka pühade pidamist puudutav õpetuse osa. Jehoova tunnistajad eitavad kristliku traditsiooni kaht keskset püha, viidates mitte üksnes nende ebapiibellikusele, vaid ka paganlikule päritolule. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Pinget kasvatab veelgi Jehoova tunnistajate õpetusse kaasatud Suure Baabülioni idee, mida järjepidevalt käsitletakse. Nende õpetus käsitleb Piiblis nimetatud Suurt Baabülioni, kui sümbolset nimetust ülemaailmse valereligiooni impeeriumi kohta. See impeerium kätkeb endas kõiki uskusi, kes on Jehoova Jumala vastasleeris. (Mida piibel õpetab 2005: 219-220) See õpetus sisaldab oma olemuselt vastasseisu nii traditsioonilise kristluse kui kõigi teiste religioonidega. Oluline on mainida, et see osa õpetusest ei ole mitte lihtsalt töötatud välja vastulausena traditsioonilisele kristlusele, ning siis tahaplaanile jäetud. Õpetus Suurest Baabülionist on igapäevaselt esile toodav aspekt. (Osalusvaatlused 2013-2014)

4.2.2. Pinge Jehoova tunnistajate ja riigi ning seaduste vahel

Pinged Jehoova tunnistajate ja riigi vahel on põhjustatud peamiselt Jehoova tunnistajate apoliitilisest hoiakust ning selle levitamisest. Varasemalt, ka Eesti ajaloos, on Jehoova tunnistajaid taga kiusatud ning represseritud, kuna nende õpetust on tõlgendatud kui otseselt riigivastast propagandat. Ei saa öelda, et sedalaadi tagakiusamisi maailmas enam ei toimuks, kuid mitte sellisel määral, ning mitte Eesti kontekstis. Üheks taasiseseisvunud Eestis aset leidnud ning avaliku tähelepanu köitnud sündmuseks, mida võiks siinkohal käsitleda kui kuigivõrd Jehoova tunnistajate õpetuse ning Eesti kui ilmaliku riigi vahelise

pingega seotud juhtumit, on 1998. aastal aset leidnud liputüli. Selle käigus süüdistas Tallinna 21. Keskkooli õpilasmavalitsus Jehoova tunnustajaid, kes lepingu alusel kooli ruume koosolekute pidamiseks kasutasid, nii kooli- kui riigilipu rüvetamises. Jehoova tunnustajad olid viinud lipud koosoleku pidamise ajaks ruumist välja, põhjendades seda prožektorite paigutamise vajadusega. Peale koosoleku lõppemist jäeti lipud oma kohtadele paigutamata. Õiguslikust seisukohast ei olnud siiski tegemist lipu rüvetamisega, kuid pärast juhtunut lõpetati kooli ning Jehoova tunnustajate vaheline rendileping. (¹Ringvee 2012: 172) Juhtumi puhul ei olnud küll tegu otseselt riigi ja Jehoova tunnustajate vahelise tüliga, ent probleem seoses ilmaliku riigi tunnustamisega kerkis siiski esile.

Teiseks pingeallikaks on olnud sõdades mitte osalemise aspekt, millega kaasneb kaitseväeteenistusest keeldumine. See põhjustas pingeid ka taasiseseisvunud Eestis riigi ja Jehoova tunnustajate vahel. Ühegi noormehe vastu ei algatatud küll kriminaalasja, ent kaitseväeteenistusest vabastati üksikjuhtumitel, seejuures pidid Jehoova tunnustajad kinnitama iga konkreetse noormehe kuulumist koguduse liikmete hulka. Selle olukorra lahendamiseks pidasid Jehoova tunnustajad ning kaitseministeerium läbirääkimisi ning jõudsid lahenduseni 1996. aastal. Sel aastal suunati esimesed 12 asendusteenistuse valinud noormeest Päästeameti alluvusse Kose päästekomitees (seal käsitleti neid tsiviilisikutena). (¹Ringvee 2012: 171-172) Sama aasta mais oli alternatiivteenistuse sõjaväelise teenistuse asemel heaks kiitnud ka Vahitorni Ühing (Ringvee 2011: 70).

Tänase seaduse kohaselt on asendusteenistuja võimalike teenistuskohdade loend laienenud. Teenistuskohdadeks võivad lisaks päästesündmuste lahendamise tegelevatele asutustele olla ka näiteks hoolde- ja lastekodud, päeva- ja rehabilitatsioonikeskused ning erivajadustega laste koolid. Asendusteenistus kestab 12 kuud. Asendusteenistuse läbimise järel arvatakse asendusteenistustlane reservi koos sellest tulenevate õiguste ja kohustustega. (https://www.eesti.ee/est/teemad/riigikaitse/ajateenistus_1/asendusteenistus)

Nimetatud kahe pingeväljaga seoses võiks „kuludena“ esile tuua, et õpetuse need punktid kitsendavad Jehoova tunnustajate karjäärivõimalusi. Jehoova tunnustajate jaoks on keelatud kaitseväelase ja poliitiku ameti pidamine. Lisaks

sellele seavad ilmalikku riiki kui sellist mitte aktsepteerivad vaated iseenesest piirid ametikohtade valikule. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajate õpetus on tõstatanud laialdasi diskussioone lisaks riiki ja riigikaitset puudutavale valdkonnale ka mõnedes inimõigusi puudutavates küsimustes. Eriti suuri vaidlusküsimusi on tekitanud Jehoova tunnistajate õpetus vereülekandest kui tabust. Teema on tugevalt esile kerkinud seoses laste õigustega, eriti õigusega elule. Eestis on peetud seoses vereülekandest keeldumisega üks kohtuistung aastal 1997. Jehoova tunnistajast Viktoria Melnitšenko keeldus oma reesuskonfliktiga sündinud lapse vereülekande tegemisest. Ta võttis lapse surma puhul kogu vastutuse endale. Prokuratuur ei esitanud arstidele süüdistust, kuna arstid ei teadnud sel hetkel, kuidas toimida. Jehoova tunnistajast lapsevanem mõisteti kuriteo koosseisu puudumise tõttu õigeks. 2002. aastal jõustus mahukas Võlaõigusseaduse peatükk tervishoiuteenuste osutamise lepingust, mis annab võimaluse reguleerida ka verevaba meditsiiniga seotud küsimusi. (¹Ringvee 2012: 172-173) Meditsiiniteemaliste probleemide tõttu ning nende lahendamiseks lõi Jehoova tunnistajate organisatsioon Haiglate Side Komiteed. Komiteede ülesandeks on lahendada Jehoova tunnistajatel ette tulevaid meditsiinalaseid probleeme. Komiteest saab küsida nõu erinevate situatsioonide korral. Nende ülesandeks on ka koondada Jehoova tunnistajatest arste ning teisi vereülekandeid mitte pooldavaid arste, ning inimesi vajaduse korral nende poole suunata. Eestis tegutsevad Haigla Side Komitee kontorid nii Ida-, Põhja- kui Lõuna-Eestis. (Osalusvaatlused 2013-2014) Maailma kontekstis ei ole aga vastavateemaline pinge täielikult maabunud. Selle tõestuseks on lisaks meedia kajastustele ka suur hulk läbi viidud ja endiselt viidavaid akadeemilisi uurimusi ning ülevaateid. Näiteks viidi Hollandis hulga uurijate poolt läbi uurimus, mis vaatles Jehoova tunnistajatest sünnitajate suremust ning sünnitusel tekkinud raskeid haigestumisi, mille põhjuseks oli verejooks sünnitusel. Muu hulgas näitasid tulemused, et Jehoova tunnistajatest naistel on kuus korda suurem risk sünnitusel surra. (Van Wolfswinkel jt 2009: 1103-1110)

Jõudes taas õpetusest tulenevate „kulude“ juurde, võib ülalkirjeldatu põhjal „kuluks“ osutada tervis või elu. Arenenud maades on meditsiin väga

arenenud ning vereülekannetest keeldumisest tulenevad ohud väikesed. Jehoova tunnistajate liikumine on aga globaalne, ning kõik riigid, kus Jehoova tunnistajad tegutsevad, ei ole sedavõrd arenenud, et kasutada verevaba meditsiini.

Eesti riigi ja Jehoova tunnistajate õpetuse vahelise pinge olemuse kokkuvõtteks võiks öelda, et ehkki taasiseseisvuse aja algust iseloomustavad mitmed probleemid, on ühtlasi riigi ja Jehoova tunnistajate vahelisi suhteid iseloomustanud ka soov lahendada esilekerkinud probleemid mõlemaid pooli rahuldaval viisil (Ringvee 2011: 70).

4.2.3. Pinge Jehoova tunnistajate ja levinud tõekspidamiste vahel

Üheks oluliseks pinget tekitavaks teemaks siinkohal on laste heaolu. Jehoova tunnistajad ei pea sünnipäevi, jõule ega lihavõtteid, mida enamusühiskonnas peetakse oluliseks suuresti just laste pärast (ka usupühad on muutunud kommertslikuks). Need on tähtpäevad, mil inimesed vahetavad kingitusi. Jehoova tunnistajatele heidetakse ette, et nende lapsed jäävad ilma nii kingitustest, pühademeeleolus perekondlikest koosviibimistest kui ka nende tähtpäevadega seotud toredatest ning arendavatest ettevõtmistest (jõulunäidendis osalemine, munade värvimine jm). Samas Jehoova tunnistajad teevad omavahel kingitusi ise valitud aegadel, ning peavad iganädalasi perekondlikke koosviibimisi, mille käigus ka erinevaid laste jaoks toredaid ning arendavaid tegevusi läbi viiakse. Need asjaolud aga mitte ei vähenda pinget enamusühiskonna tõekspidamistega, vaid pigem süvendavad. Ühiskonnas leitakse, et lisaks laste paljustki ilma jätmisele, surutakse lastele sobimatult peale oma religioosseid vaateid. Samas Jehoova tunnistajad näevad sama olukorda enamusühiskonna puhul, kus lastele surutakse peale oma paganlikku päritoluga pühi. Igal juhul võib siinkohal näha „kuluna“ levinud pidustustest loobumist, nii laste kui täiskasvanute puhul.

Tavakodanike arusaamadega tekitab pinget ka eelpool kirjeldatud poliitiline ning sõjaline passiivsus. Eriti võib sellest tulenevat pinget näha just Eestile sarnastes riikides, kus patriotism on laialt levinud. Riigis, kus peetakse iseseisvuse saavutamist erakordselt oluliseks, tekitab pingeid, kui üks inimgrupp näiteks ei tähistaks iseseisvuspäeva.

Lisaks võib Eesti ühiskonnas näha pinget seoses ükselt-uksele kuulutustööga. Meie ühiskonnas on laialt levinud seiskoht „Las igäüks usub, mida tahab, niikaua, kuni ta seda teistele peale ei suru!“ Jehoova tunnistajate majast-majja misjonit nähakse aga sageli just säärase mitteoodatud pealesurumisena. Niisiis võib „kuluna“ näha ka teiste poolt tulevat negatiivset suhtumist.

Üks aspekt, mille puhul enamusühiskonna arusaamad ning Jehoova tunnistajate õpetus erimeelt on, on ajakasutus. Perekonnaga aja veetmist peetakse oluliseks nii ühe kui teise puhul. Mõlemal juhul tuleb seda aega aga vähendada millegi arvelt. Enamusühiskonnas ohverdatakse aega hariduse, karjääri ning hea palga tarvis. Jehoova tunnistajate seisukohalt ei ole ükski eelnimetatutest kuigivõrd oluline. Haridus ning sissetulek on olulised üksnes sedavõrd, kuivõrd need toetavad Jehoova teenimist. Jehoova tunnistajad panustavad aega hoopis juba nimetatud kuulutustöö ning iseseisva uurimise tarvis. Mida pühendunum on Jehoova tunnistaja, seda enam kulub tal iganädalaselt aega koosolekuteks valmistumisele ning kuulutustöö tegemisele. Jehoova teenimine on igal juhul eelistatavam kui liigne meelelahutus või puhkamine. Peale Jehoova tunnistajaks hakkamist on paljud vahetanud töökohta selliselt, et jääks enam aega Jehoova teenimiseks. Noored lähtuvad hariduse valimisel sellest, et õpingud ega hilisem amet ei takistaks ega segaks religioosseid tegevusi. Seda aspekti võib pidada ka üheks suurimaks „kuluks“. Oma aja pühendamise osas on Eestis kogudustes üldiselt nähtav väga suur aktiivsus. See peegeldub nii abipioneeriks saamise avalduste arvust, kui ka koosolekutel kaasas olevatest tihedalt alla joonitud ning eri viisidel märgistatud ajakirjadest ning raamatutest.

Viimaks on kuigivõrd pingevallikaks ka asjaolu, et Jehoova tunnistajad eelistavad suhelda teiste Jehoova tunnistajatega. Tegelikult ei tekita see mitte ehk kuigivõrd pinget, vaid kuulub pigem just „kulude“ hulka. See kitsendab üldist suhtlusringkonda ning ringkonda, kus kohata potentsiaalset tulevast abikaasat. Jehoova tunnistajad on toonud ka välja, et juba eksisteerivad abielud on purunenud peale ühe partneri pöördumist. Soovitus suhelda teiste Jehoova tunnistajatega on nõrgestanud suhteid mitte-Jehoova tunnistajatest sugulaste ja tuttavatega. Raskeim olukord kaasneb sellega, kui mõni lähedane inimene otsustab lahkuda Jehoova tunnistajate kogudusest, või eemaldatakse mõne ränga

eksimuse tõttu. Selliste inimestega ei ole soovitatav suhelda, et mitte saada negatiivselt mõjutatud. Samas võib kujuneda olukord ka vastupidiselt ning inimene eemalduda kogudusest, kuna soovib luua sõprussuhteid ka väljaspool kogudust (vaata pikemalt alapeatükis *Mobilisatsioon*). (Osalusvaatlused 2013-2014; Küsimustikud 2014)

4.3. Kokkuvõte

Jehoova tunnistajad usuvad isikulisse Jumalasse Jehoovasse. Jehoova on maailma looja, kelle põhiomadusteks on armastus, jõud, tarkus ja õiglus. Jehoova tunnistajate õpetus sisaldab küll ideed Jeesusest Kristusest kui Jumala Pojast, kuid mitte kui tema hüpostaasist. Nad eitavad kolmainu õpetust.

Õpetus sisaldab ideed Jumala kuningriigist, mis õige pea maailmas valitsema hakkab. Elatakse lõpuaja ootuses. 1914. aastal hakkas taevase kuningriigi kuningaks Jeesus Kristus. Sel aastal algas hädade aeg, mis viitab selle maailma lõpu lähenemisel. Praegusel ajal toimub esimene ülestõusmine, mille käigus 144000 võitut lähevad taevasse koos Kristusega valitsema ning kohut mõistma. Kui praegune maailm hävitatakse, siis tõusevad kõik Jumalale ustavad ellu ning hakkavad elama paradiisis maa peal.

Armastust Jumala vastu tuleb õigel Jehoova tunnistajal näidata välja Jumalale meelepärase eluviisiga. Jehoova tunnistajate õpetuses on rangelt määratud, milliste pühade ja tähtpäevade pidamine on Jumalale meelepärane. Ka igapäevaelu on korraldatud õpetusele vastavalt.

Jehoova tunnistajate õpetus on oma põhiolemuselt ühiskonnaga pingeid põhjustav. Kolmainut eitav õpetus toob pingeid Jehoova tunnistajate ja traditsioonilise kristluse vahel. Õpetus Jumala kuningriigist sisaldab ilmalike riikide mitte tunnustamist. Sellest tulenevalt ei osale Jehoova tunnistajad poliitikas ega sõdades. Nad keelduvad ka kaitseväeteenistusest ning see toob kaasa pingeid Jehoova tunnistajate ja riigi vahel. Pinged õpetuse ja seaduste vahel toob esile ka õpetuse vere pühadusest, mistõttu keelduvad Jehoova tunnistajad vereülekannetest. Pinged esinevad ka Jehoova tunnistajate ja enamusühiskonnas levinud arusaamade vahel, eriti laste kasvatamist puudutavatel teemadel.

5. Praktika

Jehoova tunnistajad kirjeldavad oma praktikat kui otse piiblist tuletatud. Nende praktika on traditsiooniliste kristlike konfessioonide praktikatest väga erinev. Käesolevas peatükis kirjeldan Jehoova tunnistajate iganädalasi ning igaaastasi tegevusi ning rituaale.

5.1. Iganädalased tegevused

5.1.1. Avalik koosolek

Jehoova tunnistajate praktika üks iganädalane osa on avalik koosolek. Koosolekute ülesehituse kujundamisel on aluseks võetud algkristlikud koosolekud, mis koosnesid põhiliselt laulmisest, palvetamisest ja Pühakirja lugemisest ning selle üle arutlemisest. Avalik koosolek koosneb avalikust kõnest, *Vahitorni* uurimisest ning lauludest ja palvetest. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 7)

Jehoova tunnistajate avalik koosolek toimub pühapäeviti. Kellaajad varieeruvad koguduseti, kuna enamuse kuningriigisaale on jagamisel mitme koguduse vahel. Enamuse kogudustes algab koosolek vahemikus 11.00 kuni 14.00, kuid on ka kogudusi, kus koosolek algab hiljem. Koosoleku programmi pikkus on keskmisel üks tund ja 45 minutit. Avalik kõne kestab pool tundi, *Vahitorni* uurimine ühe tunni, ning laulud ja palved kestavad kokku umbes 15 minutit. Enamuse inimeste jaoks kestab koosviibimine aga üle kahe tunni, kuna kohale tullakse veidi varem ning kohe peale programmi lõppu ei lahkuta. Enne programmi algust toimub koguduseliikmete vaheline kätlemine, enamuse saabujatest tervitab kohalviibijaid käteldes. Külalisi võetakse avasüli vastu, tuntakse huvi külalise saabumise asjaolude kohta ning püütakse neid igati abistada (pakutakse piiblit ja laulikut, et külaline saaks programmist täiel määral osa võtta jne). (Osalusvaatlused 2013-2014)

Koosolekule tulles on Jehoova tunnistajad alati riides võimalikult viisakalt, olenevalt inimesest sageli lausa pidulikult. Mehed kannavad ülikondi ning naised

seelikuid või kleite. Ka lapsed on vastavalt riides. Inimesi ei saadeta ära, kui nad piisavalt viisakalt riides ei ole. Koguduse liikmetelt eeldatakse siiski, et välimus oleks korrektne ning riided puhtad. (Osalusvaatlused 2013-2014) Jehoova tunnistajad annavad sellele kaks põhjendust. Esiteks näitavad nad sellega oma austust Jumala vastu, teiseks peegeldavad nad sellega oma väärtushinnanguid. Nad leiavad, et piibel õhutab kristlasi olema riietumisel tagasihoidlikud ja terve mõistusega. Tagasihoidlikus tähendab, et ei soovita tõmmata tähelepanu sellega, et pannakse selga rõivad, mis on uhkeldavad, väljakutsuvad või napid. Terve mõistus aitab valida riided, mis on nägusad, aga mitte lohakad ega äärmusesse kalduva moega. Jehoova tunnistajad leiavad, et sellised põhimõtted jätavad isiklikele eelistustele hulga ruumi. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 8) See, et ruumi on jäetud ka isiklikule eelistusele paistab silma ka koosolekutel. Nagu juba mainisin, varieeruvad kantavad riided lihtsalt korrektsest kuni pidulikuni.

Koosoleku programmiosa algab lauluga, mille tarvis on liikmetel lauluraamat. Laulu sõnum haakub sageli kuigivõrd kõne teemaga. Laulule järgneb palve. Palve ajaks langetatakse pea ning suletakse silmad. Tihti hoiavad perekonna liikmed kätest kinni või hoiavad teineteisel ümbert kinni. Palve peab tavaliselt koosolekut sisse juhatav isik (sageli teenistusabiline), kuid seda võidakse kutsuda tegema ka keegi teine, näiteks avaliku kõne pidaja. Palvega palutakse õnnistust ja juhatust peetavaks koosolekuks (vt pikemalt alapeatükk *Palve*). Isik, kes koosolekut juhib, juhatab sisse erinevaid koosoleku osi. Peale palvet tutvustatakse kõne pidajat ning kõne teemat. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Kõne pidaja kutsumise ning kohale jõudmise eest vastutab mõni teenistusabiline. Kõigi koguduste vanematel ning teenistusabilistel on võimalik ette valmistada üks kuni 12 kõnet ühe aasta tarvis. Aasta kohta on ette antud nimekirjas umbes 200 teemat. Teemad on pikemalt lahti seletatud ning varustatud alateemadega. Kui inimene on mingit teemat puudutava kõne ette valmistanud, siis lisatakse ta nimekirja, mida kogudused saavad kasutada, et sealt kõnepidajaid kutsuda. Kõnepidaja valimisel lähtutakse teema aktuaalsusest ning vastava koguduse vajadustest. Kõne teemad käsitlevad mõnd aspekti sellest, kuidas piibel on seotud praeguse aja ja eluga. Tihti külastab üks kõnepidaja ühe pühapäeva jooksul mitut kogudust, mis on võimalik, kuna kõik koosolekud ei toimu ühel ajal.

Kõnepidajale pakutakse koguduse poolt ka sõidukompensatsiooni. Hea tava järgi maksab pool sõidu kuludest kõnepidaja ise ning pool külastatav kogudus. Kompensatsioonist võib ka loobuda. (Intervjuud 2013-2014)

Üldjuhul jääb kõnepidaja koosolekule kuni selle lõpuni, kuid vahel hiljem toimuvatelt koosolekutelt ka lahkutakse peale kõne pidamist (kuna ollakse juba hommikupoole mõnes teises koguduses tervel koosolekul osalenud), või lahkutakse, et jõuda veel mõnele järgmisele koosolekule. Siinkohal võiks mainida, et avalik kõne on ainus iganädalastel tegevustel toimuv kõne, millele liikmeskond plaksutab. Avalik kõne kestab pool tundi.

Peale kõnet juhatatakse sisse *Vahitorni* uurimise peatükk. Konkreetsel pühapäeval uuritav peatükk on üle maailma kõigis kogudustes sama. Enne uurimise algust lauldakse laul, mis sageli on uuritava teemaga kuigivõrd haakuv. Uurimist juhib tavaliselt kogudusevanem. Lisaks vanemale on laval ka isik (tavaliselt teenistusabiline), kes loeb ette nii lõike *Vahitornist*, kui ka piiblist. Lõike loetakse ette ühe- või kahekaupa. Iga lõigu või lõikude paari kohta on *Vahitornis* joonealune küsimus. Peale lõigu ettelugemist küsib uurimise juhtija vastava küsimuse ning koguduseliikmed, kes soovivad vastata, annavad käega märku. Uurimist juhtiv inimene nimetab vastata soovijat alati nimepidi, kui tegu ei ole külalisega. Enamjaolt kasutatakse perekonnanime, mõnel pool nii ees- kui perekonnanime, laste puhul pigem eesnime. Vastamise aktiivsus on koguduseti väga erinev. Mõnes koguduses tuleb uurimise juhil esitada palju selgitavaid ja suunavaid küsimusi ning oodata, et keegi vastata sooviks. Teises koguduses on aga pidevalt paljudel liikmetel käed ülevad ning ajapiirangu tõttu ei saa uurimise juht kõigile sõna anda. Sageli on *Vahitorni* lõikude lõpus viide mõnele teemaga haakuvale kirjakohtale piiblist. Vahel loeb vastava kirjakohta ette laval olev abiline, vahel antakse võimalus lugeda mõnel koguduse liikmel. Pärast lõigu lugemist arutletakse ka selle üle. Uurimise juht lausub iga lõigu kohta ka mõne omapoolse kommentaari. Vahel küsib ta ka mõne omapoolse küsimuse, mida *Vahitornis* kirjas ei ole. Kogu protsessi vältel ergutatakse lisaks küsimustele vastamisele inimestel ka ettelooetavaid kirjakohti oma piiblist järgi vaatama. *Vahitorni* uurimisteks on inimesed eelnevalt kodus ette valmistunud (vt pikemalt alapeatükk *Tegevused väljaspool kuningriigisaali*) ning vastused tihti eelnevalt valmis

mõelnud. Uurimise juht tänab igat vastajat peale mõtteavaldust. Kellegi vastuseid ei nimetata valeks, kuid juht võib öeldut omaltpoolt täiendada. Tänu uurimise jaoks ette nähtud ajalimiidist rangelt kinni pidamisele kestab uurimine alati tund aega (viie-minutilise varieerumisega). Peale uurimust laudakse laul, mis sageli koosoleku teemadega haakub. Sellele järgneb tänapalve, mida võib läbi viia nii kõne pidaja kui ka mõni kogudusevanem või teenistusabiline.

Peale ametliku programmi lõppemist hakkavad liikmed omavahel suhtlema. Räägitakse nii igapäevaelu teemadel kui ka kuulutustööst (lepitakse kokku aegasid kuulutustöökaaslastega jm). Sel ajal saab ka esitada põlluteenistusearuandeid (ehk kuulutustööaruandeid), küsida kirjandust ning suhelda kogudusevanemaga. Varem kokkulepitud koguduseliikmed koristavad ruumid ära, seda on tarvis teha peale igat koosolekut, et mitte jätta samas hoones tegutsevatele teiste koguduste liikmetele musti ruume. Umbes pool tundi pärast programmi lõppemist on enamus inimesi kuningriigisaalist lahkunud. (Osalusvaatlused 2013-2014)

5.1.2. Koguduse piibliuurimine

Jehoova tunnistajate praktika teine iganädalane osa on kogunemine, mida nimetatakse koguduse piibliuurimiseks. See kogunemine on oma üldiselt struktuurilt avaliku koosolekuga sarnane, kuid sisu poolest erinev. Selle koosoleku eesmärgiks on aidata liikmetel lihvida oma õpetamisoskust. Koosolek koosneb kolmest osast, millest igaüks kestab pool tundi. Need osad on koguduse piibliuurimine, teokraatlik teenistuskool ja teenistuskoosolek. Koos laulude ja palvetega kestab ka see koosolek kokku üks tund ja 45 minutit. Koguduse piibliuurimine toimub igas koguduses ühel nädalasisesel päeval, milleks on tavaliselt teisipäev, kolmapäev või neljapäev. Üksikutel juhtudel on selleks päevaks reede. Koosoleku päev oleneb sellest, kuidas ühes saalis tegutsevad kogudused on omavahel saalikasutuse kokku leppinud. Nädalasisene koosolek toimub õhtul algusega vahemikus 18.00-19.00. Nädalasisesel koosolekul ei osale nii palju inimesi kui pühapäeval koosolekul. See koosolek on mõeldud koguduse liikmetele ning seal ei ole üldjuhul nii palju külalisi kui pühapäeval. Lisaks on sellele koosolekul osalemine suuremat ettevalmistust nõudev. Osalemine on siiski soovitatav ning koguduse liikmed pingutavad, et tööpäeva

õhtul piibliuurimisel osaleda. Ka selleks koosolekuks riietutakse viisakalt. Kohale püütakse tulla veidi varem, et kaaslastega suhelda.

Koosolek algab teemakohase laulu ning palvega. Koosoleku erinevaid osasid võivad juhtida erinevad teenistusabilised/ kogudusevanemad. Esimene osa, piibliuurimine, sarnaneb ülesehituselt *Vahitorni* uurimisega. Siin on uurimise aluseks mõni spetsiaalselt välja antud teos, mis seletab õpetuse erinevaid aspekte lahti. Üks isik loeb vastavast teosest lõike ette, teine juhib lavalt tegevust. Inimesed saavad kätt tõstes sõna, et vastata küsimustele. Loetakse ette ka piiblikohti, millele uuritavas teoses viidatakse. Piiblikohti loeb ette laval olev ettelugeja või inimesed kohapealt. Küsimustele vastamine on olemuselt enamasti etteloetud lõikude ümberjutustamine, vahel lisatakse ka näiteid ning kogemusi. Ka selleks koosolekuks on inimesed enamjaolt ettevalmistunud ning küsimused läbi töötanud. Uuritav osa on ühe riigi kõigis kogudustes vastaval nädalal identne. Üle maailma võib uuritav materjal erineda, vastavalt sellele, millised väljaanded on vastavasse keelde tõlgitud.

Peale piibliuurimist jätkub programm teokraatliku teenistuskooliga. Selle osa läbiviimisel on koguduseliikmete panus kõige suurem ning ettevalmistumine nõudnud kõigilt piibli lugemist, osadelt aga konkreetse ülesande täitmist.

Teokraatliku teenistuskooli juhatav isik tutvustab esmalt erinevate alaosade teemasid. Esimeseks alaosaks on sõnavõtt vastavaks nädalaks ettenähtud piibli peatükkidest välja valitud teemal. Sõnavõtjaks võib olla lisaks koguduse vanemale ja teenistusabilisele ka iga ristitud meessoost liige. Peale lühikest sõnavõttu saavad teised koguduse liikmed avaldada mõtteid kodus loetu kohta.

Järgnevad kolm alaosa on koguduse liikmete poolt kodus ettevalmistatud kõned, mida nimetatakse õppekõnedeks. Teokraatlikus koolis osalejatele jagab kooli ülevaataja kõneülesanded umbes kuu aega enne ülesande esitamist. Kõnede teemad on vastavalt igal nädalal ühes riigis samad, kuid laiemate piirkondade raames erinevad (tulenevalt tõlgitud kirjandusest). Esimeseks õppekõneks on piibli ettelugemine, seda ülesannet täidab alati meessoost koguduseliige. Ette loetakse teatud salmid vastavaks nädalaks ettenähtud piiblit lugemise osast. Etteloetavad salmid on kõikjal samad. Peale lugemist kommenteerib teokraatliku teenistuskooli juhataja lugemisoskust.

Järgneva kahe õppekõne puhul ei ole määratud, mis soost inimene peaks neid läbi viima. Olenevalt soost on kõne formaat aga erinev. Sageli peab ühe kahest kõnest meessoost liige ja teise naissoost, kuid mitte alati. Kui kõne pidajaks on mees, siis on olenemata kõne teemast tegu tavapärase laval peetava kõnega, mida tuleb ilmestada kirjakohtadega piiblist. Kui kõne pidajaks on naine, siis on kõne juurde lisatud ka kindel situatsioon, milles kõnelemine toimub. Naine ei pea kunagi kõnet üksi mikrofoni taga seistes. Naiste poolt esitatud õppekõned toimuvad dialoogina, kus lisaks kõnepidajale peab olema ka abiline (teine naissoost koguduse liige). Selliste õppekõnede jaoks on laval spetsiaalselt laud ja kaks tooli. Naised istuvad laua taga ning viivad läbi näideldud dialoogi. Dialoog toimub etteantud situatsioonis, milleks on mõni kuulutustööl ette tulev olukord, koguduse liikmega kõnelemine, piibliuurimine vms. Kõne käigus püütakse Piiblit kasutades leida vastus situatsioonis tekkinud küsimusele. Selline soost tulenev kõnede erinevus tuleneb Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt piiblist. Ka teise ning kolmanda õppekõne puhul kommenteerib kooli juhataja sooritust tuues välja hästi õnnestunud punkte.

Sageli tuleb ette, et mõni kõnepidaja on haigestunud. Sellisel juhul võib kõne pidada asendaja (juhul kui jääb aega valmistuda). Kui õigeaks ajaks asendajat ei leita, siis võidakse kõneks ettenähtud teemal viia läbi lühike arutelu. Suuremates kogudustes valmistavad igal teemal kõne ette kaks inimest (kohati kolm) ning samaaegselt peasaalis peetavate kõnedega peetakse kõnesid ka hoone teises saalis või raamatukogus. Kõnede pidamise järel naasevad kõik peasaali.

Teokraatlikule teenistuskoolile järgneb teenistuskooosolek. Teenistuskooosolek juhatatakse sisse teemakohase lauluga. Seejärel loetakse ette teated, harvadel juhtudel ei ole ühtegi teadet. Teateid on erinevat laadi. On teemasid, millekohaseid teateid loetakse regulaarselt. Näiteks loetakse alati ette, kui on laekunud abipioneerteenistuse avaldusi. Samuti loetakse iga kuu alguses ette finantsaruanne, kus tuuakse täpselt välja erinevatesse annetuskastidesse laekunud annetuste summad ning koguduse kulud. Teadete ajal loetakse ette kirju, mis kogudusele on saabunud, näiteks harubüroost või juhtivalt kogult. Loetakse ette ka koguduse igapäevaelu puudutavaid teateid, näiteks koristusgraafiku täituvuse või kirjanduse tellimise teemadel.

Seejärel algab teenistuskoosolek, mis võib koosneda erinevatest programmiosadest, mis aegajalt muutuvad. Selline programmiosa on näiteks *Kohalik vajadus*, mida viib üldiselt läbi kogudusevanem. Selles osas käsitletakse mõnd teemat, mille puhul tundub, et liikmed hetkel juhatust vajavad. Selline programmiosa on ka *Saa vilunud kuulutajaks*, mille raames antakse praktilisi nõuandeid kuulutustööks ning oodatakse liikmete tagasisidet. Selliseks programmiosaks on ka *Mida me sellest (piiblikohast) õpime*, mille raames avaldatakse mõne piiblisalmi raames arvamust. Teenistuskoosolekul ei ole ranget ülesehitust, mis igal nädalal ühesugune oleks. Teenistuskoosolekul tutvustatakse ka uusi väljaandeid, nii igakuiseid kui eriväljaandeid. Sageli tehakse erinevate praktiliste teemade lahkamisel demonstratsioone, mida enamjaolt mängivad ette naissoost liikmed. Teenistuskoosoleku raames saavad vahel kõnet pidada lisaks vanematele ja teenistusabilistele ka ristitud meessoost liikmed. Teenistuskoosolekul lähtutakse õpikust *Meie kuningriigiteenistus*, mida jagatakse regulaarselt koosolekuid külastavatele inimestele. *Meie kuningriigiteenistus* ilmub osade kaupa ning sisaldab juhiseid igal konkreetsel kuul vaatluse alla tulevail teemadel. Ehkki teenistuskoosolek ei ole alati sama ülesehitusega, on see siiski konkreetsel nädalal oma ülesehituselt kõikjal ühesugune.

Koosolek lõpetatakse laulu ja palvega. Nii nagu pühapäevase koosoleku järel jäädakse ka nädala sees ametliku programmi lõppedes saali koristama ning veidikeseks teiste koguduseliikmetega suhtlema. (Osalusvaatlused 2013-2014)

5.1.3. Põlluteenistuskoosolek

Lisaks ülalkirjeldatud kahele koosolekule toimuvad igas koguduses ka põlluteenistuskoosolekud. Selliselt nimetatakse lühikesi, umbes 15 minutit kestvaid, koosolekuid, mis eelnevad kuulutustööle minekule. Põlluteenistuskoosolekutel ei ole koguduseti täpselt kindlaks määratud toimumise aegu. Põlluteenistuskoosolek võib küll toimuda kõigi kuulutama minevate koguduse liikmete jaoks üheaegselt, kuid sagedamini toimub see ühe kuulutustöögrupi raames. Iga kogudus on jagatud kuulutustöögruppideks, millest igäühel on koordinaator. Niisiis toimub põlluteenistuskoosolek sagedasti ühe grupi liikmete kogunemisenä enne kuulutustööle minekut. Koguneda võidakse nii kuningriigisaalis, kui mõnes teises kokkulepitud kohas. Gruppidel kujunevad küll

välja tavapärasemad koosolekute ajad, kuid need on muutuvad. Muutuv on ka gruppide liikmeskond. Juhul, kui põlluteenistuskoosolek toimub kõigi koguduse liikmete jaoks üheaegselt, antakse sellest teada mõnel varasemal suurel koosolekul (avalik koosolek või koguduse piibliuurimine).

Põlluteenistuskoosolekute sagedus oleneb vajadusest. Tavapäraselt peetakse gruppide koosolekuid laupäeviti või pühapäeviti peale avalikku koosolekut. Kui kasvab kuulutustöö aktiivsus, siis toimuvad ka põlluteenistuskoosolekud sagedamalt. Aktiivsus kasvab oluliselt, kui on tarvis jagada mälestusõhtu kutseid või on kuulutatud välja hoogtöö aeg. Aktiivsus kasvab ka ringkonnaülevaataja külastuse ajal. Kasvanud aktiivsuse korral peetakse põlluteenistuskoosolekuid ka nädalasiseste päevade hommikuti või õhtuti.

Põlluteenistuskoosoleku eesmärk on ühise kogunemisega julgustada ja innustada inimesi eesootavaks kuulutustööks. See ei ole mitte enne igat kuulutustööle minekut toimuv kogunemine, vaid kogunemine, mis toimub aegadel, mil paljudel koguduse/grupi liikmetel on võimalik minna kuulutustööle üheaegselt. Kuulutustööl käiakse ka paarikaupa ilma eelneva kogunemiseta. Põlluteenistuskoosolekul jagab koordinaator nõuandeid, mida ja kuidas sel konkreetsel päeval võiks inimestele pakkuda. Peetakse ühine palve, kus palutakse õnnistust eesootavale tegevusele. Juhul, kui kogunemine toimub saalis, saab vajadusel võtta lisakirjandust. Juhul, kui inimesel ei ole eelnevalt kuulutustööpaarilist kokku lepitud, saab koordinaator aidata kaaslast leidmisel. Vahel soovitatakse enne põlluteenistuskoosolekut mitte paarilist kokku leppida, sellisel juhul määrab koordinaator paarilise. Eesmärgiks on siinkohal, et kõik koguduse liikmed omavahel läviksid. Vahel on põlluteenistuskoosolek vajalik ka seetõttu, et plaanis on kuulutustöö mõnes kaugemas paigas, ning on tarvis korraldada grupi liikmete transporti. Suuremate hoogtööde puhul, kui toimuvad põlluteenistuskoosolekud koguduste raamas, käivad vahel osalemas ka liikmed mõnest lähedal asuvast kogudusest (kui neil näiteks ei olnud võimalik osaleda enda koguduses määratud ajal). (08.03.2014 Tapa Valgejõe kogudus; 26.03.2014 Tartu Kesklinna kogudus)

5.1.4. Tegevused väljaspool kuningriigisaali

Lisaks kuulutustööle (vt alapeatükk *Mobilisatsioon*) kuuluvad Jehoova tunnistajate iganädalase praktika juurde ka pere piibliõhtud, uurimised piibliõpilastega ning iseseisev uurimine ja koosolekuteks ettevalmistumine.

Siinkohal tuleks mainida, et pere piibliõhtud toimuvad alates 2009. aastast. Enne seda toimus nädalas kolm koosolekut, kaks neist kuningriigisaalis ning kolmas väiksemates gruppides koguduseliikmete kodudes. Kolmas koosolek, raamatu uurimine, asendati pere piibliõhtuga, et igaüks saaks isiklikult rohkem uurida ja seeläbi tugevdada suhteid Jehoovaga, samaaegselt tugevdades suhteid perekonnaga.

Pere piibliõhtuks valib iga pere ise nädalas sobiva aja. Soovitatav on korraldada seda igal nädalal sama ajal, et kujuneks välja harjumus. Pere piibliõhtu olemus ning teemad on perekonniti erinevad, vastavalt pere vajadustele. Piibliõhtul võidakse teema valimisel lähtuda nii maailmas hetkel aktuaalsetest probleemides, kui ka oma perekonna sees esile tõusnud küsimustest. Juhul, kui peres on väikeseid lapsi, soovitatakse valida üks teema, mis oleks lapsele jõukohane, ning teine, mis vastab täiskasvanute huvidele.

Piibliõhtu ülesehitusi on erinevaid. Kui perekonnas on väikeseid lapsi, siis soovitatakse läheneda teemale mänguliselt, et lapski sellest rõõmu tunneks (näiteks joonistada, teha väikeseid etendusi vm). Mõnele perele meeldib rohkem piibliõhtu raames laulda, teised eelistavad piiblilugude lugemist. Piibliõhtuks võidakse kutsuda ka külalisi. Vahel peetakse neid perekonniti, vahel kutsutakse piibliõhtuks külla mõni üksik inimene. Õhtu pikkusel ei ole kindlaks määratud ajalist pikkust. See võib olla lühike ning sisutihe, kuid võib toimuda ka terve õhtu vältel, mil peetakse pause ning süüakse suupisteid. Hoolimata pere piibliõhtu ülesehitusest, on oluline, et seda tehtaks vaimse arengu eesmärgil, ning et piibliõhtu sisaldaks Jehoova poole palvetamist. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Lisaks pere piibliõhtutele viivad osad Jehoova tunnistajad läbi ka uurimisi piibliõpilastega. Need on koosviibimised, kus Jehoova tunnistaja/d uurivad piiblit koos inimesega, kes on kuulutustöö käigus huvi ning soovi avaldanud. Nende kohtumiste toimumise aeg on varasemalt kokku lepitud, kokku on lepitud ka käsitletav teema. Üldjuhul on piibliõpilane igaks korraks iseseisvalt läbi töötanud

teatava osa kirjandust ning uurimist juhendav Jehoova tunnistaja/d aitab vastata lahtiseks jäänud küsimustele ja seletada lahti piibliõpilase poolt nõ valesti mõistetud teemasid. Kuulutustööd tehes jagatakse ka vastavaid brošüüre, kus ühel küljel on kutse koosolekutele, teisel küljel ankeet, mille täitmisel võimalik kodust piiblikursust tellida (Lisa 8). (Osalusvaatlused 2013-2014)

Lisaks nimetatud kollektiivsetele tegevustele kuulub praktika juurde ka iga Jehoova tunnistajate iseseisev uurimine, mille eesmärgiks on lähedasemate suhete saavutamine Jehoovaga. Kui inimene elab üksinda, siis uurib ta pere piibliõhtu asemel üksinda. Ent ka need Jehoova tunnistajad, kellel toimub pere piibliõhtu, peaksid leidma aja ka üksinda uurimiseks. Üheks võimaluseks seda teha, on valmistuda koosolekuteks. Selleks tuleks lugeda eesootaval koosolekult käsitluse alla tulevat artiklit või peatükki ning püüda leida vastused seal esitatud küsimustele. Seejuures tuleks joonida alla võtmesõnad ning vaadata järele viidatud kirjakohti. Jehoova tunnistajad leiavad, et niiviisi saadakse ka koosolekul osalemisest suurim kasu. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 9)

Koosolekuteks valmistumine ei ole ainus viis, kuidas iseseisvalt uurida. Jehoova tunnistajatel soovitatakse külastada ka nende veebisaiti ning selle kaudu huvipakkuvaid teemasid uurida. Lisaks soovitatakse lugeda piiblit. Selleks on koostatud spetsiaalne lugemiskava, kus on igaks nädalaks ette nähtud teatud osa piiblist. Jehoova tunnistajaid julgustatakse lugema etteantud osast rohkem. Oluline on ka sagedane palvetamine, et saada Jumalaga veelgi lähedasemaks. (Osalusvaatlused 2013-2014)

5.2. Iga-aastased tegevused

5.2.1. Kokkutulekud

Igal aastal toimub Jehoova tunnistajatel kolm suurt kokkutulekut, mille puhul viidatakse Piibli algupärale. Jehoova tunnistajad toovad välja, et sellised kokkutulekud tugevdavad nende kristlikku vennaskonda, kuna pakuvad võimaluse kohtuda ja seltsida usukaaslastega muudest kogudustest ning teistest maadest. Lisaks aitavad need vaimseid edusamme teha tänu seal esitatud kõnedele ning jutustatud tõsielujuhtumitele. (Nad täidavad Jehoova tahet 2013: 11)

Kokkutulekud toimuvad kevadel, sügisel ja suvel. Siinjuures tuleb mainida, et käesoleva töö koostamise perioodil toimusid muudatused kokkutulekute nimetustes ning korralduses. Varasemalt toimusid *ühepäevane erikokkutulek*, *kahepäevane ringkonnakokkutulek* ning *kolmepäevane piirkonnakonvent*. Nimetus konvent muudeti üldkokkutulekuks, kuna see termin on kergemini mõistetav. Muudatuse järgselt toimuvad kaks *ühepäevast ringkondlikku kokkutulekut* ning kolmepäevane *üldkokkutulek*.

Ühepäevased ringkondlikud kokkutulekud toimuvad Eestis tavapäraselt erinevatel ringkondadel kahe-kolme nädala jooksul. Nende sündmuste tarbeks on neli ringkonda poolitatud veel omakorda väiksemateks osadeks, et saalidesse oleks võimalik ära mahtuda. Kuna selliseid saale, kuhu nii suur hulk inimesi mahuks on siiski vaid kaks, tuleb jagada saalikasutusaegasid. Vahel renditakse lisaks mõni suurem saal.

Kevadel toimuva ringkondliku kokkutuleku (varasem erikokkutulek) eripära on, et sellel esineb kahe kandva kõnega harubüroo esindaja. Sügisel ringkondlikul kokkutulekul esineb kahe kandva kõnega ringkonnaülevaataja. Oma ülesehituselt on need kaks kokkutulekut sarnased. Igal kokkutulekul on alati kindel teema, mis põhineb mõnel piiblikohal. Sellest teemast lähtub päeva programm. Iga osaleja saab saabudes päeva kava (Lisa 9). Kava koosneb kahest osast: ennelõunane programm ja pärastlõunane programm. Nii enne kui peale lõunat toimub üks kandev kõne. Kava sisaldab ka kordamisküsimusi, vastavalt iga kavas ette nähtud kõne kohta üks küsimus.

Programm kestab umbes kella kümnest (enamasti 9.40) tavapäraselt kuni kella neljani (enamasti 15.55). Inimesi julgustatakse saabuma varem, et usukaaslastega suhelda. Enamus kogudusi on organiseerinud transpordi, millega soovijad saavad kohale tulla. Enamus inimesi on vähemalt pool tundi enne algust saabunud. Toimub aktiivne suhtlus ning tutvumine. Programm algab vaikse muusikaga, mis hakkab mängima umbes kümme minutit enne seda, kui alustatakse esimese lauluga. Programm algab laulu ja palvega. Kumbki programmi pool kestab kaks kuni kaks ja pool tundi. Programmi raames toimuvad lisaks kahele kandvale kõnele erineva pikkusega lühemad kõned (15-30 minutit), mida peavad ringkonda kuuluvad kogudusevanemad. Vahel viiakse laval läbi

intervjuusid, mille käigus intervjuueeritavad räägivad oma kogemustest seoses käsitletava teemaga. Mõnikord esitatakse demonstratsioone (näideldakse kujuteldavaid olukordi), mis kõnes esitatut illustreerivad. Üheks kõneks on alati ka *Vahitorni* kokkuvõte, mis asendab vastaval nädalal ära jäänud *Vahitorni* uurimist. Nädalal, mil toimub kokkutulek, ei toimu koguduses avalikku koosolekut ega piibliuurimist. Nii enne- kui pärastlõunase osa keskpaigas lauldakse laul ning loetakse ette teated. Teadete osas tuuakse välja ka kokkutuleku finantsaruanded. Ennelõunase programmiosa lõpus peetakse ristimiskõne, mille lõpus sel päeval ristitavad tõusevad ning kinnitavad kas-küsimustele vastates oma otsust. Seejärel palvetatakse ning kohalolijad saadavad seistes ristitavad välja. Ristimised toimuvad kõigi kolme kokkutuleku raames. Ringkondlikel kokkutulekutel toimub ristimine kokkutulekuhoones asuvas spetsiaalses basseini ruumis ning seda on võimalik läbi klaasi jälgida.

Seejärel algab lõuna. Lõunasöök soovitatakse kaasa võtta ning süüa koos usukaaslastega kokkutulekuhoones asuvad söögisaalis. Kuna osalemisaktiivsus on väga suur, umbes 90% osalevate koguduste liikmetest on kohal (umbes 500 inimest), siis kõik sinna üheaegselt ei mahu. Söömas käiakse vahetustega. Osad otsustavad siiski ka minna sööma mõnda lähedal asuvasse söögikohta. Lõuna kestab tavapäraselt veidi üle tunni aja.

Peale lõunat jätkub programm ülalkirjeldatud skeemi alusel. Programm lõppeb laulu ja palvega. Peale seda jäävad enamus inimesi veel omavahel suhtlema ning kokkutuleku muljeid vahetama.

Kolmepäevane üldkokkutulek toimub suvel. Eestis on tavaks, et igal teisel aastal toimub eesti- ja venekeelsete koguduste üldkokkutulek üheskoos Saku Suurhallis. Igal teisel aastal aga eraldi. Sellisel juhul toimub venekeelne kokkutulek Tallinnas, eestikeelne aga Tartus, et Lõuna-Eesti inimestel mugavam oleks.

Kuna kokkutulek kestab kolm päeva, siis hakatakse selleks juba pool aastat varem ettevalmistusi tegema. Kogudusevanemad annavad koguduse liikmetele nõu, kuidas organiseerida nii, et reedene päev kokkutulekuks vabaks jääks. Üldkokkutuleku korraldajad püüavad hankida soodsaid majutusvõimalusi osalejatele. Selleks peetakse läbirääkimisi suuremate hotellidega, et võimaldada

Jehoova tunnistajatele kokkutuleku perioodil tavapärasest soodsamat hinda. Nõustunud hotellide nimekirjad saadetakse kogudustesse. Osaleda plaanivatel Jehoova tunnistajatel soovitatakse aegsasti majutus broneerida. Jne.

Ülesehituselt on kolmepäevane kokkutulek sarnane eelkirjeldatud kokkutulekutega, kuid koosneb kolmest päevast. Lisaks kõnedele, intervjuudele, laulmisele ja muule nimetatule, esitatakse sellel kokkutulekul ka pikemaid piiblitlugudel põhinevaid lavastusi. Üldkokkutulekul võib ristimine toimuda mõnes suuremas basseinis. Mõne harubüroo juures on selleks otstarbeks spetsiaalne basseini, kuhu ristitavatega sõidetakse. Inimesi, kes soovivad end just üldkokkutulekul ristida, on palju. Tegu on Jehoova tunnistajate jaoks aasta põnevaima sündmusega, kuhu jõudmise nimel tehakse suuri pingutusi, ning kus kogetakse erilist ühtsustunnet. Sinna on väga oodatud külalised, keda üldkokkutulekutel ka rohkesti leidub. (Osalusvaatlused 2013-2014; Kirjalik teade Lembit Reilelt autorile 22.04.2014)

5.2.2. Mälestusaeg

Lisaks kokkutulekutele on Jehoova tunnistajate jaoks eriline sündmus Jeesuse Kristuse mälestusõhtu. Mälestusõhtule eelneb pooleteist kuu pikkune mälestusaeg. Sel perioodil jagatakse kutseid mälestusõhtule ning mälestusõhtu jätkuks peetavale ülemaailmsele erikõnele (Lisa 10). Mälestusajal toimub palju põlluteenistuskoosolekuid ning hoogtöö päevi. Ühtlasi on tegu Jehoova tunnistajate jaoks emotsionaalse ajaga. Kogudustes soovitatakse inimestel mõtiskleda sügavamalt Jeesuse Kristuse lunastusohvri üle. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Mälestusõhtu toimub õpetuse järgi kindlaks määratud päeval peale päikeseloojangut. Õhtut püütakse tähistada üle maailma võimalikult üheaegselt, kuid jagatavate saalide tõttu see täielikult ei õnnestu. Mälestusõhtu kestab 45 minutit ning koosneb kindlatest osadest.

Enne programmi algust jagatakse laululehtesid külalistele. Külalised püütakse paigutada istuma koguduse liikmete kõrvale, et viimased saaksid neile toimuvat selgitada. Mälestusõhtutel on palju osalejaid. Kuna see on aasta olulisim sündmus, siis osa koguduse liikmete (ka muidu eemale jäänute) ja piibliuurijate

osalemisaktiivsus väga suur, lisaks külastab seda sündmust tänu kutsete aktiivsele jagamisele palju võõraid.

Õhtut juhatab mõni koguduse vanem või teenistusabiline. Programm algab laulu ja palvega. Seejärel peab üks kogudusevanem kõne. Kõne teemaks on Jeesuse surm. Kõnes selgitatakse, miks on Jeesuse surm nii oluline ja kuidas see inimkonda puudutab. Käsitletakse ka Issanda õhtusöömaaja olemust. Seejärel viiakse läbi õhtusöömaaja rituaal. Kogudusevanem peab tänupalve, millele järgneb kandikul oleva hapendamata leiva käest kätte edasi andmine. Seejärel peab kogudusevanem teise tänupalve, millele järgneb veini käest kätte andmine. (vt pikemalt alapeatükk *Rituaalid*) Kui üldjuhul tõustakse palve ajaks püsti, siis nende kahe palve ajal võivad inimesed istuma jääda. Rituaali läbiviimine kestab umbes 15 minutit. Seejärel esitab kõnepidaja kõne kokkuvõtte ning õhtut juhtiv isik lõpetab programmi.

Kuna mälestusõhtule on tulnud külalisi, siis järgneb ametlikule programmile üksteisega tutvumine, mille käigus koguduse liikmed püüavad külalistega kontaktandmeid vahetata.

Mälestusõhtu jätkuks toimub mälestusõhtule järgneva nädala pühapäeva avalikul koosolekul erikõne, mis on üle maailma kõigis kogudustes samal teema. Kõne toimumise koht ja aeg on kirjas mälestusõhtu kutsel. Seeläbi on kõigil mälestusõhtul osalenutel, kel tekkis Jehoova tunnistajate vastu huvi, võimalus pingutusteta leida järgmine sündmus, kus osaleda. (14.04.2014 Tapa Valgejõe kogudus)

5.3. Rituaalid

Jehoova tunnistajad ise ei nimeta allpool kirjeldatavaid toiminguid rituaalideks. Enamikku neist nimetatakse pigem tseremooniateks. Kuna nende toimingute puhul on religioonisotsioloogilisest aspektist siiski tegu rituaalide, siis olen need käesolevas alapeatükis koondanud rituaalide mõiste alla.

Ristimine on Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt nõutav toiming, milleta ei saa inimene Jumalale läheneda ega teda teenida. Ristimise tähtsus tuleb Piiblis esile Kristuse tegevuse kaudu, kuna viimane läks Johannese juurde, et teda ristitaks.

Jehoova tunnistajad ei risti beebisid. Ei ole kindlaks määratud vanust, millest alates võib inimesi ristida. Ristimiseks peab inimene olema piisavalt vana, et oma otsusest aru saada. Tavaliselt on ristimine võimalik teismeikka jõudes või veidi enne seda. Enne ristimist toimuvad mitmed vestlused inimese ja kogudusevanemate vahel. Nende vestluste eesmärk on teha kindlaks, kas inimene on Jehoova tunnistajate õpetusest aru saanud ning mõistab, mida ta soovib.

Ristimised toimuvad kokkutulekutel, kus peetakse ristimiskõne. Seejärel küsitakse kõigi osalejate juuresolekul, kas ristitavad on pühendunud Jehoovale ning kas mõistetakse, et astutakse Jehoova tunnistajate organisatsiooni liikmeks. Küsimuste järel peetakse ühispalve. Seejärel lähevad ristitavad ristimisele. Ristimist viib läbi ristitud Jehoova tunnistaja. Inimesi ristitakse ükshaaval. Selleks minnakse üleni vette (seljas spordiriided, õhuke kleit vm). Ristitav toetub ristija kätele, hoides üht kätt rinnal ning ristija kastab ristitava üleni vee alla. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Issanda õhtusöömaaeg toimub Jeesuse Kristuse mälestusõhtul. Jehoova tunnistajate õpetuse kohaselt andis Jeesus enda surma mälestamiseks ise oma surma eelõhtul käsu (Lk 22,19). Leivast ja veinist võivad aga osa võtta vaid püha vaimuga võitnud, kelle koguarv on 144 000.

Mälestusõhtul on laval asetseval laual hapendamata leib ja punane vein. Issanda õhtusöömaaeg algab tänupalvega, millele järgneb hapendamata leiva kandiku käest kätte andmine. Üldjuhul ei söö leiba keegi, kuna end ei peeta 144000 hulka. Kandikut võivad aga edasi anda ka mitte Jehoova tunnistajad. Kui kandik on jõudnud kõigi saalisviibijateni, siis asetatakse see tagasi lauale. Seejärel peetakse tänupalve, millele järgneb veini pokaalide käest kätte andmine. Seejuures ka veini ei jooda. See, kui palju leivakandikuid ja pokaale saalis ringleb, oleneb koguduse suurusest. Rituaal toimub vaikuses ning iga inimene võib hetkeks kandikut/pokaali hoidma jääda, et mälestada Jeesust Kristust.

Jehoova tunnistajate õpetus ütleb, et kui 144 000 püha vaimuga võitnut on läinud taevasse koos Jeesuse Kristusega valitsema, siis pole enam tarvidust seda rituaali läbi viia, kuna kõik, kes saaksid leivast ja veinist osa võtta, on juba taevas. (14.04.2014 Tapa Valgejõe kogudus)

Palve on Jehoova tunnistajate viis Jumalaga suhtlemiseks ning Jumalaga lähedaseks saamiseks. Kogunemistel peetakse ühiseid palveid. Sellistes palvetes palutakse õnnistust ja tuge ning tänatakse Jumalat. Ühist palvet viib läbi üks inimene lavalt, teised vaikivad palve ajal ning lausuvad palve lõpus ühiselt „Aamen“. Valdavalt seisavad inimesed palve ajal püsti ning on suletud või maha suunatud silmadega. Samas ei ole palve ajal istumine keelatud ning mõnikord jäädakse palve ajaks istuma. Isiklik palve sisaldab palvetaja väga individuaalseid mõtteid ning see toimub palvetaja poolt valitud ajal ja kohas. Palvetatakse ka mitmekesi, näiteks piibliuurimisel ja pere piibliõhtul. Sellisel juhul lausub üks osalejatest palve. Palvel ei ole ranget ülesehitust ega kindlaid vormeleid. Ainsaks tingimuseks on pöörduda Jumala poole Jeesuse Kristuse kaudu. (Osalusvaatlused 2013-2014)

Jehoova tunnistajad *pühitsevad* üksnes oma koguduste hooneid. Pühitsemine tähistab seda, et hoone on eraldatud kindlaks otstarbeks, usuliseks tegevuseks. (Kirjalik teade Lembit Reilelt autoril 22.04.2014)

Pulmad ja *matused* on Jehoova tunnistajate jaoks religioossed sündmused. Nii pulma- kui matusekõne peetakse tavaliselt pühitsetus paigas ehk kuningriigisaalis. Mõlemal juhul on tingimuseks Piiblil põhinev kõne ja palve kaudu Jumala poole pöördumine. Kuna need on religioossed sündmused, mis on leitavad ka Piiblis, siis ei ole ka pulma- ja surmaaastapäevade pidamine keelatud. Need on sündmused, mida igaüks võib tähistada, kuid neid ei tähistata pühitsetud hoonetes. (Kirjalik teade Lembit Reilelt autoril 22.04.2014)

5.4. Kokkuvõte

Jehoova tunnistajate praktika, nii nagu õpetuski, tugineb piiblil. Jehoova tunnistajate praktika jaguneb igal nädalal toimuvateks tegevusteks ning igal aastal toimuvateks sündmusteks. Igal nädalal toimuvad avalik koosolek, koguduse piibliuurimine, põlluteenistuskooosolekud ning väljaspool kuningriigisaali toimuvad tegevused. Avalikul koosolekult kuulatakse avalikku kõnet ning uuritakse *Vahitorni*. Koguduse piibliuurimine koosneb kolmest osast: uurimine, teokraatlik teenistuskool ja teenistuskooosolek. Põlluteenistuskooosolekud on lühikesed kogunemised, mida peetakse enne kuulutustööle minemist. Väljaspool

saali toimuvate tegevuste alla kuuluvad pere piibliõhtu, õpilasega piibliuurimine ja iseseisev piibliuurimine

Igal aastal toimuvad kaks ühepäevast ringkondlikku kokkutulekut ning kolmepäevane piirkonna üldkokkutulek. Need kokkutulekud on ülesehituselt sarnased. Eesmärgiks on tugevdada kristlikku vennaskonda ja teha vaimseid edusamme. Väga oluline kord aastas toimuv sündmus on Jeesuse Kristuse surma mälestusõhtu, mis toimub mälestusajal.

Jehoova tunnistajate praktikas on olulisel kohal ka rituaalid, millest olulisimad on ristimine ja Issanda õhtusöömaaeg. Lisaks kuuluvad rituaalide hulka pühitsemine, palve, laulatus ja matus.

Kokkuvõte

Käesolev magistritöö on uurimus Eesti Jehoova tunnistajatest, käsitledes detailselt Eesti Jehoova tunnistajate ajalugu ning tegevuse konteksti, organisatsiooni toimimise erinevaid aspekte, liikmeskonda ja mobilisatsiooni olemust, õpetust ning praktikaid.

Eesti Jehoova tunnistajad kuuluvad ülemaailmsesse organisatsiooni, mille rajas 19. sajandi lõpus Charles Taze Russell. Esmalt kasutati nime *piibliuurijad*, mis muudeti *Jehoova tunnistajateks* teise liidri Joseph Franklin Rutherfordi juhtimise ajal. Religioonisotsioloogilise määratluse järgi kuuluvad Jehoova tunnistajad uusususundite hulka. Jehoova tunnistajad ise määratlevad end kui algse kristliku õpetuse kandjaid.

Eestisse jõudsid esimesed Jehoova tunnistajad 1920. aastatel. Juba siis tegeleti aktiivse misjontööga ning Eestis jagati laiali suured hulgad kirjandust. Sel ajal olid siinseteks misjonärideks peamiselt välismaalased. Misjoni tulemusel liikmeskond kasvas, kuid jäi siiski üsna väikeseks (1940. aasta kevadel peetud kogunemisel osales 37 inimest). Nõukogude okupatsiooni ajal keelustati Jehoova tunnistajate tegevus ning liikumine jätkas tegevust nõ põranda all. Sel perioodil tabas Jehoova tunnistajaid tagakiusamine ning paljud Eesti Jehoova tunnistajad küüditati Siberisse. Okupatsiooni lõppedes said Jehoova tunnistajad alustada taas avalikku tegevust. Taasiseseisvunud Eestis hakati aktiivselt tegelema kuulutustööga. Kümneni jooksul kasvas liikmeskond neljakordseks. Loodi uusi kogudusi ning ehitati kuningriigisaale. Tänapäevaks on Eestis 53 Jehoova tunnistajate kogudust.

Nende koguduste juhtimine toimub ülemaailmse struktuuri raames. Jehoova tunnistajate ülemaailmset organisatsiooni juhib juhtiv kogu, mis asub Brooklynis. Sealt koordineeritakse tegevust harubüroodes üle maailma. Organisatsiooni peamine eesmärk on organiseerida misjonit üle maailma. Jehoova tunnistajad näevad misjonitegevust kui enda missiooni. Misjonile suunatus väljendub ka usundi nimes *Jehoova tunnistajad*, mis näitab enda identifitseerimist

Jehoova kohta tunnistuse andjatena. Tunnistuse andmine tähistab siinkohal misjonit ehk kuulutamist.

Eesti kogudused kuuluvad Soomes asuva harubüroo juhtimise alla. Harubürood (nimetatakse ka Peeteliteks) on loodud misjonitegevuse toetamiseks ja koordineerimiseks. Seal elavad ja töötavad vabatahtlikena Jehoova tunnistajad, kellest igaühel on oma ülesanne. Neid inimesi nimetatakse *täisajalisteks teenistujateks*. Tegevus harubüroos jaguneb erinevate osakondade vahel, mis tegelevad nii kirjanduse tõlkimise ja trükkimise, misjoni koordineerimise kui sealsete olmetöödega. Nii tegevust harubüroodes, kui kogu Jehoova tunnistajate organisatsiooni tegevust, rahastatakse üksnes annetustest.

Eestis asuvad 53 kogudust jagunevad neljaks ringkonnaks, mida kontrollivad ringkonnaülevaldajad, kes külastavad regulaarselt ringkonda kuuluvaid kogudusi. Ringkonnaülevaldajad on samuti täisajalised teenistujad. Täisajalised teenistujad on ka pioneerid ja misjonärid, kes pühendavad kogu oma aja kuulutustööle. Koguduste aktiivseid liikmeid (ainult neid arvestatakse ametlike liikmetena) nimetatakse *kuulutajateks*, kuna ka nemad tegelevad kõik vastavalt võimalusele kuulutustööga. Kuulutajate arv muutub iga kuu kuigivõrd, vastavalt sellele, kui paljudel oli võimalik kuulutustööga tegeleda. 2013. aastal oli Eestis kuulutajate aritmeetiliseks keskmiseks 12 kuu lõikes 4108.

Kuna Jehoova tunnistajate puhul on tegemist misjonit rõhutava usundiga, siis on misjonitegevus ka hästi organiseeritud. Peamiseks meetodiks on üksel-uksele misjon. Iga kogudusele on määratud kindel territoorium, millel kuulutustööd tehakse. See territoorium on omakorda jagatud väikesteks territooriumideks, kus asuvaid elamuid teatud ajaperioodi möödudes üha uuesti külastatakse. Koguduseliige külastab oma võimalustest tuleneva ajaperioodi jooksul ühe territooriumi kõiki elamuid, ning seejärel määratakse talle uus territoorium. Misjonitöö kohta täidab iga kuulutaja igakuist aruannet. Sellise süsteemi abil on võimalik täpselt jälgida, kus on kuulutamas käidud ning kas sinna on kirjandust jäetud.

Kirjeldustest tuli esile, et praeguste liikmete puhul on enamjaolt tõhusaks osutunud just üksel-uksele misjon. Samas on 21. sajandi algusest Jehoova tunnistajate liikmeskonna arv Eestis püsinud suhteliselt stabiilne. Sellest võib

järeldada, et selline meetod ei ole Eesti kontekstis enam tõhusaks osutunud. Jehoova tunnistajad on viimastel aastatel tegelenud uute meetodite arendamisega (näiteks kuulustusstendid), mis võivad tulevikus misjoni tõhusust suurendada. Samas ei olene liikmeskonna kasv mitte üksnes misjoni olemusest, vaid suurel määral keskkonna vajadustest (nõudlusest konkreetset tüüpi religiooni järele), kus seda rakendatakse. Praeguses olukorras võiks tõenäolisemaks pidada liikmete stabiilse arvu säilimist või isagi liikmeskonna kahanemist, kui kasvu. Samas ei ole seda võimalik kindlalt väita.

Ühingust lahkumist esineb Eesti suhteliselt harva. Kui lahkutakse, siis peamiselt õpetuse ja ühiskonna vahelise liiga suure pinge tõttu. Levinuimaks lahkumise põhjustajaks on lähisuhete tekkimine väljapoole Jehoova tunnistajate kogukonda, mis ei ole soovitatav, ning mis toob sageli kaasa eksimusi muudes valdkondades.

Jehoova tunnistajate õpetus on oma põhiolemuselt ühiskonnaga pingeid põhjustav. Jehoova tunnistajad ei tunnista kolmainu õpetust. Jehoova tunnistajad usuvad isikuliselt Jumalasse Jehoovasse. Õpetus käsitleb küll Jeesust Kristust kui Jumala Poega, ent mitte kui tema hüpostaasi. Siit tulenevad tugevad pinged traditsioonilise kristlusega. Jehoova tunnistajate õpetus kätkeb ideed Jumala kuningriigist. Elatakse lõpuajaootuses. Õpetus Jumala kuningriigist sisaldab inimeste poolt loodud riikide mitte aktsepteerimist ning sõdades mitte osalemist. Sellest tulenev apoliitiline hoiak ning kaitseväeteenistusest keeldumine toovad kaasa pingeid Jehoova tunnistajate ja riigi suhetesse. Eestis on kaitseväeteenistusest keeldumisega kaasnevad probleemid lahendatud asendusteenistuse näol. Üks enim pingeid põhjustav aspekt õpetuses on vere pühaks pidamine, mistõttu on keelatud vereülekanne. Lisaks põhjustab Jehoova tunnistajate ja enamusühiskonna vahel pingeid tähtpäevi puudutav osa õpetusest.

Jehoova tunnistajate praktika, nii nagu õpetuski, tugineb piiblit. Jehoova tunnistajate praktika jaguneb igal nädalal toimuvateks tegevusteks ning igal aastal toimuvateks erisündmusteks. Igal nädalal toimuvad avalik koosolek, koguduse piibliuurimine, põlluteenistuskoosolekud ning väljaspool kuningriigisaali toimuvad tegevused (pere piibliõhtu, õpilasega piibliuurimine, iseseisev piibliuurimine). Igal aastal toimuvad kaks ühepäevast ringkondlikku kokkutulekut

ning kolmepäevane piirkonna üldkokkutulek. Väga oluline on mälestusaeg, mil toimub Jeesuse Kristuse surma mälestusõhtu. Neist tegevustest võetakse osa väga aktiivselt, valdav osa Jehoova tunnistajatest osaleb nii iganädalastel kui aastas korra toimuvatel kogunemistel. Jehoova tunnistajate praktikas on olulisel kohal ka rituaalid, millest olulisimad on ristimine ja Issanda õhtusöömaaeg. Lisaks kuuluvad rituaalide hulka pühitsemine, palve, laulatus ja matus.

Käesolev magistritöö on esimene Eesti Jehoova tunnistajatest koostatud terviklik ülevaade. Töö on koostatud eesmärgiga luua sellistest elementidest koosnev uurimus, mis võimaldaks tulemusi kasutada edukalt edasistes võrdlevates uurimustes. Loodan, et töö tulemused osutuvad uurimusvaldkonnas edaspidi kasulikuks.

Kirjandus ja allikad

1. Kirjandus

- Altnurme**, Lea. Uususundid. Tartu, Tartu Ülikooli usuteaduskond, 2002.
- Altnurme**, Lea. Kristlusest oma usuni. Uurimus muutustest eestlaste religioossusest 20.sajandi II poolel. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2005.
- Altnurme**, Lea. Uued usulised ja vaimsed ühendused Eestis. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2012.
- Au**, Ilmo, **Ringvee**, Ringo. Kirikud ja kogudused Eestis. Tallinn, Ilo, 2000.
- Au**, Ilmo, **Ringvee**, Ringo. Usulised ühendused Eestis. Tallinn, Allika, 2007.
- Babbie**, Earl. The Basics of Social Research. Fourth Edition. Acquisition Editor Chris Calderia. Belmont, Thomson Higher Education, 2005.
- Chryssides**, George. Jehovah's multinational organization – globalization, theocracy and Jehovah's Witnesses. A paper presented at the 2007 International Conference. Bordeaux, 2007.
- Chryssides**, George D. Historical Dictionary of Jehovah's Witnesses. — Historical Dictionaries of Religions, Philosophies, and Movements, No. 85. Editor Jon Woronoff. Lanham, Maryland, The Scarecrow Press, 2008.
- Côté**, Pauline, **Richardson**, James T. Disciplined Litigation, Vigilant Litigation, and Deformation Dramatic Organization Change in Jehovah's Witnesses. — Journal for the Scientific Study of Religion, Vol 40 (1). 2001, 11-25.
- Cragun**, Ryan T., **Lawson**, Roland. Comparing the Geographic Distributions and Growth of Mormons, Adventists, and Witnesses. — Journal for the Scientific Study of Religion, Vol 51, Issue 2. 2012, 220-240.
- Harubüroo brošüür**= Brošüür: Tere tulemast Eesti Jehoova tunnistajate harubüroosse! Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2010.
- Hea sõnum jumalalt**. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2012.

Jehoova tunnistajate aastaraamat 2011. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2011.

Jehoova tunnistajate aastaraamat 2012. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2012.

Jehoova tunnistajate aastaraamat 2014. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2014-03-14.

Kaplan, William. State and Salvation. The Jehovah's Witnesses and Their Fight for Civil Rights. Toronto, University of Toronto Press, 1989.

Kes on Jehoova= Brošüür: Kes on Jehoova? Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2001.

Kui kristlik on Eestimaa?. Eesti Evangelisatsiooni Allianss, 1997.

Laherand, Meri-Liis. Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn, OÜ Infotrükk, 2008.

Melton, J. Gordon. Foreword. — Encyclopedia of New Religions: New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities. Edited by Christopher Partridge. Oxford, Lion, 2006, 10-13.

Mida piibel õpetab= Mida piibel meile tegelikult õpetab? Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2005.

Mis lootus on surnud omastel= Brošüür: Mis lootus on surnud omastel? Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 1992.

Nad täidavad Jehoova tahet. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2013.

Penton, M. James. Apocalypse Delayed: The Story of Jehovah's Witnesses. Second Edition. Toronto, University of Toronto Press, 1997.

Remmel, Atko. Religioonivastase Võitluse korraldusest Nõukogude Eestis. — Ajalooline Ajakiri 3 (125). 2008, 245-280.

Ringvee, Ringo. Riik ja religioon nõukogudejärgses Eestis 1991-2008. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2011.

¹**Ringvee, Ringo.** Jehoova tunnistajad Eestis. — Mäetagused 52. 2012, 161-176.

²**Ringvee, Ringo.** Jehoova tunnistajad. — Uued usulised ja vaimsed ühendused Eestis. Toimetaja Lea Altnurme. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2012, 12-19.

Ringvee, Ringo, **Rohumets**, Priit. Religious Revival and the Political Activity of Religious Communities in Estonia During the Process of Liberation and the Collapse of the Soviet Union 1985-1991. — *Religion, State and Society*, Vol 41, No 4. 2013, 355-393.

Rurseth, Inger, **Repstad**, Pal. An Introduction to the Sociology of Religion. Classical and Contemporary Perspectives. England, Ashgate Publishing Limited, 2006.

See...jäägu teile mälestuseks. — *Vahitorn, Köide 134 (24)*. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2013, 17-21.

Soome harubüroo brošüür= Brošüür: Welcome to the Finland Branch Office of Jehovah's Witnesses. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2012.

Stark, Rodney, **Bader**, Christopher, **Pichford**, Susan. Doing Field Studies of Religious Movements: An Agenda. — *Journal for the Scientific Study of Religion*, Vol 40 (3). 2001, 379-392.

Stark, Rodney, **Iannaccone**, Laurence R. Why the Jehovah's Witnesses Grow so Rapidly: A Theoretical Application. — *Journal of Contemporary Religion*, Vol 12, No 2. 1997, 133-157.

Tehke seda...minu mälestuseks. — *Vahitorn, Köide 134 (24)*. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2013, 22-26.

Tule Jehoova ligi. Pennsylvania, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2003.

Van Wolfswinkel, M, **Zwart**, J, **Schutte**, J, **Duvekot**, J, **Pel**, M, **Van**

Roosmalen, J. Maternal mortality and serious maternal morbidity in Jehovah's witnesses in the Netherlands. — *BJOG: An International Journal of Obstetrics and Gynaecology*, Vol 116 (13). 2009, 1103-1110.

Wallis, Roy. Three Types of New Religious Movements. — *Cults and New Religious Movements: a Reader*. Edited by Loren L. Dawcon. Malden, Blackwell, 2003, 36-58.

Wills, Tony. A People for His Name: A History of Jehovah's Witnesses and an Evaluation. Second Edition. Morrisville, Lulu Enterprises, 2006.

2. Jehoova tunnistajate publitseerimata allikad

Ajalugu = Lembit Reile poolt aastal 2000 koostatud ajaloo ülevaade.

Koguduste nimekiri= Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liidu mitte juriidilisest isikust koguduste nimekiri seisuga 26.12.2013.

Liikmete statistika= Eesti Jehoova tunnistajate koguduste ja gruppide liikmete statistika grupisisesel määratluse alusel. 2013.

Muuseumi pilditekstid= Jehoova tunnistajate muuseumi tarbeks koostatud fotosid ja pilditekste sisaldav ajaloo ülevaade aastatest 1920-2000.

Raadiosaadete kava= Jehoova tunnistajaile antud eetriaegadel toimunud raadiosaadete kavad aastatel 1929-1934.

Saalide ülevaade= Ülevaade Jehoova tunnistajate saalidest Eestis seisuga 17.03.2014.

3. Elektroonilised allikad

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrite väljatrükk=

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste kehtivate andmete väljatrükk 04.02.2014 kell 12:44.

<https://ariregister.rik.ee/lihtparing.py> 04.02.2014

Rahvaloenduse andmed

<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL0456&lang=2>

27.04.2014

4. Kirjalikud teated

Kirjalik teade Lembit Reilelt 06.03.2014.

Kirjalik teade Elise Nieminenilt 24.03.2014.

Kirjalik teade Lembit Reilelt autorile 28.03.2014.

Kirjalik teade Lembit Reilelt autorile 22.04.2014.

5. Intervjuud

Lembit Reilega Tallinnas 12.11.2013.

Aarne Naaberiga Vantaas 31.03.2014.
Tapa Valgejõe koguduse kogudusevanem I-ga Tapal 09.04.2014.
Tapa Valgejõe koguduse kogudusevanem II-ga Tapal 09.04.2014.
Ringkonnaülevaataja abikaasa Liina Kaljulaidiga Jõhvis 10.04.2014.
Tallinna Lõunakoguduse teenistusabilisega Tallinnas 13.04.2014.
Tartu Tammelinna koguduse kogudusevanemaga Tartus 16.04.2014.
Valga Kungla koguduse teenistusabilisega Valgas 17.04.2014.
Haapsalu koguduse teenistusabiline I- ga Haapsalus 20.04.2014.
Haapsalu koguduse teenistusabiline II- ga Haapsalus 20.04.2014.
Haapsalu koguduse teenistusabiline III- ga Haapsalus 20.04.2014.
Haapsalu koguduse teenistusabiline IV- ga Haapsalus 20.04.2014.

6. Osalusvaatlused

03.11.2013 Tallinna Põhjakogudus. Avalik koosolek.
12.11.2013 Tallinna keskus (Tallinn, Puhangu 81). Ekskursioon.
30.11-01.12. 2013 Tartu kokkutulekusaal (Tartu, Ihaste tee 1). Kahepäevane ringkonnakokkutulek (teema: Jumala Sõna on kasulik õpetamiseks).
07.-08.12.2013 Tartu kokkutulekusaal (Tartu, Ihaste tee 1). Kahepäevane ringkonnakokkutulek (teema: Jumala Sõna on kasulik õpetamiseks).
09.01.2014 Tartu Kesklinna kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 1-5).
15.01.2014 Tartu Tammelinna kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 6-10).
04.02.2014 Rakvere Kesklinna kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 21-24).
12.02.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 25-28).
13.02.2014 Paide-Türi kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 25-28).
16.02.2014 Rakvere Kesklinna kogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Miks pidi Jeesus kannatama ja surema).
16.02.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Miks pidi Jeesus kannatama ja surema).
19.02.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 29-31).
20.02.2014 Tartu Kesklinna kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 29-31).
23.02.2014 Tartu Kesklinna kogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Kas Babüloni kohtutund on tulnud).

23.02.2014 Tartu Tammelinna kogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Kas Babüloni kohtutund on tulnud).

25.02.2014 Rakvere Kesklinna kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 32-35).

05.03.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 36-39).

06.03.2014 Paide-Türi kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 36-39).

08.03.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Põlluteenistuskoosolek.

09.03.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Kas praegune elu ongi kõik).

11.03.2014 Rakvere Kesklinna kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 40-42).

12.03.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 40-42).

13.03.2014 Kose Vahtra kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 40-42).

15.03.2014 Tartu kokkutulekusaal (Tartu, Ihaste tee 1). Ühepäevane erikokkutulek (teema: Jumala Sõna on mõjuvõimas).

16.03.2014 Tartu kokkutulekusaal (Tartu, Ihaste tee 1). Ühepäevane erikokkutulek (teema: Jumala Sõna on mõjuvõimas).

22.03.2013 Tallinna kokkutulekusaalis (P.Pinna 12).). Ühepäevane erikokkutulek (teema: Jumala Sõna on mõjuvõimas).

23.03.2014 Tallinna kokkutulekusaalis (P.Pinna 12).). Ühepäevane erikokkutulek (teema: Jumala Sõna on mõjuvõimas).

25.03.2014 Põltsamaa kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 47-50).

26.03.2014 Tartu Kesklinna kogudus. Põlluteenistuskoosolek.

26.03.2014. Elva kogudus. Koguduse piibliuurimine (Gn 47-50).

30.03.2014 Helsingi eestikeelne kogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Maailmalõpu aeg).

31.03.2014 Soome harubüroo (Vantaa, Puutarhatie 60). Ekskursioon.

01.04.2014 Pärnu Põhjakogudus. Koguduse piibliuurimine (Ex 1-6).

03.04.2014 Tartu Kesklinna kogudus. Koguduse piibliuurimine (Ex 1-6).

09.04.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Koguduse piibliuurimine (Ex 7-10).

10.04.2014 Jõhvi kogudus. Ringkonnaülevaataja külastusnädala teine nädalasisene koosolek (teema: Muudatused).

13.04.2014 Tallinna Läänekogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Ära jää kuulates kunagi tuimaks).

13.04.2014 Tallinna Lõunakogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Ära jää kuulates kunagi tuimaks).

14.04.2014 Tapa Valgejõe kogudus. Mälestusõhtu.

16.04.2014 Tartu Tammelinna kogudus. Koguduse piibliuurimine (Ex 11-14).

17.04.2014 Valga Kungla kogudus. Koguduse piibliuurimine (Ex 11-14).

20.04.2014 Haapsalu kogudus. Avalik koosolek (kõne teema: Millist kasu toob muudatuste tegemine).

7. Internetileheküljed

Jehoova tunnistajate ametlik veebisait:

http://www.jw.org/apps/ST_FRNsPnPBrTZGT 25.03.2014

<http://www.jw.org/et/piibli-õpetused> 14.04.2014

<http://www.jw.org/et/jehoova-tunnistajad/kkk/kogudused-organiseeritud>

26.04.2014

Eesti riigiportaal:

https://www.eesti.ee/est/teemad/riigikaitse/ajateenistus_1/asendusteenistus

16.04.2014

Jehovah's Witnesses in Estonia

Summary

The aim of this master's thesis is to provide a detailed description of Jehovah's witnesses in Estonia. The study is based on an article *Doing Field Studies of Religious Movements: an Agenda*. In that article the authors propose elements of a research agenda for the study of religious movements. Authors' aim is to provide a starting point for the comparative study of religious movements. As I followed this research agenda, I tried to provide an overview of those elements of Jehovah's witnesses in Estonia that will be useful for further comparative studies on the subject.

The thesis is divided into five sections. The first part provides a description of the context, including Jehovah's witnesses' history in Estonia. The second part describes how Jehovah's witnesses' organization is functioning and which structural units are represented in Estonia. The third part deals with the membership statistics and definitions, and various aspects of mobilization in Estonia. The fourth part provides an overview of Jehovah's witnesses' basic teachings and describes the tension between those teachings and Estonian society. The fifth part provides a detailed description of Jehovah's witnesses' practices in Estonia.

Jehovah's witnesses' organization is created by Charles Taze Russell at the end of the 19 century. Jehovah's witnesses first reached in Estonia in 1920. During the Soviet era Jehovah's witnesses' activities were prohibited. Since Estonian second independence Jehovah's witnesses' activities are legal again.

Jehovah's witnesses' organization is lead by Governing Body. Governing Body is coordinating activities in Jehovah's witnesses' congregations all over the world. In Estonia there are 53 congregations and over four thousand members.

Jehovah's witnesses consider as members only those who participate in missionary work.

Jehovah's witnesses' teachings are in tense with society. Jehovah's witnesses reject doctrine of the Trinity which creates tensions between Jehovah's witnesses and mainstream Christianity. They also do not recognize any secular state and do not participate in politics. Jehovah's witnesses consider blood as sacred and refuse transfusion. Those aspects of their teachings create tension between Jehovah's witnesses and state.

Jehovah's witnesses' practices are divided into two parts: weekly activities and annual activities. Several rituals are also involved in their activities.

Lisa 1. Intervjuude teemakava

Kogudusevanema amet

Millised on kogudusevanema ülesanded?

Kellelt tulevad tegevusjuhised? Kas ja kuidas toimub suhtlus harubürooga?

Kas kogudusevanemal on ka tavatöö?

Kuidas saab kogudusevanemaks?

Kas kogudusevanema amet on eluaegne?

Teenistusabilise amet

Millised on teenistusabilise ülesanded?

Kellelt tulevad tegevusjuhised?

Kas teenistusabilisel on ka tavatöö?

Kuidas saab teenistusabiliseks?

Kas teenistusabilise amet on eluaegne?

Saalide ehitamine

Kui kaua võttis aega Teie saali ehitamine?

Kes ehitasid?

Kuidas toimus tegevuse juhtimine?

Kuidas toimus toitlustamine/ majutamine?

Kes otsustab kuhu ja millal uus saal ehitada?

Kuidas saalide ehitamist rahastatakse?

Rahastamine

Kuidas toimib organisatsiooni rahastamine?

Millise suunitlusega annetusi on võimalik teha (milliste võimaluste vahel on koguduse liikmel võimalik annetamisel valida)?

Mida annetustega tehakse?

Kui palju saavad koguduse liikmed tagasisidet tehtud annetuste kasutuse kohta?

Tegevus harubüroos

Milline on harubüroo eesmärk?

Kes juhivad harubüroo tegevust?

Milliste valdkondadega harubüroos tegeletakse?

Kuidas on organiseeritud suhtlus harubüroo ja koguduste vahel?

Milline on igapäevaelu Peetelis?

Ringkonnaülevaataja (ja tema abikaasa) amet

Millised on ringkonnaülevaataja ja tema abikaasa ülesanded?

Kellelt tulevad tegevusjuhised?

Kuidas toimub suhtlus harubürooga?

Kuidas mõjutab amet igapäevaelu?

Lisa 2. Ankeetküsimustik

Olen Tartu Ülikooli usuteaduskonna religiooniuringute tudeng ning koostan magistritööd Jehoova tunnistajatest Eestis. Uurimust viin läbi Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liidu juhatuse nõusolekul. Töö eesmärgiks on koostada ülevaade Eesti Jehoova tunnistajate ajaloost ja praegusest tegevusest. Uurimuse üks osa käsitleb Jehoova tunnistajate misjonitöö erinevate meetodite tõhusust Eesti kontekstis ning liitumise põhjuseid. Andmete kogumisel on oluliseks vahendiks käesolev ankeetküsimustik. Palun aidake uurimust läbi viia, vastates alljärgnevale küsimustele. Vastamine on anonüümne. Täidetud ankeedid palun viige Teie koguduses asuvasse vastavalt tähistatud mappi.

Täna, et olete valmis küsimustikule vastama!

Liisi Kanna

Tartu Ülikool, usuteaduskond, magistriõpe
tel 53414023

Ankeet

Taustandmed

Teie sugu:

Teie rahvus:

Teie vanus:

Teie haridustase:

1. Kui vanalt sai Teist Jehoova tunnistaja?

2. Kas Teid huvitasid vaimsed teemad enne Jehoova tunnistajatega kokkupuutumist?

3. Milline oli Teie esimene kokkupuude Jehoova tunnistajatega?

4.Kuidas ja miks Te otsustasite saada Jehoova tunnistajaks?

5.Kas Teie elus muutus midagi peale selle otsuse langetamist (muutused tööelus, muutused lähisuhetes vm) ?

6.Kui tihedalt Te suhtlete koguduse liikmetega väljaspool kuningriigisaali?
Millised on Teie suhted koguduse tegevusest eemale jäänud inimestega
(kogudusest lahkunud)?

Kui soovite lisada oma kommentaare, mõtteid, selgitusi, kirjutage need palun lehe pöördele.

Täna Teid koostöö eest!

Lisa 3. Foto Tapal asuvast kuningriigisaalist

Pildistanud autor 30.04.2014.

Lisa 4. Foto Tapal asuva kuningriigisaali ehitamisest

Edastanud autorile Tapa Valgejõe kogudus 28.04.2014.

Lisa 5. Abipioneeriteenistuse avaldus

ABIPIONEERITEENISTUSE AVALDUS

Kuua ma armastan Jehoovat ja soovin aidata teistel õppida tundma teda ja tema armastavaid eesmärke, sooviksin suurendada oma osa põlluteenistuses ja panna end kirja allpool näidatud perioodiks abipioneerina:

Kuu(d): _____

Märgi, kui soovid teenida abipioneerina pidevalt kuni järgmise teateni.

Mul on hea moraalne seisund ja moraalsed harjumused. Ma mõistan, et need, kes esitavad abipioneeriteenistuse avalduse, on nõus osalema põlluteenistuses 50 tundi kuus. Olen teinud kava, mis võimaldab mul täita selle tundide määra.

Kuupäev: _____ (avalduse esitaja allkiri)

_____ (palun kirjutada nimi trükitähedega)

MÄRKUS. Kui võimalik, täida avaldus ja anna see vanematekogu koordineerijale vihemalt nädal aega enne, kui soovid abipioneeriteenistust alustada. Seda avaldust ei saadeta harubüroole, vaid see hoitakse alles koguduse arhiivis.

Tähelepanuks koguduse teenistuskomiteele:

1. Kas avalduse esitaja on kristliku eelviisi hea eeskütu, oles heade moraalsete omadustega?
2. Isikud, keda on viimase aasta jooksul noomitud või tagasi võetud või kellel on veel piiranguid, ei ole kõlblikud.
3. Kas te olete konsulteerinud tema grupi liivastajaga?

Heaks kiitnud
teenistuskomitee liikmed:
(põuab nimetähedest)

8-205b-ST 10/08 Printed in Finland

Watch Tower Bible and Tract Society 2008.

Lisa 6. Liikmete statistika

Number	Congregation Name	Language	Elders	Ministerial S.	Publishers	R.Pioneers
1644	ELVA KOGUDUS	ST	2	2	31	3
1156	HAAPSALU KOGUDUS	ST	5	5	77	8
1594	HAAPSALU VENEKEELNE GRUPP	U	2	0	23	0
1545	HIIUMAA KOGUDUS	ST	2	2	26	4
1289	JÕGEVA KOGUDUS	ST	5	3	64	4
1669	JÕHVI KOGUDUS	ST	3	0	38	12
1040	KALLAVERE KOGUDUS	U	5	7	104	6
1677	KEILA-PALDISKI KOGUDUS	U	5	1	49	1
1404	KEILA-SAUE KOGUDUS	ST	5	4	45	5
1255	KOHTLA-JÄRVE KOGUDUS	U	7	7	151	25
1065	KOSE PARGI KOGUDUS	U	2	5	85	0
1511	KOSE VAHTRA KOGUDUS	ST	3	1	37	2
1131	KURESSAARE KOGUDUS	ST	5	5	72	10
1461	LOKSA KOGUDUS	U	3	2	42	8
1388	MAARDU KOGUDUS	U	9	2	101	12
1479	NARVA KREENHOLMI KOGUDUS	U	3	2	82	14
1263	NARVA VANALINNA KOGUDUS	U	3	4	83	9
1008	OTEPÄÄ KOGUDUS	ST	2	2	38	3
1180	PAIDE KESKLINNA KOGUDUS	U	4	4	50	2
1172	PAIDE-TÜRI KOGUDUS	ST	5	4	69	3
1362	PÄRNU KESKLINNA KOGUDUS	U	3	1	34	2
1149	PÄRNU LÕUNAKOGUDUS	ST	4	6	86	7
1503	PÄRNU PÕHJAKOGUDUS	ST	6	4	78	3
1214	PÕLTSAMAA KOGUDUS	ST	5	2	51	9
1016	PÕLVA KOGUDUS	ST	6	2	67	4
1271	RAKVERE KESKLINNA KOGUDUS	ST	5	0	73	7
1164	RAKVERE TAMMIKU KOGUDUS	U	4	3	47	8
1412	RÄPINA KOGUDUS	ST	2	0	41	2
1370	RAPLA KOGUDUS	ST	4	1	50	3
1537	SILLAMÄE KOGUDUS	U	3	2	28	8
1321	TALLINNA IDAKOGUDUS	ST	6	10	94	12
1578	TALLINNA KADRIORU KOGUDUS	U	6	9	119	19
1057	TALLINNA KESKLINNA KOGUDUS	U	6	3	107	14
1586	TALLINNA LAAGNA KOGUDUS	U	9	10	146	14
1032	TALLINNA LÄÄNEKOGUDUS	ST	6	10	110	9
1073	TALLINNA LASNAMÄE KOGUDUS	U	7	6	146	15
1420	TALLINNA LÕUNAKOGUDUS	ST	8	8	83	6
1396	TALLINNA MAJAKA KOGUDUS	U	7	3	124	15
1081	TALLINNA MÄNNIKU KOGUDUS	U	7	7	106	9
1297	TALLINNA MUSTAMÄE KOGUDUS	U	5	6	98	14
1438	TALLINNA ÕISMÄE KOGUDUS	U	5	9	99	18
1446	TALLINNA PELGURANNA KOGUDUS	U	5	6	102	13
1024	TALLINNA PÕHJAKOGUDUS	ST	11	8	111	12
1347	TALLINNA PRIISLE KOGUDUS	U	7	7	140	9
1099	TAPA VALGEJÕE KOGUDUS	ST	2	3	54	2
1354	TAPA-TAMSALU KOGUDUS	U	2	2	49	2
1123	TARTU ANNELINNA KOGUDUS	U	12	8	145	10
1115	TARTU KESKLINNA KOGUDUS	ST	8	8	129	21
1107	TARTU TAMMELINNA KOGUDUS	ST	6	6	110	14
1610	TÕRVA GRUPP	ST	1	2	22	0
1602	VALGA ALLIKA KOGUDUS	U	2	1	43	6
1230	VALGA KUNGLA KOGUDUS	ST	5	1	30	3
1560	VIIMSI-KUUSALU KOGUDUS	ST	4	4	50	3
1222	VILJANDI KOGUDUS	ST	5	3	90	11
1248	VÕRU KOGUDUS	ST	5	5	93	5

Eesti Jehoova tunnistajate koguduste ja gruppide liikmete statistika grupsisese määratluse alusel. 2013.

Lisa 7. Põlluteenistusaruanne

**PÕLLU-
TEENISTUS-
ARUANNE**

NIMI (kuu)

Kuupäev	Raamatud	Brošüürid	Tunnid põlluteenistuses	Ajakirjad	Korduskülastused	
						Eri pildilooministe arv, mida kuu jooksul juhatati ↓
Kokku						

S-4-ST 4/02 Printed in Finland

Watch Tower Bible and Tract Society 2002.

Lisa 9. Kokkutuleku päevakava

<p>5. Noored, mida te võite teha, et teid saadaks Jehoova teenistuses edu? (Jer. 17:7)</p> <p>6. Kuidas me võime saada tugevaks, isegi kui oleme nõrgad? (2. Kor. 12:10)</p> <p>7. Mis võimaldab meil end pidevalt parandada, isegi kui meil on mõni sügavale juurdunud halb harjumus või hoiak? (Efesl. 4:23)</p> <p>SAD-pgm14-ST Printed in Finland</p>	<div data-bbox="865 443 1248 810"><p>Jehoova tunnistajate ühepäevane erikokkutulek</p><p>Programm 2013—2014</p></div> <div data-bbox="865 855 1248 1079"><p>Teema: Jumala Sõna on mõjuvõimas (Heebr. 4:12)</p></div>
<p>Ennelõunane programm</p> <p>9.40 Muusika</p> <p>9.50 Laul nr 1 ja palve</p> <p>10.00 „Jehoova hääl kostab võimsasti”</p> <p>10.15 Koge oma elus Jumala Sõna väge</p> <p>10.30 Päästa Jumala Sõna vägi teenistuses valla</p> <p>10.55 Laul nr 83 ja teated</p> <p>11.05 Ära lase Saatana maailma petlikul veetlusel end lummata</p> <p>11.35 Pühendumine ja ristimine</p> <p>12.05 Laul nr 66</p> <p>Pärastlõunane programm</p> <p>13.20 Muusika</p> <p>13.30 Laul nr 114</p> <p>13.35 Kogemused</p> <p>13.45 „Vahitorni” kokkuvõte</p> <p>14.15 Noored, kas te toetute Jehoova jõule?</p> <p>14.30 Kui oleme nõrgad, siis oleme tugevad</p> <p>14.45 Laul nr 76 ja teated</p> <p>14.55 Lase Jumala Sõna väel end vormida</p> <p>15.55 Laul nr 23 ja palve</p>	<p>Pane tähele vastuseid järgmistele küsimustele:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Miks me peaksime Jehoova Sõna usaldama? (Laul 29:4)2. Kuidas me võime kogeda oma elus Jumala Sõna väge? (Laul 34:9)3. Kuidas me võime teenistuses osaledes päästa valla Jumala Sõna väe? (2. Tim. 3:16, 17)4. Kuidas me saame vältida Saatana maailma petliku veetluse lõksu langemist? (1. Joh. 5:19)

Watch Tower Bible and Tract Society 2014.

Lisa 10. Mälestusõhtu kutse

Printed in Finland 2013

Täised kommunikatsioonid
võid skannides koodi
1407 247 247 247

Kutse

Esmaspäev, 14. aprill 2014

Kõik on oodatud!

Mis sündmus see on?
Jeesus Kristuse surma mälestusõhtu.

Õhtul enne oma surma ütles Jeesus oma jüngeritele, et nad mälestaksid tema surma. Ta sõnas: „Tehke seda jätkuvalt minu mälestuseks“ (Luuka 22:19).

Aastal 2014 langeb Jeesuse surma-aastapäev esmaspäevale, 14. aprillile ja seda tähistatakse pärast päikeseloojangut. Jehoova tunnistajad kutsuvad teid ning teie peret ja sõpru kuulama lühikest kõnet, milles selgitatakse, miks Jeesuse surm on nii oluline.

See tasuta üritus toimub allnäidatud ajal ja kohas.

Samuti olete oodatud kuulama piibliteemalist kõnet „Miks lubab armastav Jumal kurjust?“

14. aprill kell 21:15
Jehoova Tunnistajate Kuningriigisaal
Ambla mnt. 36 Tapa

27. aprill kell 16:00
Jehoova Tunnistajate Kuningriigisaal
Ambla mnt. 36 Tapa

JW.ORG

© 2014 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania

Watch Tower Bible and Tract Society 2014.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liisi Kanna,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose *Jehoova tunnustajad Eestis*,

mille juhendaja on dr Lea Altnurme,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartu, 04.05.2014